

Київський національний університет імені Тараса Шевченка • Навчально-науковий інститут філології.
• Кафедра мов і літератур Близького та Середнього Сходу
Дрогобицький педагогічний університет імені Івана Франка • Бібліотека

К.М.Тищенко ©

ЯКОВИТСЬКИЙ КОНТЕКСТ назви Дрогобич₁

Унаочнення доповіді 8.2.2023 у Львові;
зі змінами й доповненнями у Дрогобичі
16.02.2023 і 16.03.2023

**Дорога Бузька
яковитської церкви
через Дрогобич і Борислав
(мовно-історичний контекст)¹**

Унаочнення доповіді 8.2.2023 у Львові;
зі змінами й доповненнями у Дрогобичі
16.02.2023 і 16.03.2023

План

1. Лексичні запозичення V-VI ст. з мов Близького Сходу.
 2. Сирійський слід V-VI ст. у словнику.
 3. Сирійський слід у топонімії та прізвищах.

4. Халкедонський собор 451 р.
5. Собор у Лаодікії 512 р. Кир Север Антіохійський.
 6. Анастас. Похід Віталіана 513 р.
 7. Юстиніан. Роль імператриці Феодори.
8. Кир Яків (500-578) і саракоти Якова. Мелекити.
 9. Калкідун – пізніша назва мелекитів.

10. Дорога Бугом до Візантії.
11. Архетип *dorgo.boga і його континуанти.

Підстава бути терплячим
при перегляді фільму:

**ДВА НАЙБІЛЬШІ ТИРАНИ
СВІТУ – ЦЕ ВИПАДОК І ЧАС**

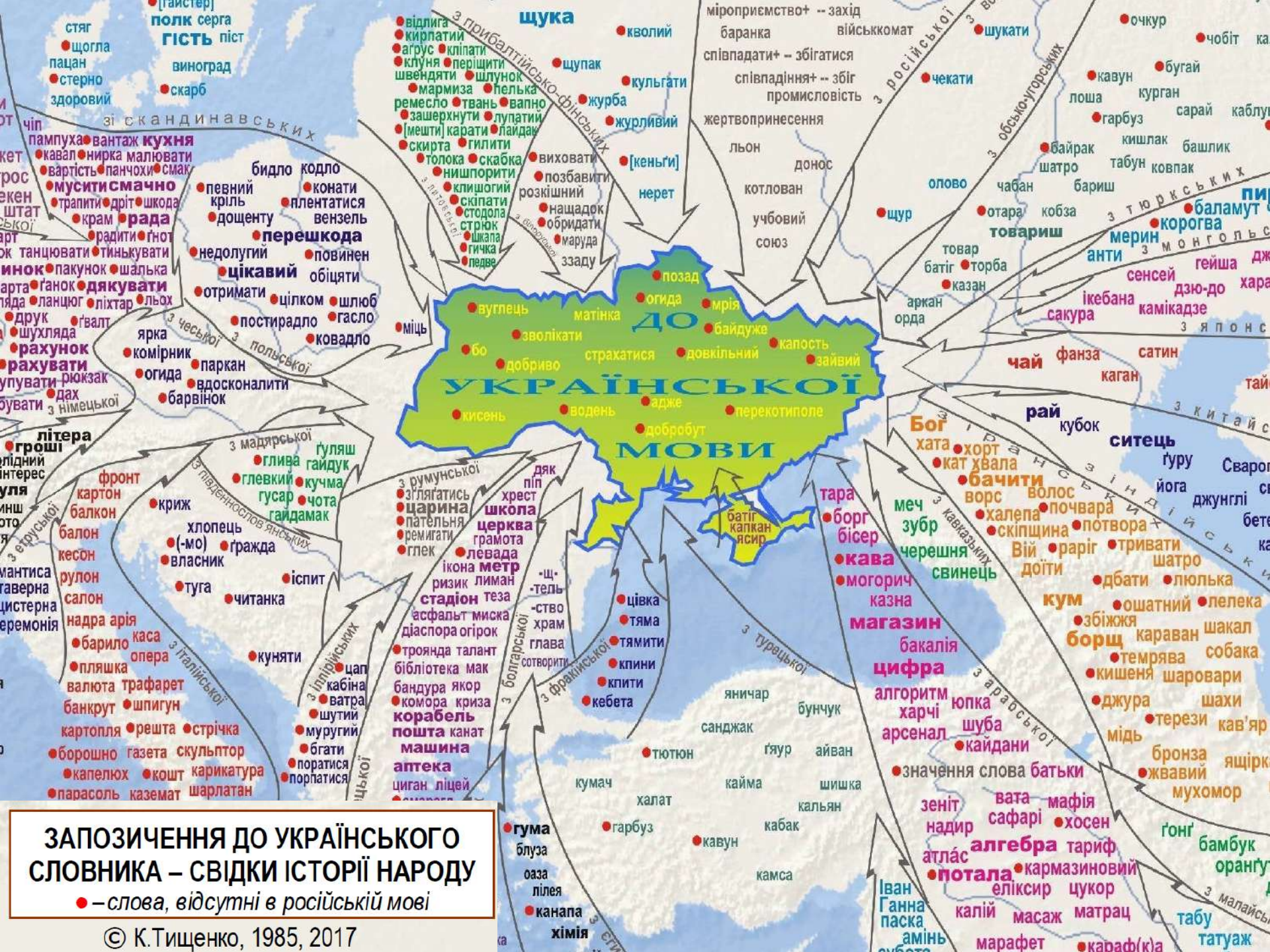
ЙОГАН ГЕРДЕР

„З досвіду ясно,
по-перше,
що переробляти мусиш **багато**,
по-друге,
що переробляти мусиш **не забагато**”

ЕЖЕН ДЕЛАКРУА

Вступ

1. Лексичні запозичення з мов Близького Сходу

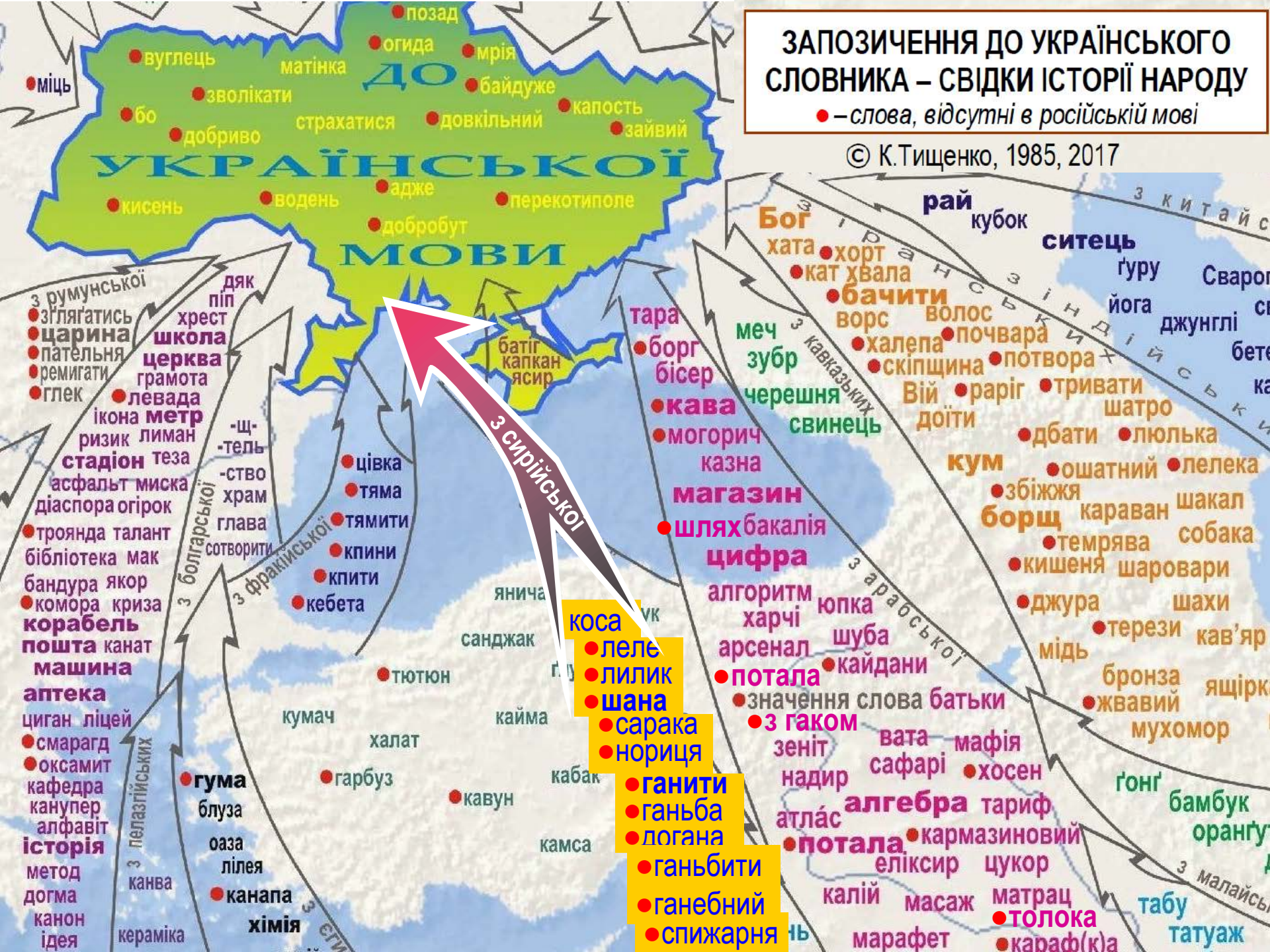
ЗАПОЗИЧЕННЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО СЛОВНИКА – СВІДКИ ІСТОРІЇ НАРОДУ

● – слова, відсутні в російській мові

ЗАПОЗИЧЕННЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО СЛОВНИКА – СВІДКИ ІСТОРІЇ НАРОДУ

● – слова, відсутні в російській мові

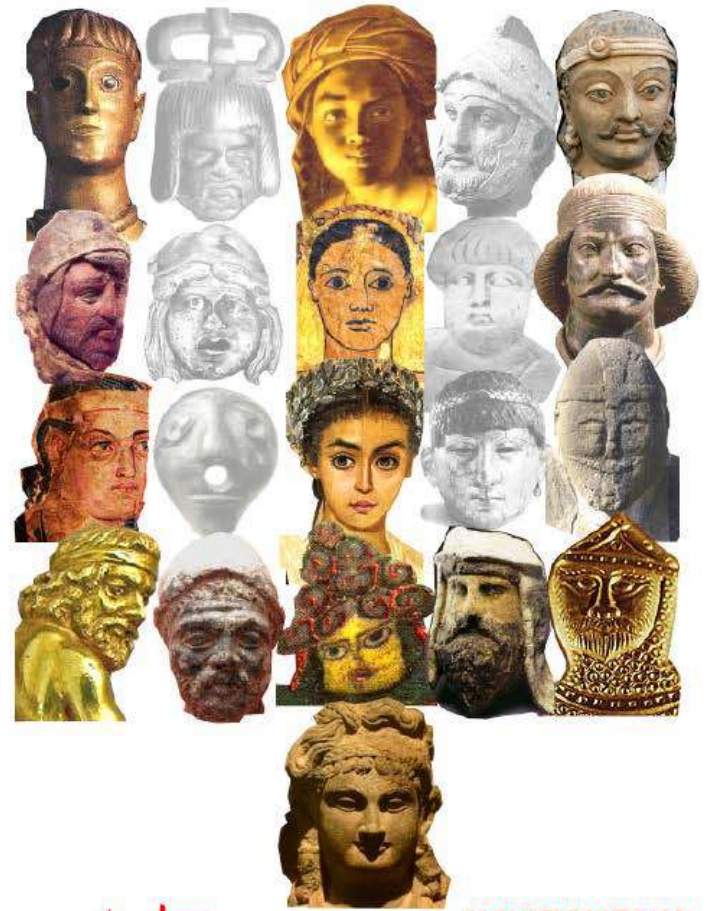
© К.Тищенко, 1985, 2017

- Безперечно, виданий у 1983–2012 рр. у 6 томах Етимологічний словник української мови (ЕСУМ) є епохальним досягненням академічної традиції. Однак у межах національної політики СРСР його появу затримано на десятки років, а репресії сходознавців 1930–1940-х рр. позбавили Україну кадрів у цій галузі на 60 років. Звідси **прогалини у вивченні українсько-східних мовних контактів.**
- Це визнана перешкода розвитку східних студій в Україні: «Видано нову книгу професора Костянтина Тищенка – солідний, понад дев'ятсотсторінковий том... Пізнавальні зусилля автора спрямовані на пошуки прогалин дописемної історії. **Ці прогалини – довгострокові наслідки відставання східних досліджень в Україні, штучно створеного за радянського часу»**
- (Арабіст В. Рибалкін, професор каф. східної філології КНЛУ, організатор і упродовж 30 років керівник відділу арабістики Інституту сходознавства НАНУ – з рец. на кн. К. Тищенка 2020 р. "42 епохи..." у ж. «Дивослово» 2020, № 12 (765), є pdf.)"

КОСТЯНТИН
ТИЩЕНКО

42 ЕПОХИ УКРАЇНСЬКИХ
МОВНИХ КОНТАКТІВ

КОСТЯНТИН
ТИЩЕНКО

42 ЕПОХИ
УКРАЇНСЬКИХ
МОВНИХ
КОНТАКТІВ

2. Сирійський слід V-VI ст. у словнику

- **2. Античні сиризми у слов'янському словнику.** Це мовний слід 13-ї історичної епохи, від I ст. [14; 15; 16]. Топонімам-реплікам прототипів із Сирії відповідають прямі українські словникові запозичення із сирійської мови.
- **2.1. Укр. *ганити, догана, ганьба (!)* походять із** самодостатніх прототипів сир. GANYĀ 'сором', GANNĀBĀ 'злодій' [33; 34] – не виключено, що й через пахлавійську – степову вегікулярну мову елліністичного часу, у її письмових текстах семітизми регулярно відігравали роль ідеограм. Виявлення цих фактів у 2016 р. уперше показало масштаби пробілів у чинному ЕСУМ [2] (відповідний том I видано **1983 р.: виходить, чи не весь пласт тодішніх світових досягень у сходознавстві в ньому не використано**).

- **2.5. Укр. коса** також має чинне пояснення як загальнослов'янське слово нібито з іє. *kos-/ kes- 'різати, скребти' [2; 23]. Однак П. Аґостіні переконливо показав, що іє. слово само запозичене. Воно є продуктом семантичного звуження (!) історично глибшого джерела – семітс. **qasa 'різати, косити (траву, збіжжя), стригти (вовну)'**, звідки, зокрема, й ар. **qasa 'коса' (!)**.
- До цього висновку вченого спонукала логіка його дослідження при спростуванні необґрунтованого уявлення про нібито велику давність мадярських слів **kaszab 'різник' > kaszabol 'різати, розрізати на шматки'**. Він пише: "За TeSZ (угорським етимологічним словником) слово має походити з оттоманського турецького **kasap 'різник'**, звідки відомі схожі культурні запозичення у всіх балканських мовах, як-от нгр. **каса́тпης**, алб. **kasár**, рум. діал. **casár**, болг.діал. **касапин**, серб. і хорв. **kàsar i kàsarin 'різник'**."

- “У словнику лише побіжно згадано той факт, що тур. слово походить з ар. **قصاب** [qaṣāb] 'різник'. <...> Розглянувши ближче це арабське слово, бачимо, що воно пов'язане з дієсловом виразно семітського походження **قَصَب** [qaṣaba] 'різати на шматки, розчленовувати', яке виводять з кореня 'зрізати, косити (траву, збіжжя), стригти (вовну)', звідки ар. **قَص** [qaṣa] 'коса'. Це і є те слово – або відповідне арамейське, сирійське, гебрайське **קֶסַח** [kas:a:x] 'коса' (< **קֶסַח** [ksx] 'зрізати, косити'), – з якого найвірогідніше походить слов'янське *kosa > болгарське *ко́са*, сербське і хорватське *kòsa*, чеське *kosa*, польське *kosa*, **українське ко́са**, російське *ко́са*, як і мадярське *kasza* ко́са” [Agostini 1996, с. 88].

- **2.6. Лилик-нічка.** Про масштаб занедбаності східних студій дає уявлення інший приклад: це стан вивчення слів *лилик, леліт*. У говірках (зокрема, галицьких) існує слово *[ничка], [нічка]* 'біс, що набирає вигляду жінки; кажан' [2, IV, с. 104].
- **Кажан** має й інші назви: *лилик, лелик, леліак*, – при цьому *лелик* – ще й метелик, а *леляк* і *леліт* – дрімлюга (сичик) [2, III, с. 218]. Виявляється, східний прототип цих слів відомий із багатьох публікацій [29; 6; 33; 34] (!), однак упродовж **100 років** він проходив повз увагу дослідників без відповідної освіти. Її брак видно з того, що після опису матеріалу їм **не було що сказати**, тому замість наукового аналізу наведено рятівні мантри "звуконаслідування" і "народну етимологію".

- Пор. пахл. **لعلو** з арам. **LYLYH 'ніч'** [Оранский 1960, 175]. Інформацію про можливі прототипи *лилика-нічки* містить уже словник Дж. Пейн Сміт [CSD 1903]
- “За народними уявленнями вважалося, що *lilim* – як діти демона вітру – помітні у поривах гарячого вітру та завихореннях, що здіймають куряву із землі. Такі забобони були відомі не лише в гебрайських народних переказах, але й у фольклорі Сирійської християнської церкви (!). Це цілком пояснює значення **злого духу (lele)** і гарячого вітру, які стали згодом, після суфіксації, *диханням і душею (lélek)*, оскільки душу ототожнювали з диханням. Отже, цілком очевидно, що це слово за походженням є не давньоугрофінським, а семітським і, значить, опинилося у мадярському лексиконі в контексті понять юдаїзму або **присутності Сирійської християнської церкви**” [Agostini] .

- Викладені вище висновки П. Аґостіні мають важливі системні наукові наслідки для української сторони проблеми:
- **1.** Переконливе, реалістичне пояснення вжитку укр. *леле* як вияву прикрості й жалю.
- **2.** Переконливе, реалістичне пояснення "ПРАслов'янського" *Лель...* (!) Отже, воно хоч і «питоме», але має семітський етимон.
- **3.** Повна звукова відповідність семітському прототипу (гебр. *Lilith*, сир. *leliyath*) слів укр. *лелет*, *ле-лім* 'сова, дрімлюга' і польс. (з укр.) [*lelet*].
- **4.** Переконливий побутовий мовний контакт *часів сирійської євангелізації* як причина народного пов'язання **кажана з жінкою-демоном**. Ключова семантична відповідність укр. *нічка* "кажан", він же *лелик* і *лилик*: [*нічка*] 'біс, що набирає вигляду жінки; кажан'; *нічниця* 'совка; [сова; один із злих духів (за віруванням **гуцулів**)]'; [*ночниця*] 'кажан; нечиста сила, яка вночі винищує пташенят у гніздах і яєчка (ЛексПол)!' [2, IV, с. 104].
- **5.** Пояснення імов. джерела укр. діал. [*леля*] старша сестра, [*леля*] мати сім'ї, господиня дому (поширені на сході й півдні слов'янства). Усі ці глибини наша "ономатопоетична школа етимології" незворушно і некритично далі виводить з дитячого белькоту [2, III, с. 218].

2а. Виявилось, що ці
сиризми є не
лише в українській мові

Але ганьба відома не всім сорабам

os. *hanba* ‚Schande, Schmach‘, übertr. auch ‚die menschliche Scham‘, älter *haniba* dass., umgspr. *hajmba*, Kr. Wb.: auch *hanitba*. Abltn.: *hanbič* ‚beschämen, Schande antun‘, *hanbować so* ‚sich schämen‘, *hanbičiel* ‚Schänder‘, *hanbičiwosc* ‚Verschämtheit, Schamhaftigkeit‘. Ältere Belege: War.: *do... hanibe* Gen. Sg., Mart.: *k' hanibi* Dat. Sg., MFr.: *do hanby*, *hanbowacz*, Lud., Hs. 1688, Matth.: *haniba*, Hs. 1795: *haniba* ‚weibliche Scham‘, AFr.: *hanba*, *haimba* ‚Schande, Scham‘, *hanibtu*, *hanibtu so*, *hanbujt*, *hanibujtu* 1. Sg. ‚sich schämen‘, Sw.: *hanidba* ‚probrum‘, *czwojecza* (člowječa) *hanba* ‚ingwina‘, *hanbitosc* ‚verecundia‘, *hanibuyt so* ‚verecundor‘, Kpm.: *haniba*, ns. nur

hanč

jünger *ganba* (Br. C. 94, 9, nach Mk. Wb. aus dem Os.), sonst Synonym *sromota* (s. d.), Jak.: *hanba*, *hanbič* (wohl aus dem Č.), / poln. älter *ganba* ‚Schande, Schmach, Schimpf‘, im 15. Jh. auch *ganiba* dass., jetzt *hanba*, č., slowak. *hanba* ‚Schande, Schmach‘, ukr. *hanba* ‚Schimpf, Schmach, Schande‘, *ganbivnu* ‚schelten, schimpfen, schmähen, entehren, tadeln‘, bruss. *ganba*, *ganbivny*. // Ursl. dial. **ganba*, **ganiba*, das Wort gehört zu ursl. **goniti* (os. *honic* ‚jagen, treiben‘ und *hanic* ‚tadeln, schimpfen, schmähen, höhnen, lästern‘), Formantien sind *-*sba* und *-*iba* (Nomen actionis). Die os. und poln. Formen des Typs *haniba*, *ganiba* zeugen von hohem Alter des Formans -*iba*. Os. *hanba* direkt aus **ganba* oder durch späteren akzentbedingten Ausfall des *i* wie in os. *holea* und *pinca* neben ns. dial. *golica* und ns. *pivenica*. Os. umgspr. *hajmba* durch Assimilation *hb* ≥ *mb*. Zur Bildung von os. *hanitba* vgl. auch os. *hodtwa*, *honitwa* ‚Jagd‘ und ns. *gonitba*. Bedeutungsentwicklung: ‚Gejage, Lästerung‘ (vgl. os. *hanjenje*) ≥ ‚Tadel, Beschimpfung, Schmähung‘ ≥ ‚Schande, Schmach‘. Zur Literatur vgl. Slawski SEJP, S. 402, und Machek ESJČ, S. 159.

os. *hanič* imperf. ‚schmähen, schimpfen‘, Šwj. ČMS 1926: *wona haniala na tu našu holeu* ‚sie ist auf unser Mädchen losgefahren (hat es verspottet)‘. Abltn.: *hanjenje* Vbst. ‚Lästerung‘, *haničel* ‚Lästerer, Schmä-

263

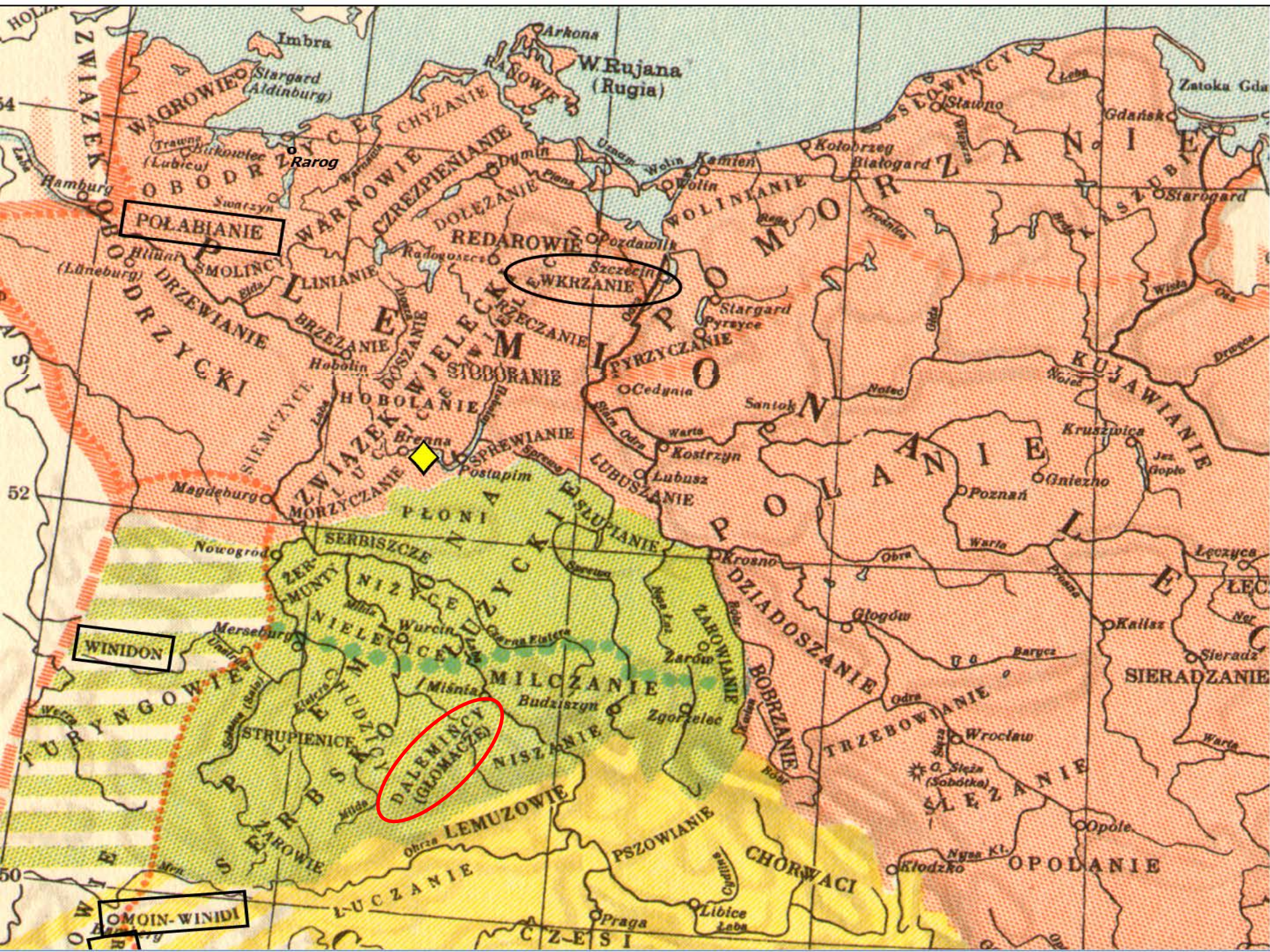
her‘, *hanliwy* ‚schmähsüchtig, anzüglich‘. Ältere Belege: MFr.: *ton hanl Boha* ‚dieser lästert Gott‘ (Mat. IX, 3), *Bohze haneni* ‚Gotteslästerung‘ (Mat. XII, 31), AFr.: *hanicž* ‚spotten, schelten, schänden‘, Kpm.: *hanicž* ‚schmähen‘, Sw.: *hanicžef* ‚obtreccator‘, Han.: *hanicž* ‚spotten‘, *haneho* ‚Schmähung, Tadel‘, *haner* ‚Spötter‘, *hanliwé* ‚schmähsüchtig‘, *hanliwosc* ‚Schmähsucht‘, vgl. auch bei Jak. *haneneh Bosche* ‚Gotteslästerung‘ (Mark. VII, 22). / poln. *ganič* ‚tadeln‘, č. *haněti*, *haniti* ‚schimpfen, schmähen‘, slowak. *hanit* dass., russ. dial. (südwest.) *čanumb* dass., ukr. *čanumu* dass., bruss. *čaniuy*, im Südslaw. nicht belegt. // Das Wort ist wurzelverwandt mit ursl. **goniti* (iter. **ganjati*), os. *pohanječ* ‚antreiben‘, aksl. (po) *gonjati* ‚verfolgen‘, skr. *gānjati* ‚verfolgen‘, slowen. *gānjati* ‚jagen, treiben‘, russ. *nazončū* ‚Verweis, Tadel‘, bruss. *čonka* ‚Verfolgung‘, skr. *gōniti se* auch ‚sich streiten, zanken‘. Bedeutungsentwicklung: ‚antreiben‘ ≥ ‚verfolgen‘ ≥ ‚mit Worten, Geschrei antreiben‘ ≥ ‚schmähen, schimpfen‘. Über ältere, weniger überzeugende Deutungen vgl. Slawski SEJP, S. 255.

os. lělak m. älter ‚Lümmel‘, ornith. lělawo ‚faule Magd (ein Wachtelvogel)‘ (Př. Wb.). Ältere Belege: AFr., N.N.: *lelak ton* ‚Lümmel‘, Bos. Wb.: *lelak* ‚Schwätzer‘, *lelekač* (*lelekač*) ‚lallen, plaudern‘; ns. lělawa f. dial. ‚das sich schamlos herumwälzende Frauenzimmer‘. Abltgn.: *lelawiš se* ‚sich herumwälzen, sich schamlos benehmen‘ (Nyč.), / poln. *lelek* ‚Ziegenmelker, Caprimulgus‘ (seit dem 16. Jh.), im Apoln. auch als Bezeichnung anderer Vögel, z. B. 1. ‚Nachtreiher, Nycticorax nycticorax‘, 2. ‚Waldkauz, Strix aluco‘, dial. *lelak*, *-eka* neben ‚Ziegenmelker‘ auch ‚Fledermaus‘ und eine ‚kleine Eule‘ (Slawski SEJP 4, S. 139), kasch. *lelek* 1. ‚Ziegenmelker (Nachtvogel)‘, 2. ‚ein Nachtgespenst‘, 3. ‚ein Schimpfwort‘ (Lorentz pom. Wb., S. 646), *lela* ‚koketter, gefallsüchtiger, anscheinender Mensch‘, *leleč* 1. ‚Dummkopf‘, 2. ‚Muttersöhnchen‘, *lelak* 1. ‚zerstreutes

Mädchen oder zerstreuter Bursche‘, 2. ‚naiver Mensch, Dummkopf‘, *lelek* 1. ‚Dummkopf‘, 2. ‚Aschenbrödel, Lückenbüßer‘, 3. ornith. ‚Wiesenpieper, Anthus pratensis‘, 4. ‚böser Geist, Teufel‘, 5. ‚Irrlicht‘, 6. ‚kleines Bi‘, 7. ‚impotenter Hahn oder Gänserich‘, übertr. 1. ‚Name eines literarischen Helden aus einem Roman über naive Bewohner des Ortes Szaurki, Kr. Kartuzy‘, 2. *za leleka chodzēc* ‚sich heruntreiben, faulenzeln‘, auch als FIN (Syhta Wb. 2, S. 349–350), ž. *lelek*, *-ka* ‚Ziegenmelker‘, älter auch ‚Nycticorax‘ (Feriane, Slovenské názvoslovie vtákov, Bratislava 1958, S. 91), russ. älter und

Bratislava 1958, S. 91), russ. älter und dial. *лелак, лелек, -ка* (bei Vasmer REW 2, S. 28: *лелѣк, -лькѣ*) ‚Ziegenmelker‘, auch ‚Fledermaus‘, ukr. dial. *лелак, лелек* dass., *лелет, лелѣт, -ета* ‚Waldkauz, Strix aluco‘, *лелак, лелук* ‚Fledermaus‘. // Zugrunde liegt die onomatop. Wz. **le-*, Formantien **-akъ*, **-ačъ*, **-ava*, **-akъ* und **-ikъ*, verwandt ist lit. *lėlis, lėlys* ‚Caprimulgus europaeus, Ziegenmelker‘, lett. *lėlis, lėlis* dass., übertr. ‚ungeschickte Person, Tolpatsch‘, vgl. im Slaw. selbst: ač. *leleri sě, leleju, -jěš* ‚wogen‘, apoln. *lelejač* ‚wiegen, schwanken, wanken‘ (Slawski SEJP 4, S. 138). Die os. Schreibung mit *-ě-* ist, wie ältere Belege und das Ns. beweisen, sekundär. In den ost- und südslaw. Sprachen ist auch die Wurzelvariante **lil-* belegt: vgl. russ. älter und dial. *лилак, -ка, лилѣ, лилек* ‚Ziegenmelker; Fledermaus‘, ukr. dial. *лилак, лилук* ‚Fledermaus‘, bruss. dial. *лилак*, skr. *lijljak, -jka* ‚Fledermaus‘ (nach Karadžić Wb. aus Dubrovnik), askr. *lilykъ* dass., slowen. *lilek, -ka* oder *-leka* dass., bulg. dial. *лѣлак, лѣлуяк*, mak. *лѣлак* dass., ksl. *лѣлуякъ* ‚Taucher, Mergulus‘, *лѣлѣкъ* ‚Taucher, Mergus‘. Urspr. Bezeichnungsmotiv: ‚der sich schaukelnd (schwankend), wälzend fortbewegende Vogel‘. Der Ziegenmelker wälzt sich von

einer Seite zur anderen, wenn er zu laufen beginnt (zur Sache s. J. Sokołowski, Ptaki ziem polskich, Bd. 1, S. 282), übertr. ‚der sich tolpatschig benehmende Mensch‘.

POLABIANIE

WKRZANIE

WINIDON

DALEMICY (GOMACZE)

MOIN-WINIDI

Конфуз зі спижарнею

Speise ḡ. mhd. spise ahd. spisa ḡ. 'Speise':
im Beginn des 9. Jahrh. entlehnt aus ital.
mlat. spēsa für spensa (wegen ahd. i für lat.
ē i. Feier, Seide); vgl. ital. spesa 'Auf-
wand, Kosten' (woher Speisen) zu ital. spén-
dere 'ausgeben' (i. wenden) = lat. expen-
dere. Die Entlehnung von Speise mag mit
der von Schüssel und Tisch zusammenhängen;
vgl. noch got. mēs, ahd. mias aus lat. mensa.

spiža¹

ns. spiža¹ 1. 'Speise', 2. 'Speiseschrank,
Brotschrank' (in dieser Bed. meist Dem.
spižka), spižarnja 'Speisekammer, Vor-
ratskammer', *spižowaš* 'speisen', Ha.:
spiša, *spiška*. Ältere Belege: Moll.: *spysa*
'Speise' (79r, 20), *spyssowass* (*spižowaš*)
'speisen' (129v, 11), *gass zaß jo spysso-*
wanu (*gaž cas jo spižowanju*) 'wenn Essens-

wanu (*gaž cas jo spižowanju*) 'wenn Essens-
zeit ist' (K. 5r, 22), Chojn.: *spischka*
'penarium, Kostschrank', *spischowasch*
'speisen', Thar.: *spisu* und *schpisu* (*spižu*;
Akk. Sg.; S. 93, 120), Hptm.: *spiža*, *spižo-*
wasch, Jak.: *spisschae* (*spiže*) *dla* 'der
Speise wegen' (Röm. XIV, 15, 20). //
Entlehnt aus mhd., mnd. *spise*, *spisen*,
vgl. auch apoln. *spiža* 'Proviant', ač.
spižě, č. *spiže* dass.

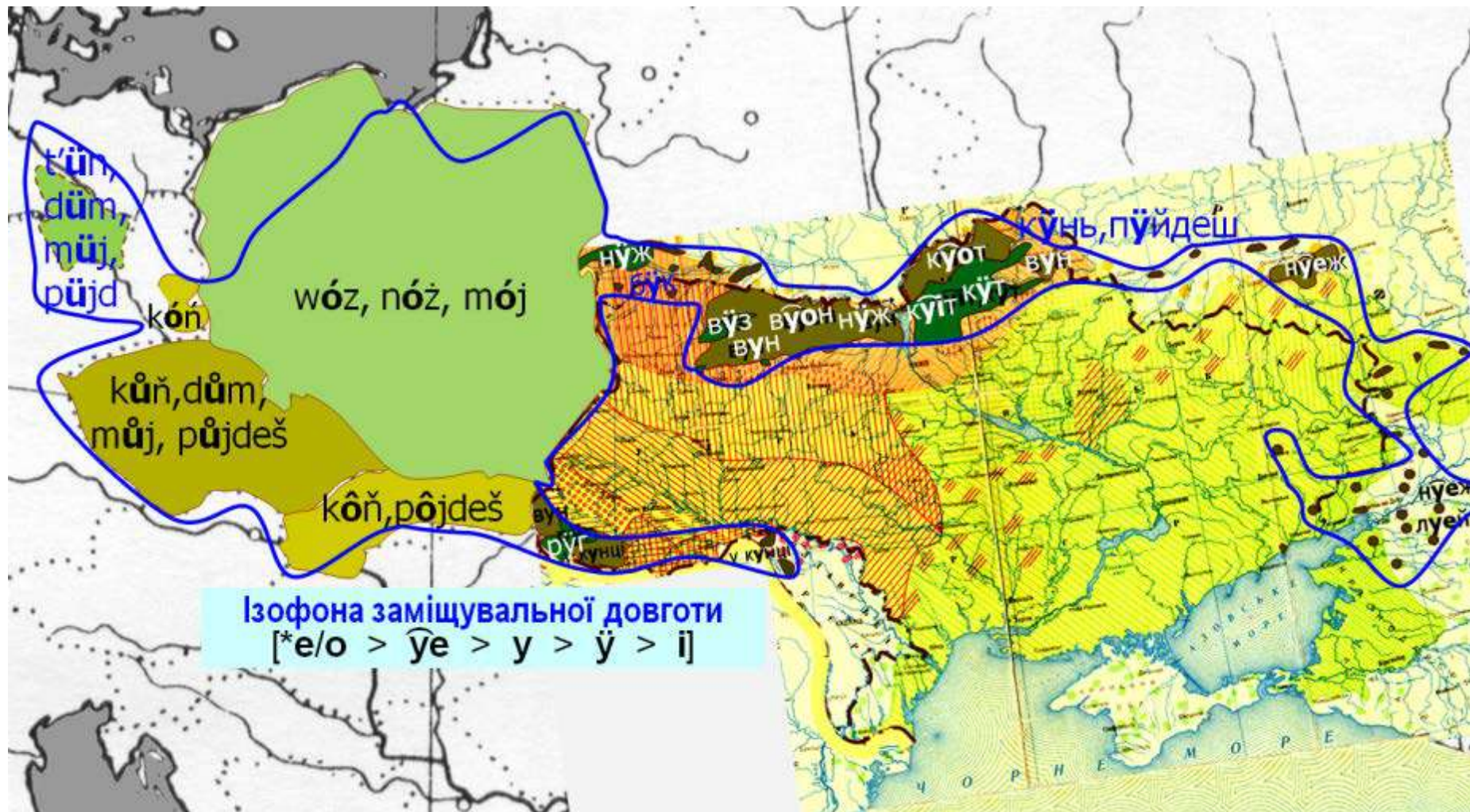
СПИЖАРНЯ укр. 'комора, комірка на провізію', пол. *spizarnia*
aspinj ['spnc'] lodging 73¹⁰. 75¹². – MPrth
 'spynj (A–H III); Aram. lw. Talm 'wšpyz',
Syr 'ešpezzā; Paz. *aspanž*, *aspenj*; NP
sipanj 'a halting-place, a shelter'. Cf
 further Arm. lw. *aspnjakan* (< *aspinj*-)
 'landlord, innkeeper' = Talm 'wšpyzkn',
 Syr 'ešpīzkānā, 'ešpazqānā; Telegdi 231
 sq. V. also *spinjānakēh*.

spinjānakēh [spnc'nkyh] the act of lodg
 ing 85⁵. – V. *aspinj*. Paz. *aspanžānāi*
 Bailey, BSOS VII, 1933, 74–76.

Спнж, *m.* Erz, *n.* [rathskammer, *f.*
 Спнжарня, *f.* Speisekammer, Vor-
 Спнжбвнй. *a.* ebern. [meln.

Запозичення з арам.-сир. є і у перс.: **اشپزخانه** ашпаз-
 хāне їдальня. Хто б думав! Шпичинці Жт, Хм Спичинці
 Вн, УВАТе Чг: чи не до цієї ж довгої історії слова спнжа-
 рня. Див. і 17-Т СПИЧУВАТЕ.

Заміщувальна довгота як мовний годинник: hańba, hańiba, ганьба, ганити

Перший свідок існування праукраїнської мови – серболужицька

Серболужицький мовознавець Х. Шустер-Шевць від 1970-х років розглядає верхньолужицько-українські мовні паралелі (пор. рис. 4) як вказівку на давній вік обох мов. Вчений пише: «**Між територіальним поширенням ізофон та їхнім віком повинен існувати, ймовірно, прямий причинний зв'язок, тобто великі розміри території поширення ізофон, як правило, вказують на велику давність мовних інновацій** ("правило Шустера-Шевця". – К.Т.). На користь первісного проміжного становища *пра*лужицького діалекту та його вільного контакту з прасхідно- й прапівденнослов'янськими мовами, очевидно, свідчить низка інших лужицько-східнослов'янських або лужицько-південнослов'янських паралелей, котрі, однак, досі в ході обговорення розглядалися як випадкові збіги. До них належать: ...Заміщувальне подовження **у верхньолужицькій та українській мовах**, яке реалізується в однакових структурних умовах, пор. влуж. *nós* [nus] -osa 'ніс ~ носа', *wóz* [vuz] -oza 'віз ~ возу', *plót* [plut] -ota 'пліт ~ плоту', *měd* [mid] -edu 'мед ~ меду', *rěc* [ric] -'есу 'піч ~ печі', поряд з українськими: *ніс -оса, віз -озу, пліт -оту, мід (діал.) -еду, піч -ечі*» [Шустер-Шевць 1976, 74-75]. Тут іще не згадано, що *у поліських українських говірках є повний звуковий збіг з лужицьким явищем: укр. [вуз, кунь, вул] / возу, коня, вола.*

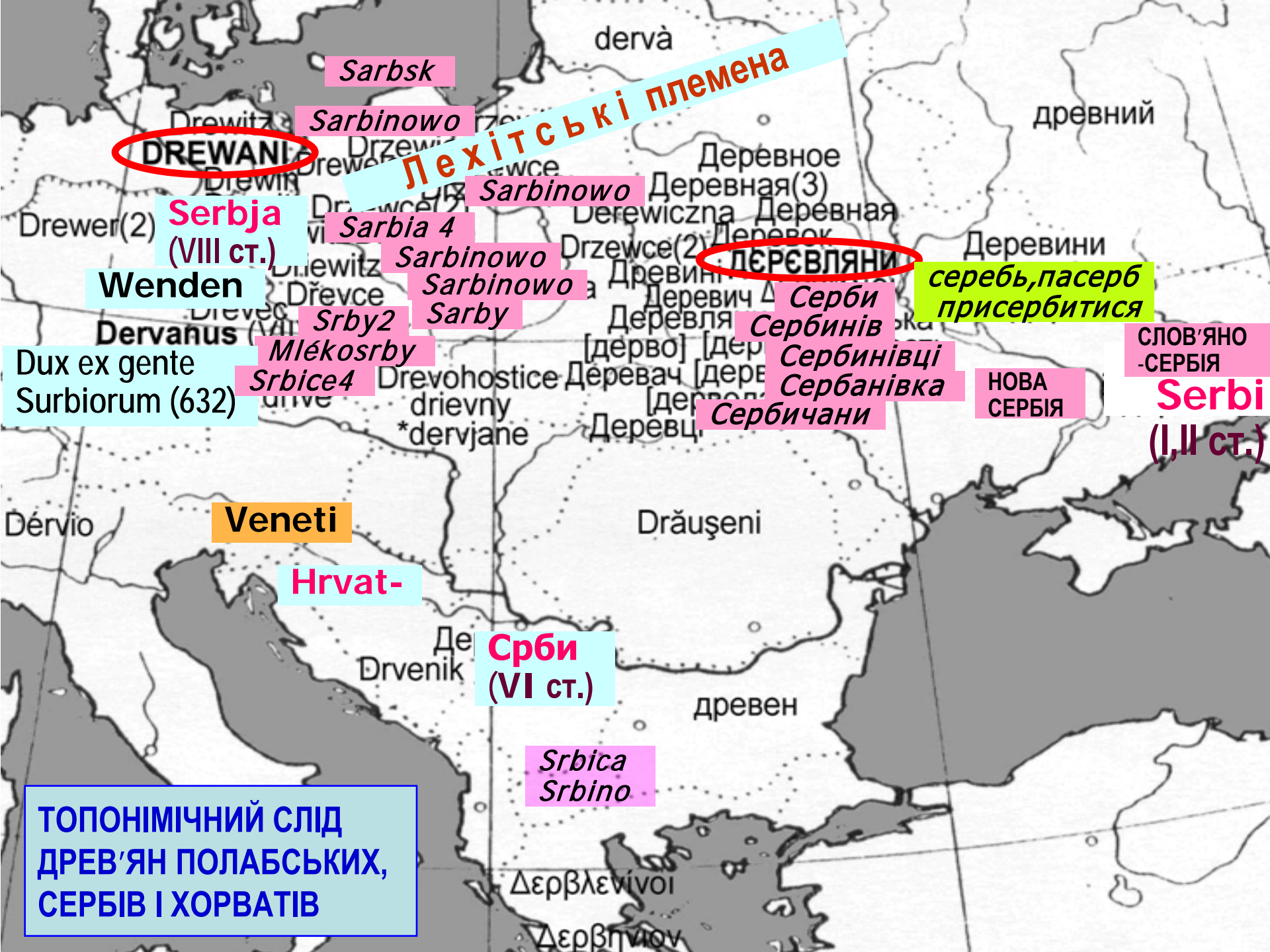

Х.Шустер-Шевць

О.Стрижак

Масштаб відкриття Х. Шустера-Шевця з-поміж українських мовознавців тоді належно потрактував О.Стрижак, зробивши з нього важливі висновки. Вчений писав: "цю паралель, виявлену серед низки інших, поставлено на перше місце не випадково: вона є такою вагомою, що її годі переоцінити. Одним із наслідків цього зіставлення є *виявлення історичних коренів української мови, взагалі **леґалізується поняття її попередниці – мови праукраїнської***" [Стрижак 1991, 177-178]. І Пліній (79 р.), і Птолемея (170 р.) згадують *сербів* біля Меотиди й адигів-зіхів. Виходить, за часи Великого переселення народів серби пройшли довгий шлях від Азову Дунаєм до Сербії й Лужичини, зберігши мовні риси, спільні з мовою давніх сусідів – ***праукраїнською***.

Sarbsk

Sarbinowo

DREWANI

Sarbinowo

Serbja
(VIII ст.)

Sarbia 4

Wenden

Sarbinowo

ДЕРЄВЛЯНИ

**серебь, пасерб
присербитися**

Srby2

Sarby

Серби

Сербинів

Сербинівці

Сербанівка

Сербичани

СЛОВ'ЯНО
-СЕРБІЯ

Serbi
(I, II ст.)

Dux ex gente
Surbiorum (632)

Srbice4

Drevohostice

drievny

*dervjane

НОВА
СЕРБІЯ

Veneti

Hrvat-

Срби
(VI ст.)

Srbica
Srbino

**ТОПОНІМІЧНИЙ СЛІД
ДРЕВ'ЯН ПОЛАБСЬКИХ,
СЕРБІВ І ХОРВАТІВ**

De Drvenik

древен

Дервлевинои

Дервлинюв

Drewitz

Drewer(2)

Dervanus

Dervio

dervà

древний

Деревное

Деревная(3)

Деревная

Деревок

Деревини

Древини

Древич

Древля

[дерво] [дер

[дерво]

Деревц

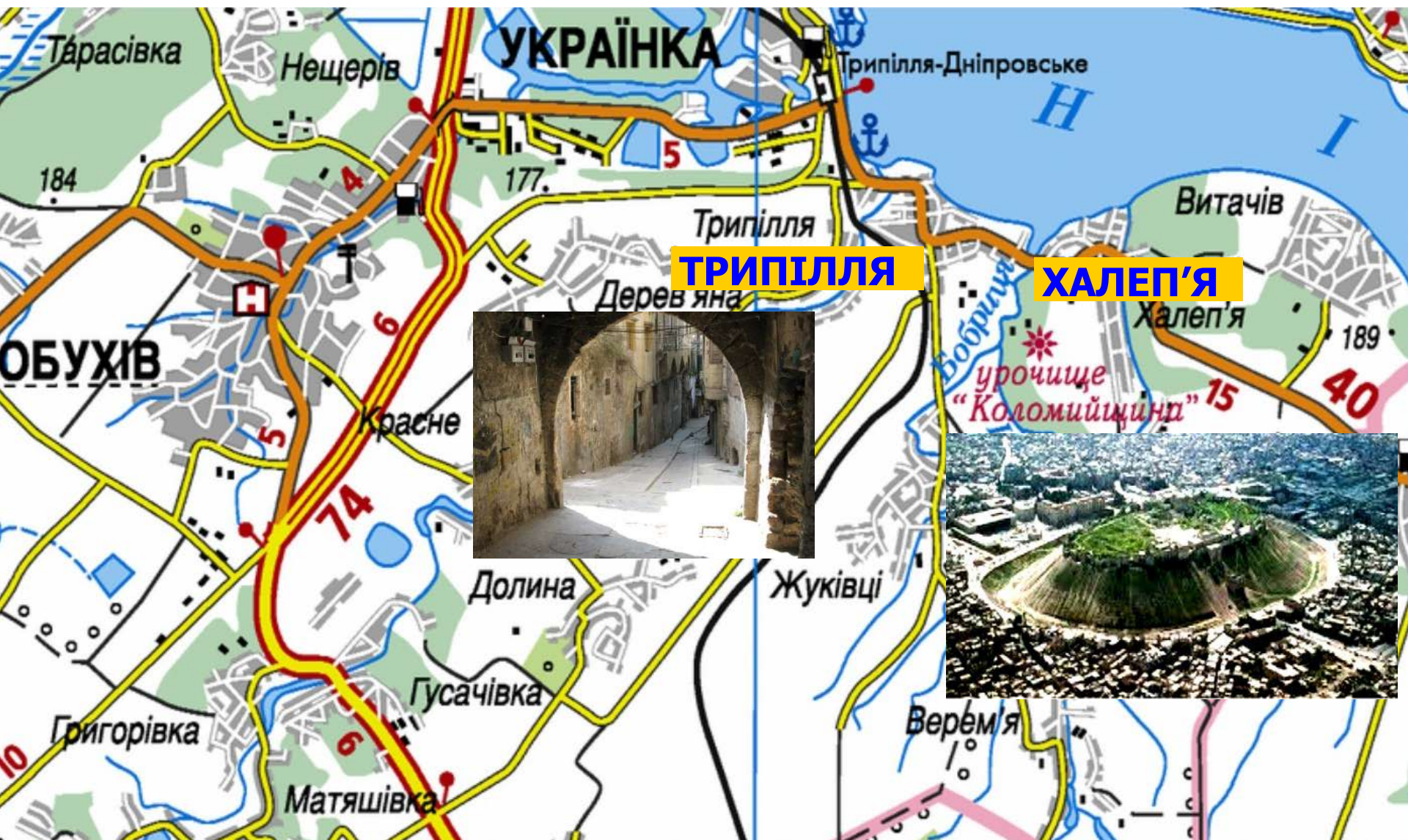
Dräusen

Drvenik

3. Ранні сирійські впливи у топонімії та прізвищах

- За роки досліджень історичних пластів топонімії України стала помітною значна група місцевих назв із відображенням **контактів наддніпрянців із Сирією візантійської доби**. Виявлені дані **топонімії** відповідають також і **прізвищам**, і словниковим запозиченням із тих же країв, а все разом свідчить про поважну глибину етнічної пам'яті у формах успадкованої нами мови.
- Київські історики В. Завитневич (1888) і О. Соболевський (1911) припустили для літописних топонімів **Триполь** і **Халъп** прототипи **Триполіс** і **Халєб** 'Алеппо'. Ця постановка проблеми та нагадування про її дальшу актуальність у О. Стрижака (1981) дали підстави до пошуків методом топонімічного контекстування дальших синхоричних назв з Близького Сходу.

Трипілля і Халеп'я: перше усвідомлення зв'язків з Сирією (1888, 1911)

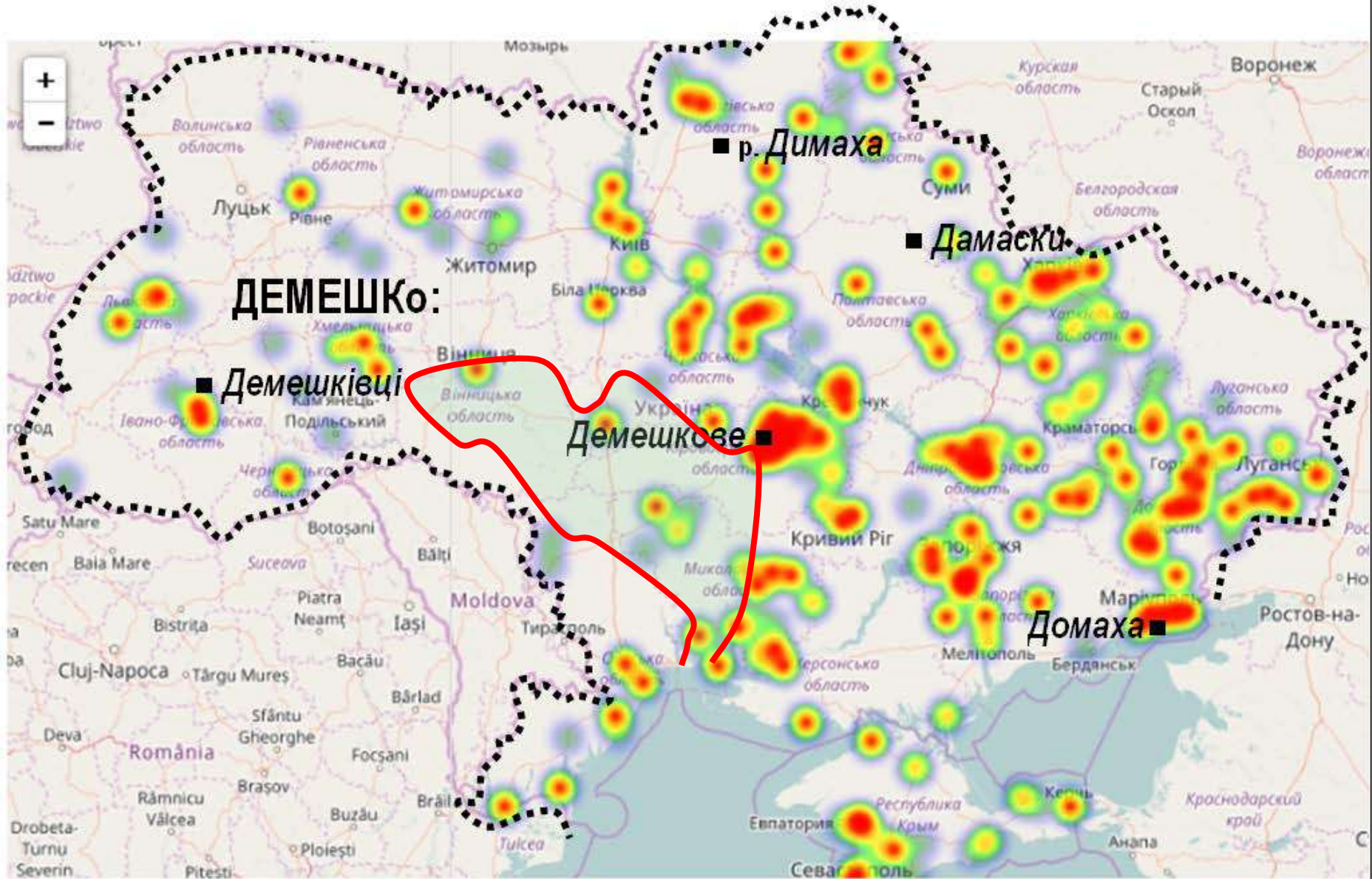

Звідки виникають нові наукові знання

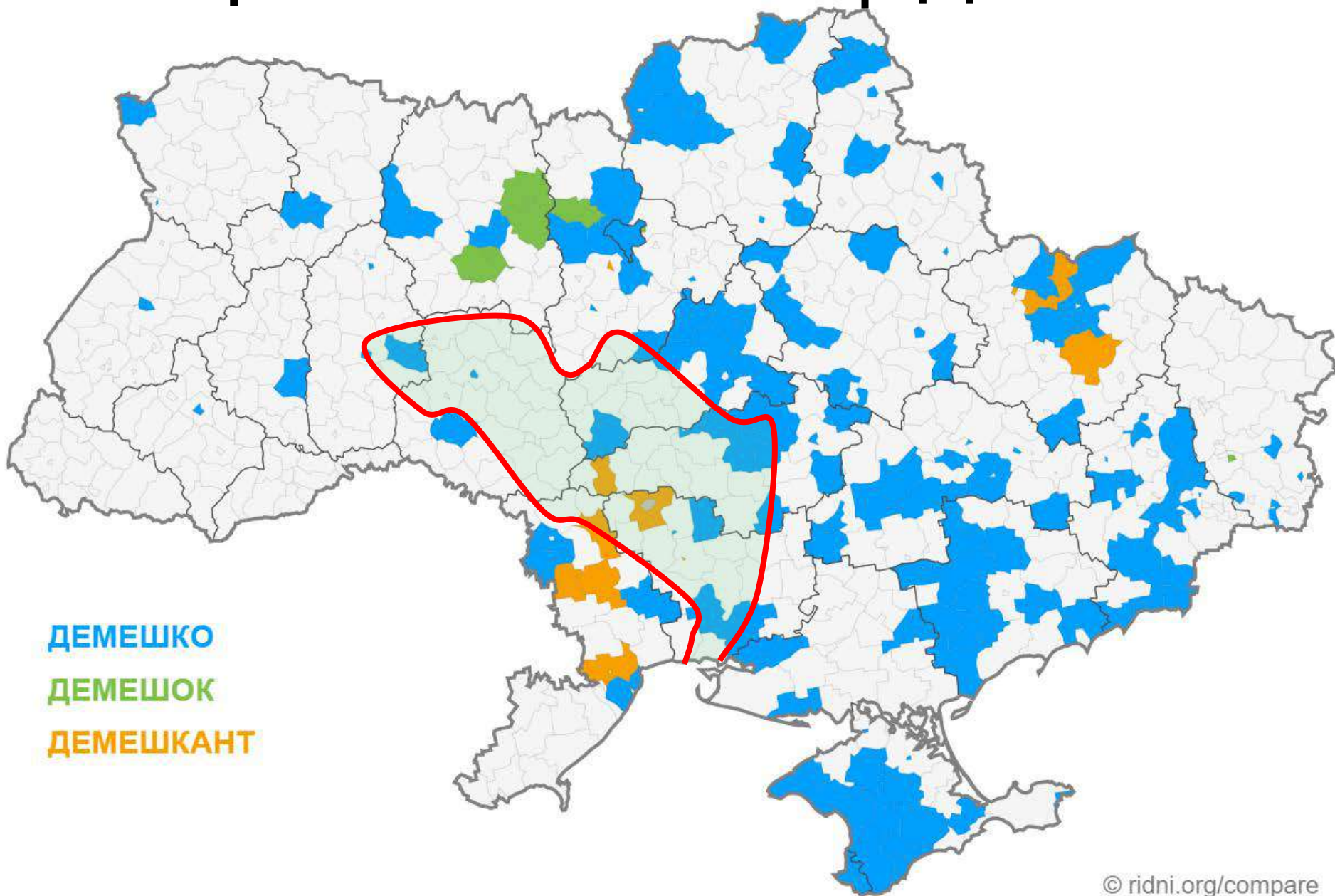
- Лише необхідний інструментарій уможливив зрушити проблему з місця. Свою роль відіграли тут **СИСТЕМНИЙ ПІДХІД**, поняття **СИНХОРИЧНИХ НАЗВ** і **ТОПОНІМІЧНИХ ІДІОМ**, які вдається виявляти **МЕТОДОМ ТОПОНІМІЧНОГО КОНТЕКСТУВАННЯ** (приклад нижче з репліками Халкедону). У наших працях показано, що, крім **Трипілля** і **Халеп'я**, дальшими репліками реалій-прототипів з Близького Сходу є назви сіл **Дамаски** Пл, **Демешківці** ІФ, **Кир'яківка** Мк, **Кириківщина** См та інші репліки від імовірних прототипів гр. Δαμασκός, ар. دمشق Dimashq 'Дамаск', сир. ܩܪܝܝܘܬܐ ܕܩܝܪܝܘܬܐ, Ya'qub Burd'oюо гр. Ἰάκωβος Βαραδαῖος 'Кир Яків Барадеї'. Виявлення вихідної території в Сирії з концентрацією прототипів цього вектора топонімів України сприяло систематизації наукових уявлень про контакти Наддніпрянщини в долітописний час.

- У топонімії України ще 2008 р. було знайдено сирійські репліки *Пальмирівка, Дамаски, Кирякове, Бородаївка* (пор. *Пальмира, Дамаск, Кир Яків Барадеї*; рис. 1); 2010 р. розпізнано назви *Осколонівка, Демешківці, Рахвалівка, Сураж* (пор. Аскалон, гр. *Δαμασκός*/ ар. دمشق Dimashq 'Дамаск', семітс. Рафаїл 'Бог зцілив' або الرحّالين ar-rahhalin 'саракот', ар. Suriyeh 'Сирія').
- Синхоричними топонімами виявилися *Понебель, Мозолівка, Зозів, Шами* із прототипами *Фанебал* (теонім), Мосул, сир. zwz 'драхма', ар. ash-Shām 'Сирія'. Далі прийшли однокореневі з цими назвами прізвища *Сколонець, Понепаляк, Масол, Демешко, Рухайло, Зоза, Шама, Дармостук* (пор. сир. *Dart-sûq* 'Дамаск'). Перелічені знахідки в рази збільшили знання про наші давні сирійські зв'язки, які, виходить, тривали століттями.

< ар. دمشق Dimashq 'Дамаск'

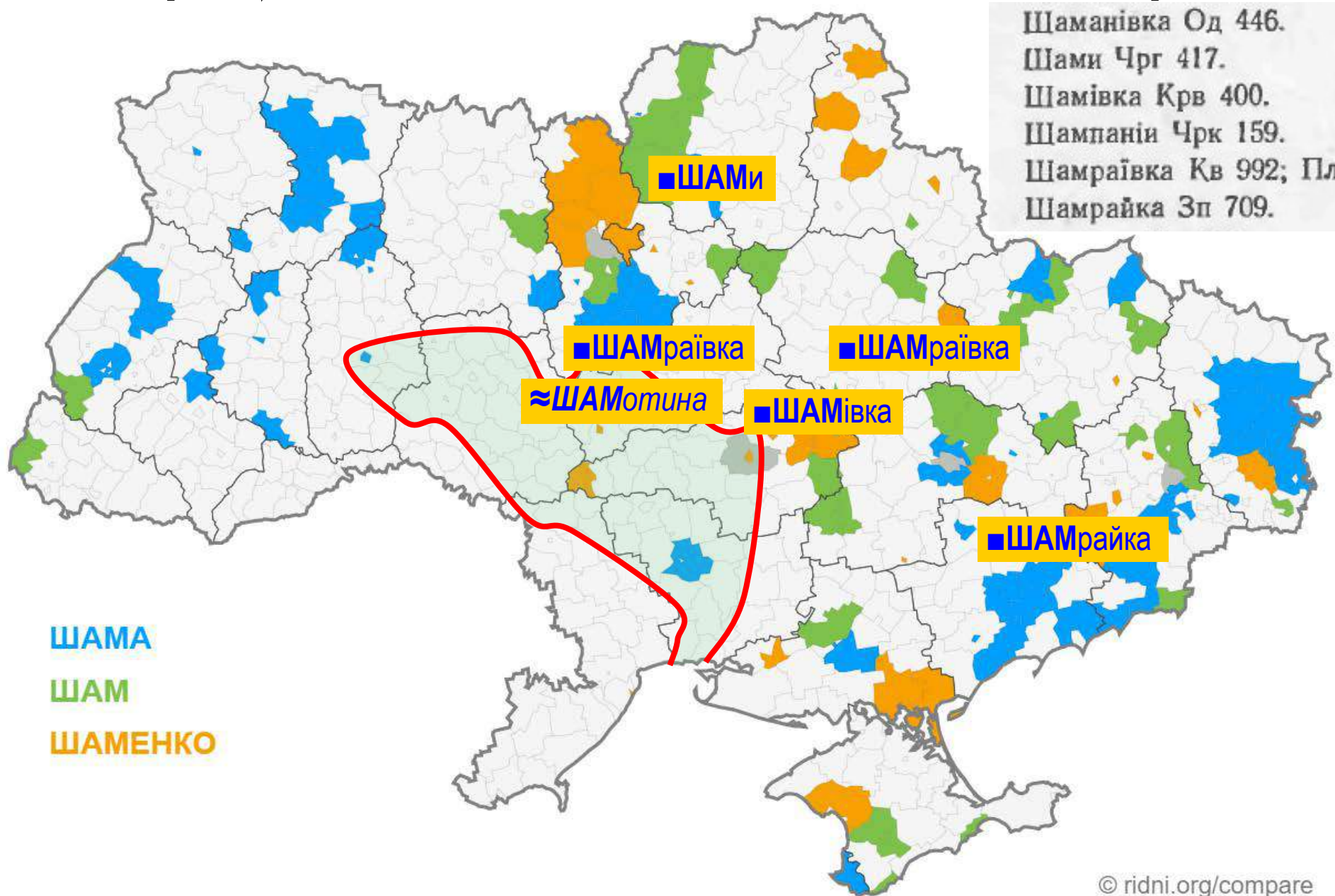
< ар. دمشق Dimashq 'Дамаск'

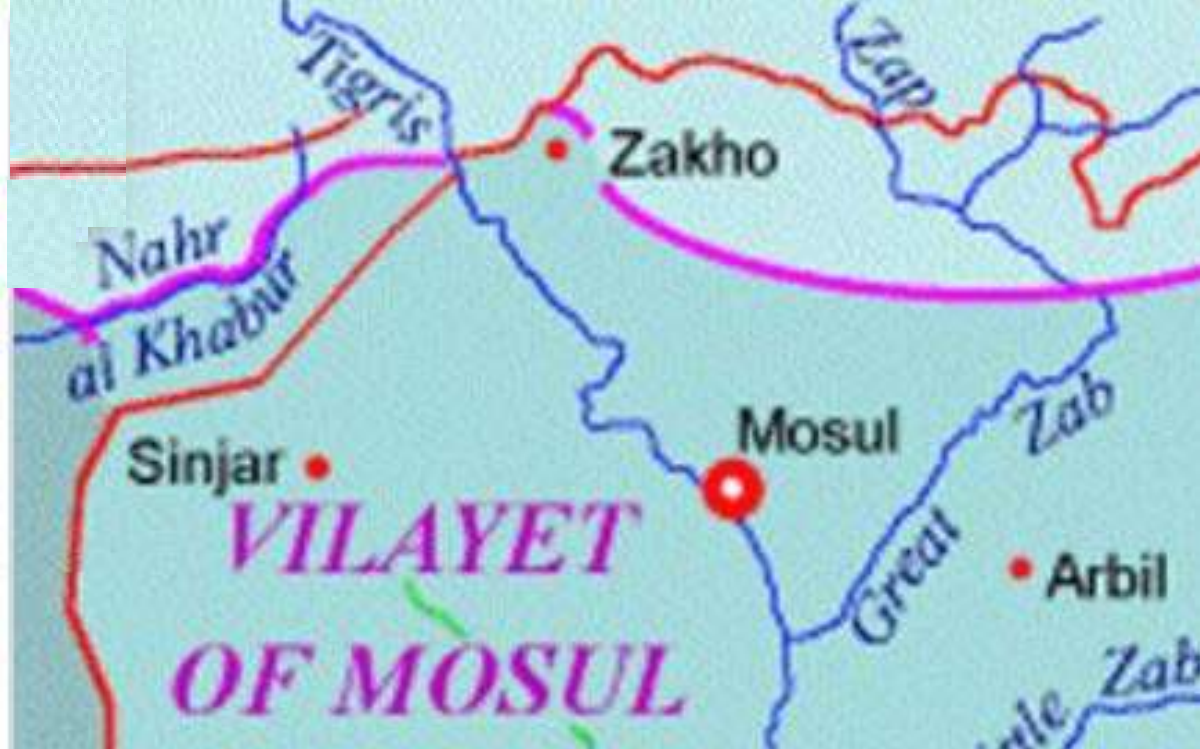

< сир. **ܕܪܡܫܘܩ** Darm-sûq 'Дамаск'

< ар. بلاد الشام 'Сирія'

Мосул (Мозол-),
Дигле 'Тигр' (Текля),
Хабур (Кобр-), **Заб**,
Синджар (Санжар-)

Це Пн.Дворіччя.
 Синоніми V-XII
 ст. – 'Араб,

Бейт-'Арбає,
 Бе'арбайā,
Βεαρβαές,
 – звідси

вороп, -ай,
Воропаї См,
Барабой Од

Beit 'Arbayé, **ܒܝܬ ܐܪܒܝܐ**, ar. **بَعْرَبَايَا**,
Βεαρβαές (Theophyl.). Le mot désigne la
 partie nord de la Mésopotamie entre Mos-
 soul, le Tigre et le Ḥabour. Elle formait une
 province ecclésiastique dont la métropole
 était *Nisibe*. Voir ce nom, et aussi 'Arab.
 [H., n. 170; M., p. 162.] — 391 n. 3,

Тополя, Кирилл. **Чары, или несколько сцен из народных былей и рассказов украинских** / соч. Кирилла Тополи. – Москва: В тип. А. Евреинова, 1837. – IV, [2], 102 с.

– 9 –

Вербатъ

Чолови́че Воропаю,

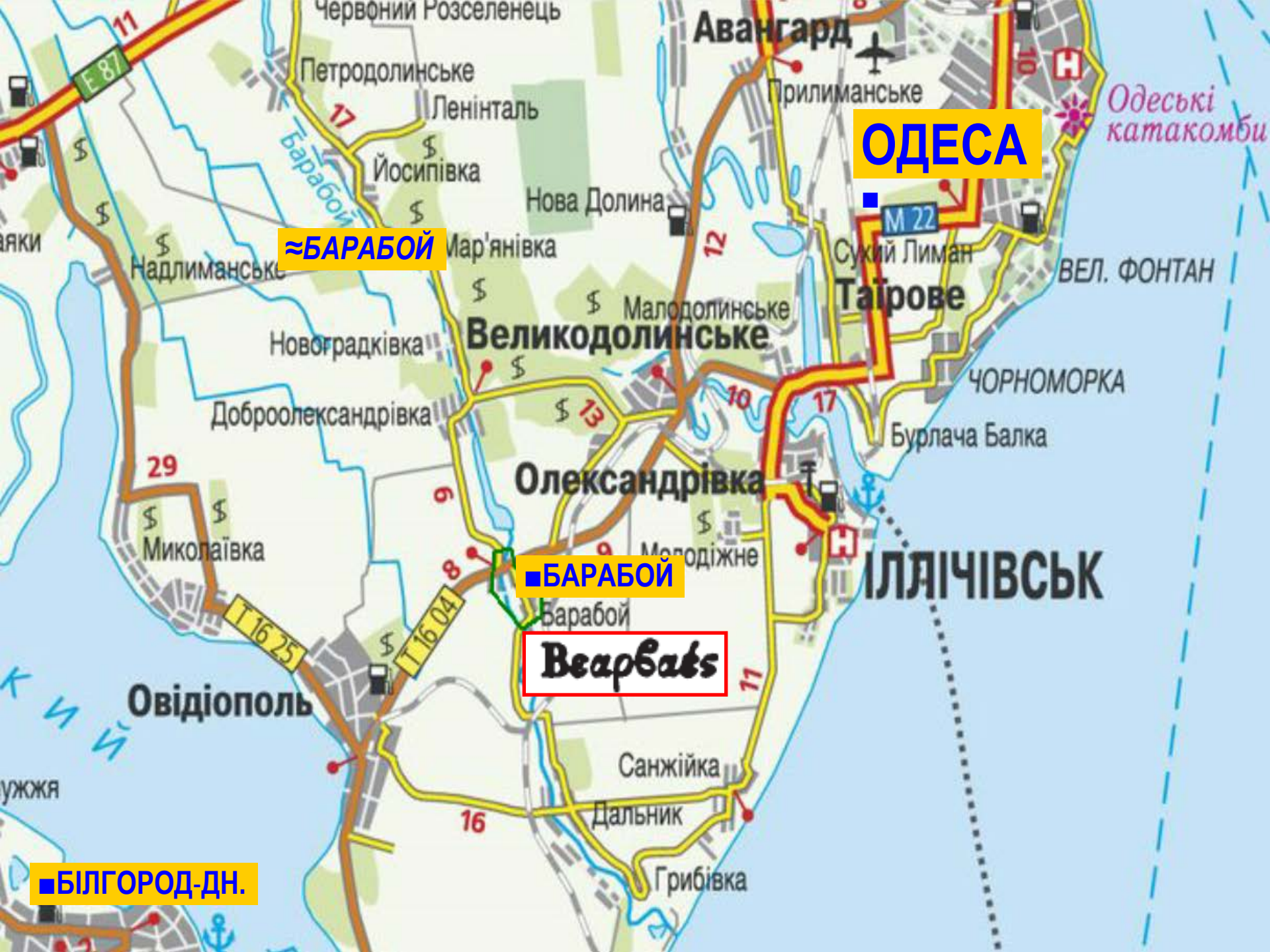
Дежъ я шебе поховаю?

Заховаю пидъ вербою—

Чимъ накрью? пеленою.

Заховаю на могилѣ?

Щобъ по шобѣ вовки выли!

ОДЕСА

≈БАРАБОЙ

БАРАБОЙ

Варваць

БІЛГОРОД-ДН.

**ІСТОРИКО-ТОПОНІМІЧНА
ІДІОМА “Ша*трав- ~ Передер-
(~ Воропай- 2)” (3)**

Аршуки **УЗРУЙ**
СТАХОРщина

Вєарбаџс

Воропайівка
оз.ПЕРЕДЕРуха
(Воропайів)

Вєарбаџс

Аршуки **ШАТРАВине**
Воропай

Воропай
Вєарбаџс

70 км
ШАХРАВщина

34 км
ПЕРЕДЕРІївка

Ш А Т Р А В И Н Е П Е Р Е Д Е Р І Й В К А

кол.ПЕРЕДРІїв
(Аджамка)

76 км
ШАТРАВина

б.ПЕРЕДРІєва
ПЕРЕДЕРІєве

КОЛ.ПЕРЕДРІЇВ

76 км

АДЖАМКА

КІРОВОГРАД

ШАТРАВИНА

ζαθράβιν

ВОРОПАЇвка

оз.ПЕРЕДЕРУХА

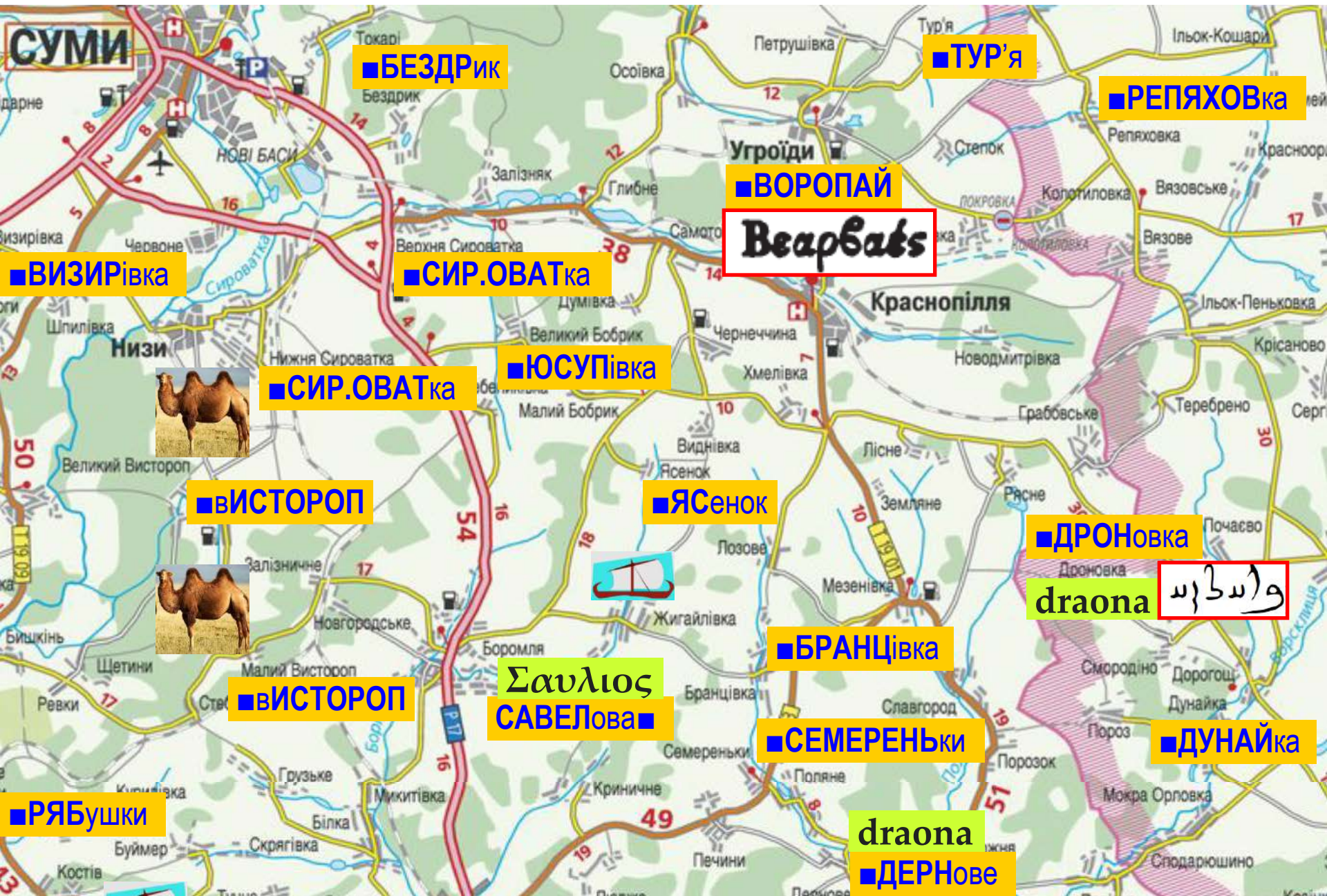
ВОРОПАЇВ

70 км

ШАХРАВщина

р.САХРАВщина

СУМИ

■ **БЕЗДРИК**

■ **ТУР'я**

■ **РЕПЯХОВка**

■ **ВОРОПАЙ**

Варвара

■ **ВИЗИРівка**

■ **СИР.ОВАТка**

■ **СИР.ОВАТка**

■ **ЮСУПівка**

■ **ВИСТОРОП**

■ **ЯСенок**

■ **ДРОНовка**

draona دراونا

■ **ВИСТОРОП**

Σαυλιος
■ **САВЕЛова**

■ **БРАНЦівка**

■ **СЕМЕРЕНЬки**

■ **ДУНАЙка**

■ **РЯБушки**

draona
■ **ДЕРНове**

D	E	F
G	H	I
J	K	L
M	N	O

DRŌN (Mid. Pers. *drōn*, Bk. Pahl. *dlwn* < Av. *draonah*- “portion of food”; Gujarati Parsi *darūn*), Zoroastrian ritual term originally meaning “sacred portion” and designating a ritual offering to divine beings (Y. 33.8), for example, the portion of a sacrificial animal presented to the *yazata* Haoma (Hōm; Y. 11.4). In later

dozakh (Pers.)

Hell. Av. equivalent is 'daozhangh' (daožanḥ, 𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬀); MP equivalent is 'dushokh', 'dušox'.

dron (MP)

Consecrated flat unleavened bread; a service in which bread is consecrated. (Var: 'darun'). Av. equivalent is 'draona, draonangha' (draona, 𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬀).

druj (Av.)

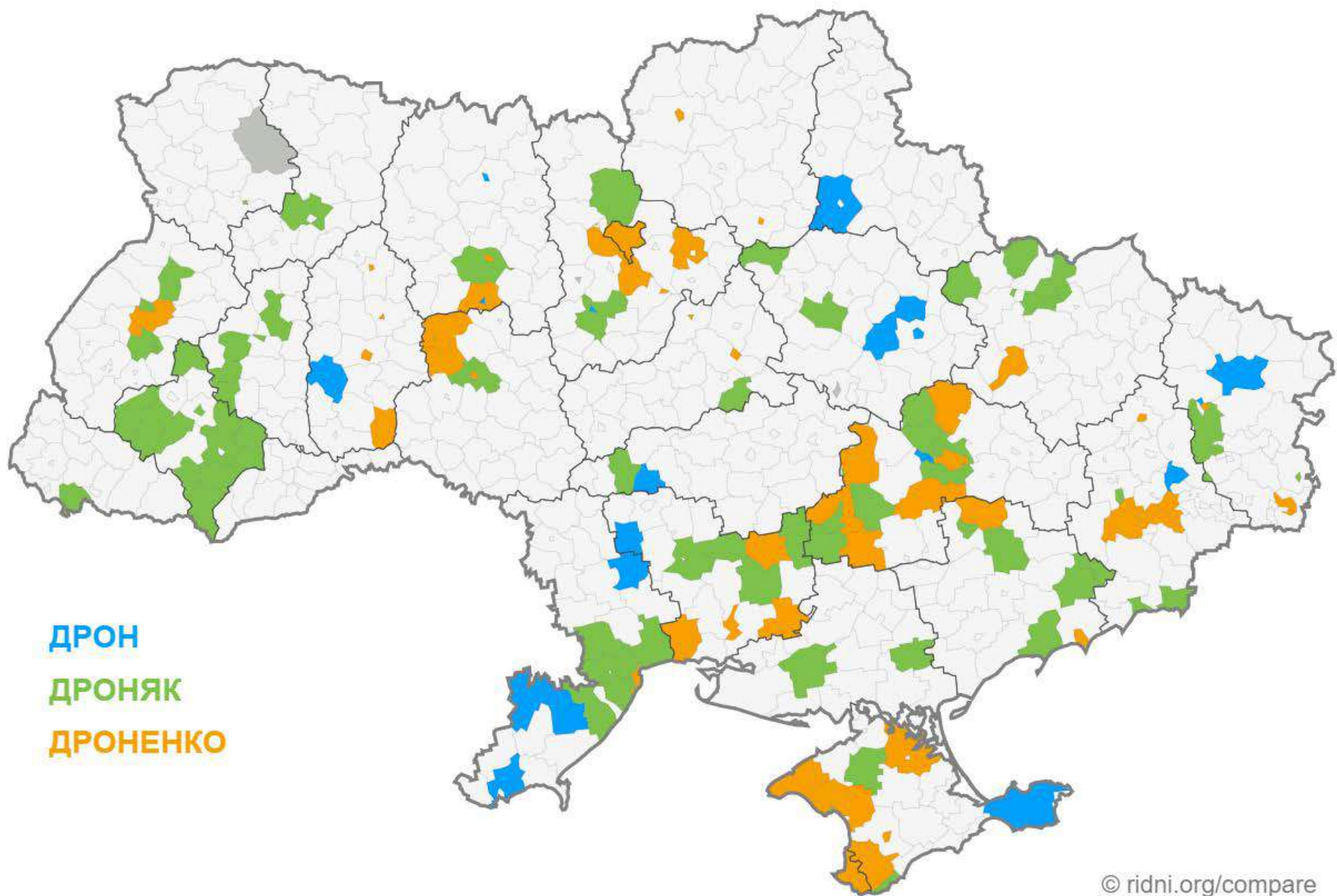
Embodiment of evil and pollution, demon of the lie, falsehood. (OAv. *druxš*, 𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬀; Av. *druj*, 𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀 or *draoya*, 𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀; MP 'druz'; Var: 'drug', OP. 'drauga')

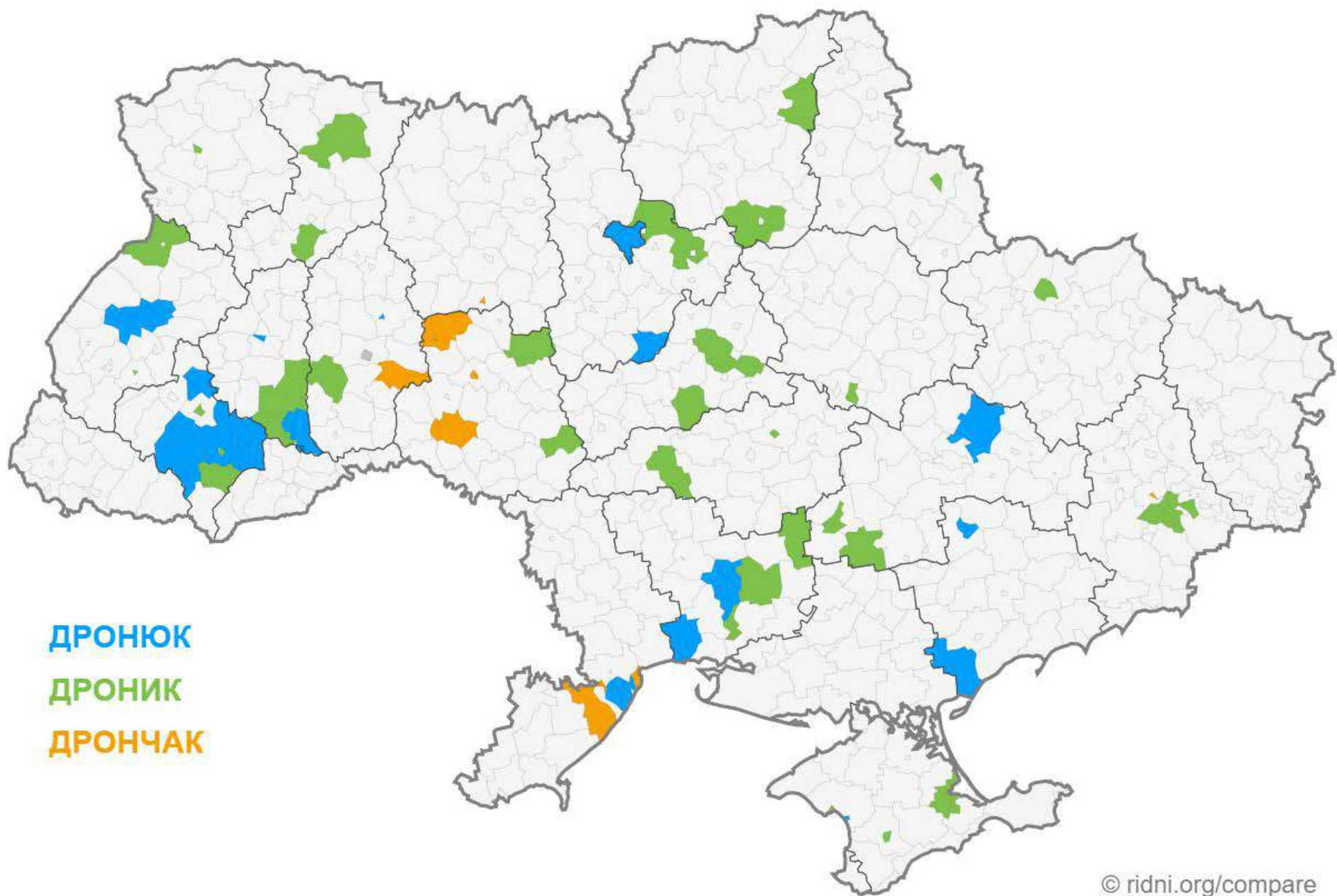
druj i nasush (MP)

The corpse demon.

Dughdova (Av.), Dogdo (MP)

(pr n) Name of Zarathushtra's mother. (Av. *duγδōva*, 𐬀𐬵𐬀𐬵𐬀𐬀𐬀; MP var: 'Dukdaub', 'Dugdāw', 'Dugdaw', 'Dugdov', 'Dughdov', 'Doghduyah', 'Dugdova')

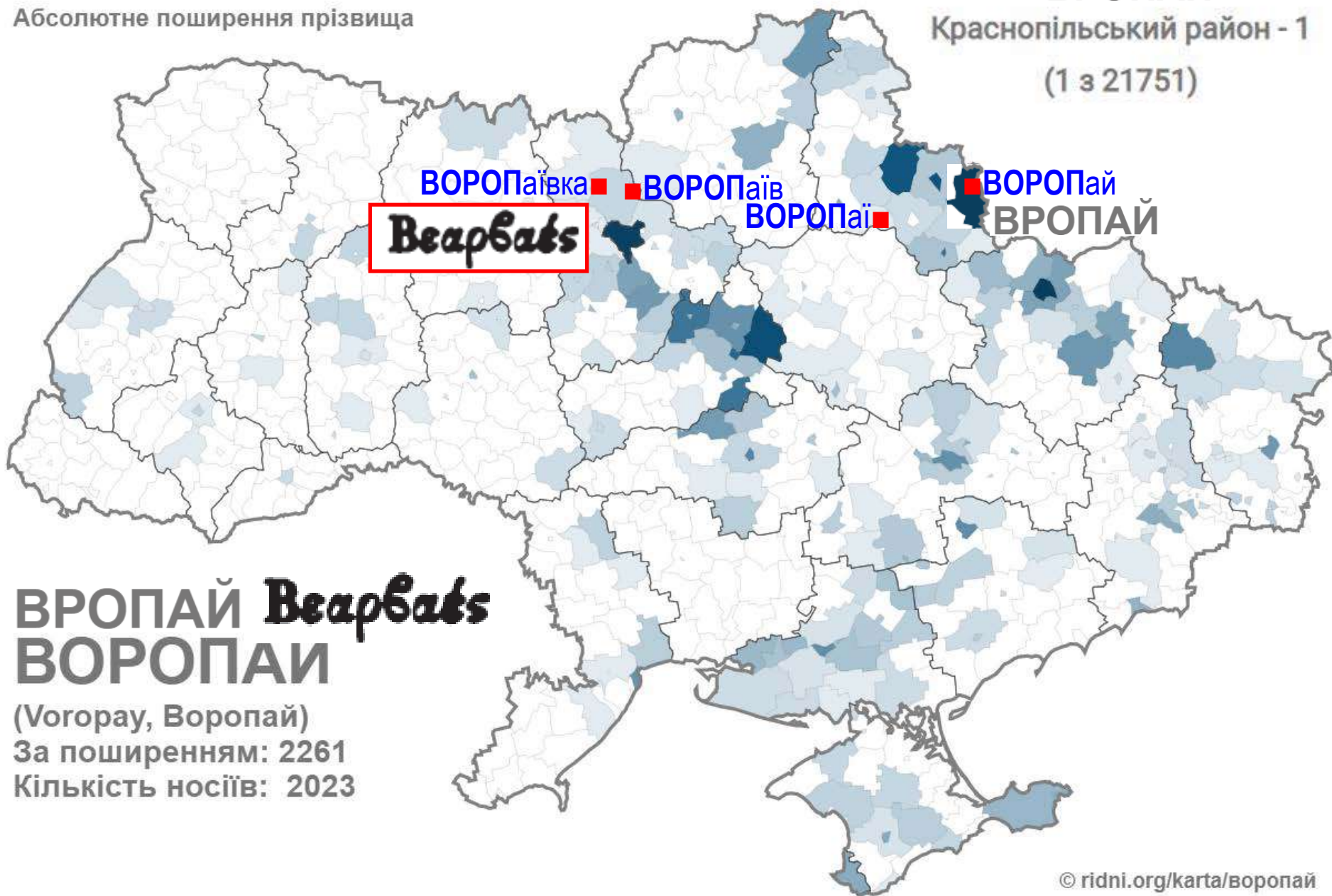

“Чоловіче-воропаю...”

Абсолютне поширення прізвища

ВРОПАЙ
Краснопільський район - 1
(1 з 21751)

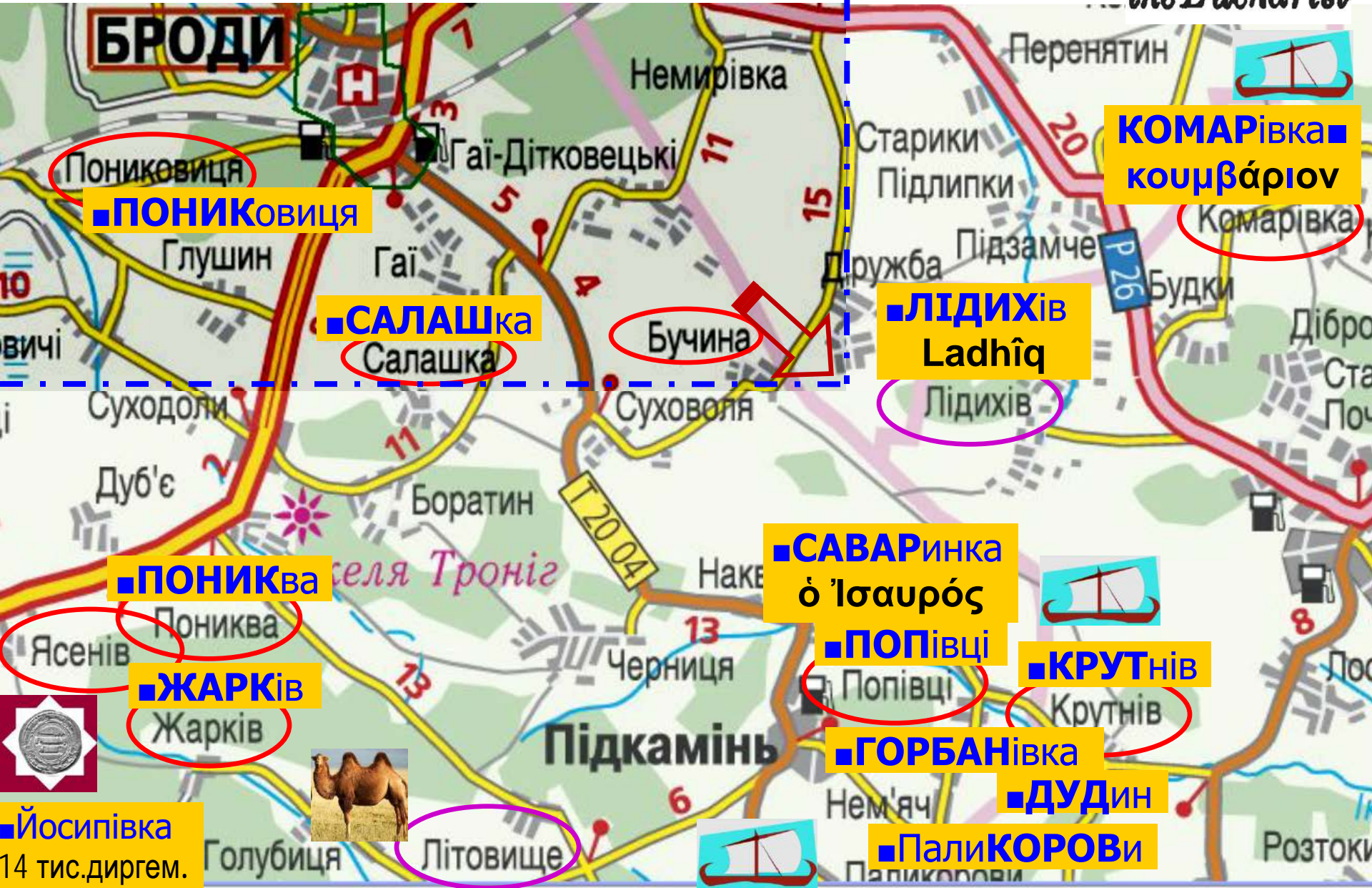
ВРОПАЙ *Варв*
ВРОПАИ

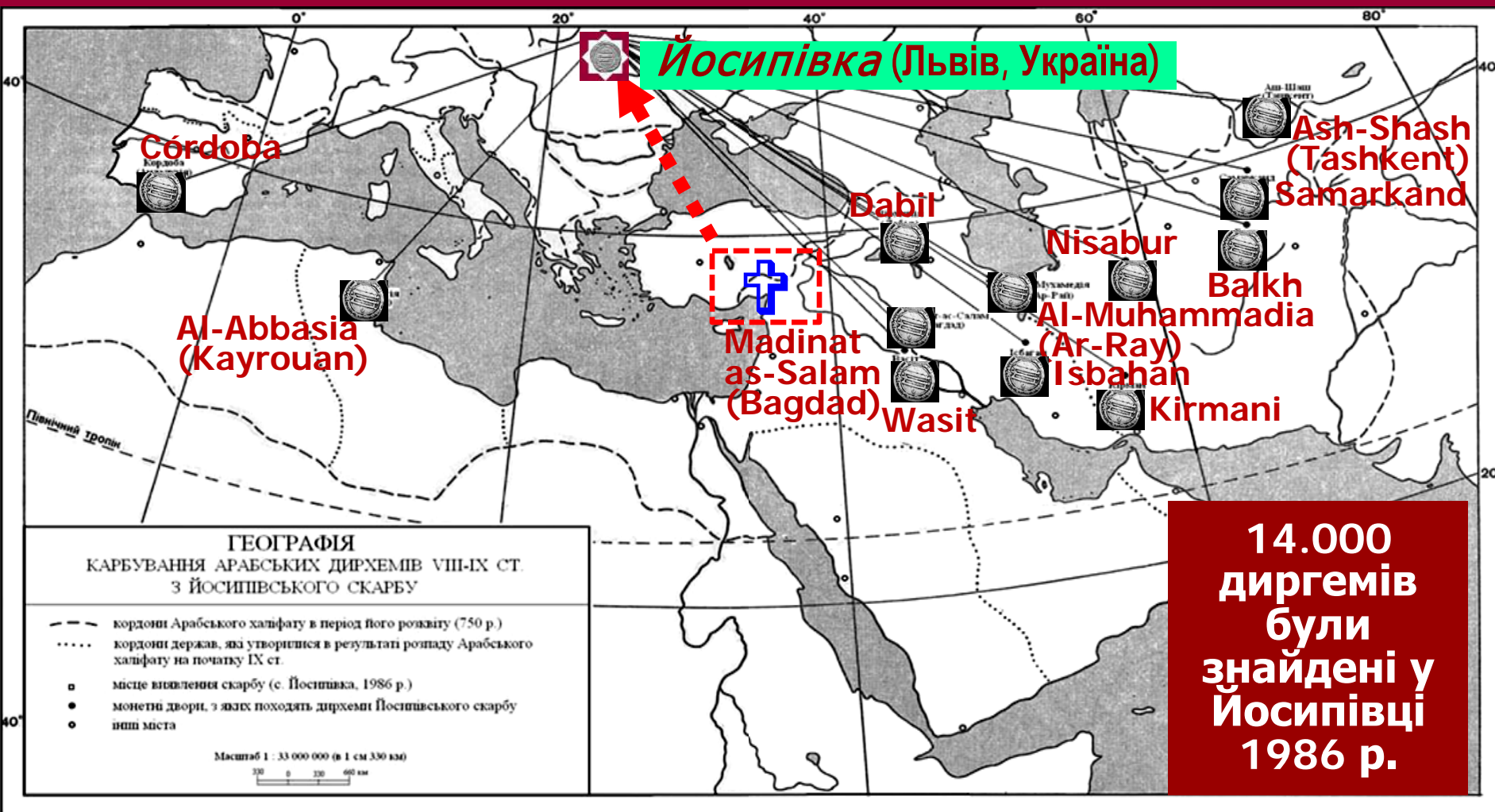
(Voropay, Voropai)

За поширенням: 2261

Кількість носіїв: 2023

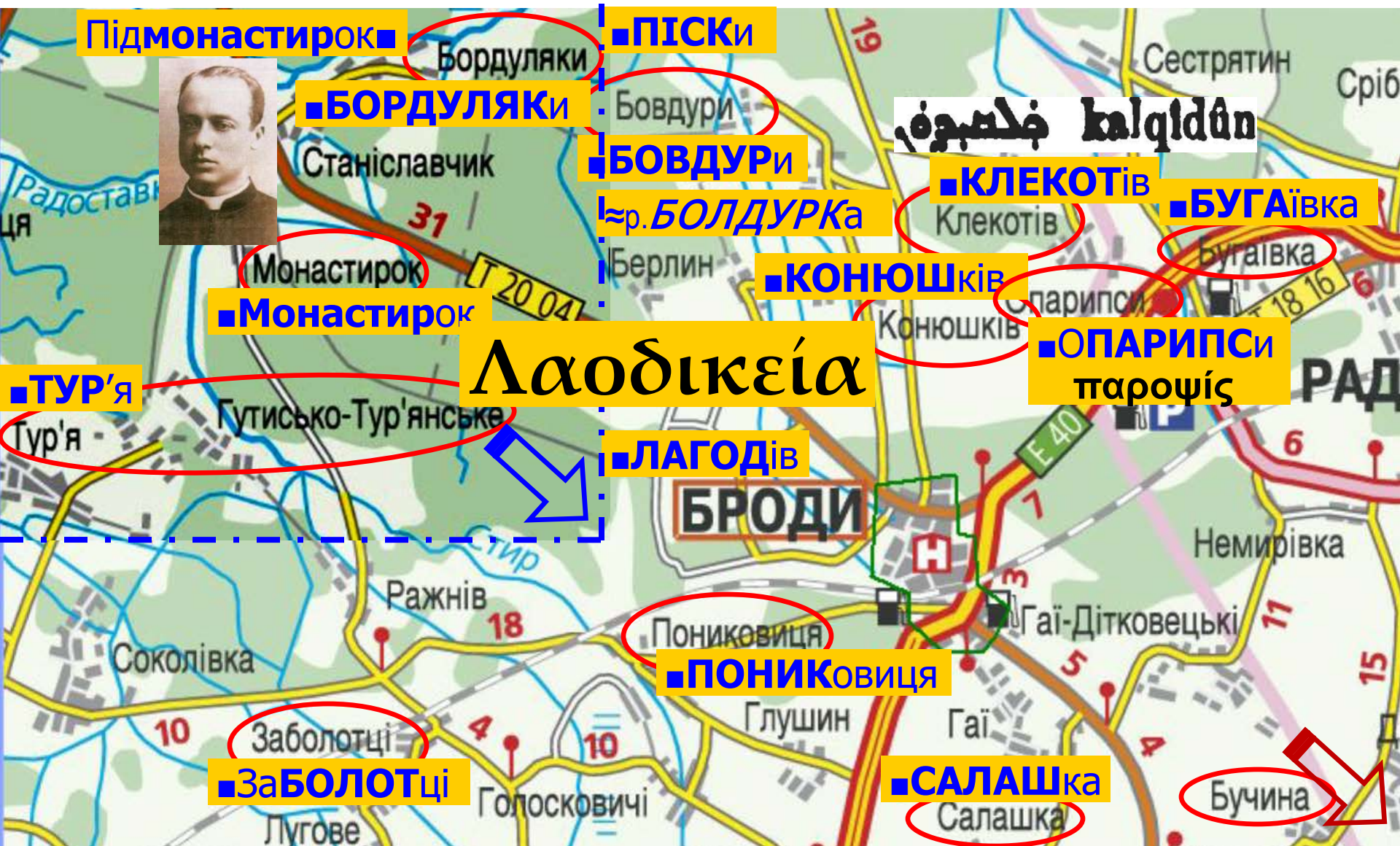
ПОПівці . **ГОРБА**Нівка ﺟﻮﺭﺑﺎﻧﺎ ﻗﯘﺭﺑﺎﻧﺎ, *the Eucharist*

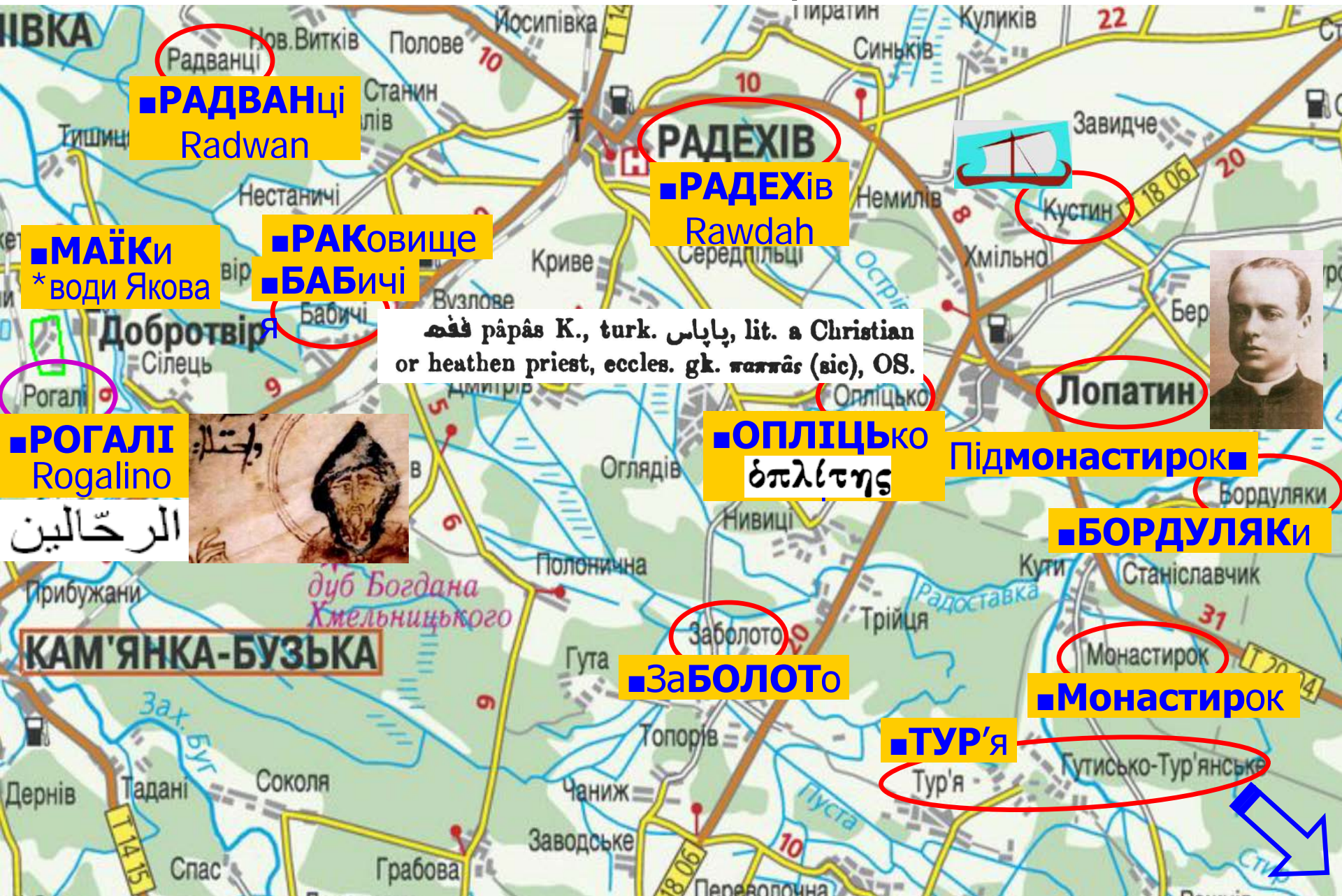

**Географія карбування арабських монет з Йосипівського скарбу:
90~196 рГ (709~812 рХ) [Гудима, 2007]**

БОРДУЛЯКИ.р.Болдурка, КЛЕКОТІВ,ЛАГОДІВ, (грец.Λαοδικεία, араб. اللاذقية Al-Ladhiqiyah, тур. Lazkiye)

РОГАЛІ, МАЇКи, Радванці, Радехів, Бабичі

■ **РАДВАНці**
Radwan

■ **РАДЕХІВ**
Rawdah

■ **МАЇКи**
* води Якова

■ **РАКОВИЩЕ**
■ **БАБИЧІ**

فهم rāpās K., turk. پاپاس, lit. a Christian or heathen priest, eccles. grk. παππās (sic), OS.

■ **РОГАЛІ**
Rogalino

■ **ОПЛІЦЬКО**
ὀπλίτης

■ **Підмонастирок**

■ **БОРДУЛЯКИ**

■ **КАМ'ЯНКА-БУЗЬКА**

дуб Богдана Хмельницького

■ **ЗабОЛОТо**

■ **Монастирок**

■ **ТУР'я**

Тур'я

Слід аланів Саула

ТВ-18 "р. ГОВЕРла у с. ГОВЕРла Зк Рахів: ^г. і плн. ГОВЕРля; СОЧет ^З км ТРОСТЯНець, КРАС.ИЛЕНка; БІЛин, **БІЛА ЦЕРКВА**, пот. САВУЛЯк у с. Ділове, пот. БУРКУТ л ШОПУРки у смт КОБИЛецька ПОЛЯНа ^ур. Borkut, Косівська ПОЛЯНа, пот. ОПАЛЕНик у с. Росішка, г. **ЩАУЛ** ^г. ОЛАНЬ, ШУЛ.айдер.янка, ПЛАЮць"; + БРЕБОЯ. Поєднані: ? Goar 411-446, Saul 388, Siscia 388, Kras, alan-, Ša'ul + тюрк. aydar 'лев, сміливець', Soča 394, Trst + тян 394; ++ Šahrur 260.

Г. Збережений зв'язок імен діячів з назвами місць у четвертому аланському епізоді римської історії – Феодосій, Саул, Стиліхон, Максим ~ Сіскія, Крас (388 р.): імператор Феодосій Великий зібрав військо проти узурпатора Максима, доручив керувати ним Стиліхону і вирушив у похід; 388 р. відбулися 2 битви за участю аланів Саула – під Сіскією (хрв. Sisak) і Петовією (словен. Ptuj); Максим зазнав поразки і був убитий. У хорватському м. Sisak = Šišek (нім. Seisseg [УН, 302]) збереглися римські мури. Біля міста – рівнина Lonjsko pole.

Алан Саул

{15-1} • пот. **ВАСК**.ул Vasc- л Вел. БАЛЦатула БІЛОї Тиси у с. ГОВЕРла Зк Рахів: пот. **ВАСК**.ул у с. Квасів, г. **ВАСК**.ул; пот. По**ПА**Динець у смт Кобилецька Поляна, пот. {15-2} **САВУЛЯК** у с. Ділове, пот. {15-3} **ШУЛайдерянка** у смт Богдан, **ТРОСТ**янець, пот. **МАЛ**ик у с. Видричка, **БРЕБОЯ** Arabaya, ЯСІНЯ, БІЛИН, ВІЛЬХоватий, **Круглий**, ХМЕЛів, ЛУГи, ЛУГ, ДОБРік, ПЛАЮць; + пот. **МАРКОВ**ець ос. мархва 'піст'? у смт ЯСІНЯ;

In the same time period the alliance between the Huns and the [Alans](#) broke down.^[25] In 394, only the Transdanubian Alans led by Saul (not Hebrew, but Iranian *Σαυλιος*^[25]) joined emperor [Theodosius I](#), in 398 served Stilicho, and still under Saul in 402.^[25] The Alans are not mentioned as allies of the Huns after 406, and most of them together with the [Vandals](#) crossed the [Rhine](#) in late 406 and went to [Gaul](#), [Spain](#) and Africa.^[25] This could be explained by Orosius who recounts in 402 "*I say nothing of the many internecine conflicts between the barbarians themselves, when two [cunei](#) of the Goths, and then the Alans and Huns, destroyed one another in mutual slaughter*".^[25] The Hunnic noblemen have either Turkic or Germanized names, and very few Alanic names. Some Alans likely remained, but played a minor role among Huns.^[26]

References [edit]

- [^] ^{*a b c d*} [Pritsak 1982](#), p. 436.
- [^] [Maenchen-Helfen 1973](#), p. 380.
- [^] ^{*a b c*} [Kim 2015](#), p. 77.
- [^] [Maenchen-Helfen 1973](#), p. 64.
- [^] [Maenchen-Helfen 1973](#), p. 64–65.
- [^] ^{*a b*} [Maenchen-Helfen 1973](#), p. 65.

Історичні зв'язки гідроніма ШУЛАЙДЕРянка Зк

- In the same time period the alliance between the Huns and the [Alans](#) broke down.^[25] In 394, only the Transdanubian Alans led by Saul (not Hebrew, but Iranian [Σαυλιος](#) ^[25]) joined emperor [Theodosius I](#), in 398 served Stilicho, and still under Saul in 402.^[25] The Alans are not mentioned as allies of the Huns after 406, and most of them together with the [Vandals](#) crossed the [Rhine](#) in late 406 and went to [Gaul](#), [Spain](#) and Africa.^[25] This could be explained by Orosius who recounts in 402 "*I say nothing of the many internecine conflicts between the barbarians themselves, when two [cunei](#) of the Goths, and then the Alans and Huns, destroyed one another in mutual slaughter*".^[25] The Hunnic noblemen have either Turkic or Germanized names, and very few Alanic names. Some Alans likely remained, but played a minor role among Huns.^[26]

Шулайдеря́нка, -и, ж.; потік, п. Квасного п. Білої Тиси л. Тиси л. Дунаю; смт Богдан Рахівськ. р-ну Закарпатськ. обл.; Шулайдер'инка (ОАІМ).

Наука станом на 1950 р.

вѡроп, др.-русск. *воропъ*, *наворопъ* «налет, нападение, ограбление» (Лаврентьевск., Ипатьевск. летоп.), *върпу*, *върпсти* «рвать, грабить», цслав. *навранъ* «грабеж, добыча», польск. *pańgorić* на кого «гневаться, сердиться», сербохорв. *врпозити* се «беспокоиться»; см. Торбьёрнссон, 2, 96. || Возм., сюда же греч. *ρέπω* (из **vgerō*) «качаюсь, склоняюсь, перевешиваю», *ρόπαλον* «дубинка», *ἀντίρροπος* «равного веса», лат. *gerens*, *-ntis* «внезапный, неожиданный»; см. Вальде² 649. Сравнение с гот. *waigran* «бросать», др.-исл. *vaгр* «бросок» (Mi. EW 395; Потевня, РФВ 4, 164; Маценауэр, LF 11, 178) сомнительно (см. *-вергнуть*), как и сближение Потевни с лит. *verpiù*, *veĩpti* «прясть», лтш. *vėĩрт* «прясть, вертеть».

воропай — постоянное определение жениха и коровая. Связано с *вѡроп*, как *голодай* — с *гѡлод*. По мнению Потевни (у Карского, РФВ 49, 18), родственно лтш. *vėĩgreĩs* «прядильщик», что неудовлетворительно ни в фонетическом, ни в семантическом отношении.

воробей, диал. *вирибей*, севск., укр. *воробець, горобець, горобель, гворобець*, блр. *вербей, ворбчык*, др.-руск. *вороби*, русск.-цслав. *врании*, болг. *вранец*, сербохорв. *врабац*, словен. *vrábelj*, чеш. *vřabec*, слвц. *vřabec*, польск. *wróbel*, в.-луж. *wřobel*, н.-луж. *gobel'*. || Исконнородственно греч. *ῥόβιλλος βασιλίσχος ὄρνις* (Гесихий); см. Шпехт 146, а также лит. *žvirblis* «воробей», лтш. *zvirbulis* — то же. Корень *virb- подвергся, вероятно, в балтийск. языках контаминации со словом на ž- (лтш. *z*), ср. лтш. *zviruris* «воробей», *zvirgurs* — то же, *zvaĩdzināt* «звенеть, звонить»; см. *звягү*; см. М.—Э. 4, 776 и сл.; И. Шмидт, KZ 22, 317; Траутман, BSW 342; Торбьёрнссон 2, 89. Сомнительна гипотеза Шахматова (ИОРЯС 17, 1, 288) о праслав. *γvorb-. Из прарусск. *ворби заимств. фин. *vaapu* — то же; см. Миккола, *Verühg.* 104.

горобейник (бот.) «*Lithospermum L.*», [*воробейник, воробець, горобець, горобель, горобонька, сім'я вороб'яче*] «тс.» Мак; — р. *воробейник, воробьиное просо*, бр. *варабейник*, п. *wróble proso*, ч. ст. *vřabí símě*, болг. [*вранчено семе*], схв. *врансеме, вранчије семе, vřebče proso*, слн. *vřabje seme* «тс.»; — однослівні назви є результатом стягнення складеної назви типу *гороб'яче просо (гороб'яче сім'я)*, зумовленої просоподібним виглядом плодів горобейника; означення *гороб'яче* підкреслювало нетотожність цих плодів із звичайним просом.— *Machek Jm. rostl.* 187—188.

горобець (орн.) «*Passer domesticus*», [*горобей, горобель*] «тс.», *горобеня, го-*

рóbка, [горобліха, гороблічка Я], горобцювання «легковажне, розпусне життя» Ж, [*горобсіця*] «горобчиха» Я, *горобчіха, горобчійця, гороб'я, гороб'ятник* «вид яструба» Я, [*вербей Л, вербец Л, ворабель Шарл, воробей Л, воробень, воробець, воробіця, воробня (зб.), воробок, воробчіха, вороб'я*], [*вороб'ячка*] «горобиний послід», [*оробець Бі, оробейко Бі*], *горобиний, [горобинячий], гороб'ячий*; — р. *воробей*, (пд.) [*вирибей*], бр. *варабей*, др. *вороби*, п. *wróbel, [wřobel]*, ст. *wřobí, wřobí*, ч. слц. *vřabec*, вл. *wřobí*, нл. *gobel, [wřobel]*, болг. *вранец*, м. *вранец*, схв. *варабац*, слн. *vřabec*, стсл. *врани*; — псл. *vorbъjъ, *vorbъсь, (лехітське) [*vorbъль]; — споріднене з гр. *ῥόβιλλος* «рід птаха», лит. *žvirblis* «горобець», лтс. *zvirbulis* «тс.» (балтійські слова видозмінені контамінацією з іншими, очевидно, звуконаслідувальними

горобіна (бот.) «*Sorbus L.*», [*гораб Ж, гóрба ВеБ, гóрбина ВеБ, горобина Мак, горóба ВеНЗн, грабина Мак, ворбіна Ж, вóріб, -рби (жін. р.) Ж, вербіна Л, орабіна Л, орабіна Л, ореб ВеНЗн, оробіна Г, Ж, оряба ВеНЗн, орябина Ж, ріба Ж, рябіна Ж, рябка Ж, храбина Мак, ярабина Мак*] «тс.», *горобінівка* «горобинова настойка», [*оробінівка*] «тс.» Бі, *горобіновий*; — р. *рябіна*, бр. *рабіна, [гарабіна, арабіна, ярабіна, варабіра]*, п. *jarzębina, [jarzab]*, ч. *jeřabina, jeřáb*, слц. *jarabina*, вл. *wjerjebina*, нл. *jerjebina*, схв. *jarėbика, кн. jareбіна*, слн.

Початки
яКОВИТСЬКОЇ
ЦЕРКВИ

3. Халкедонський

собор 451 р.

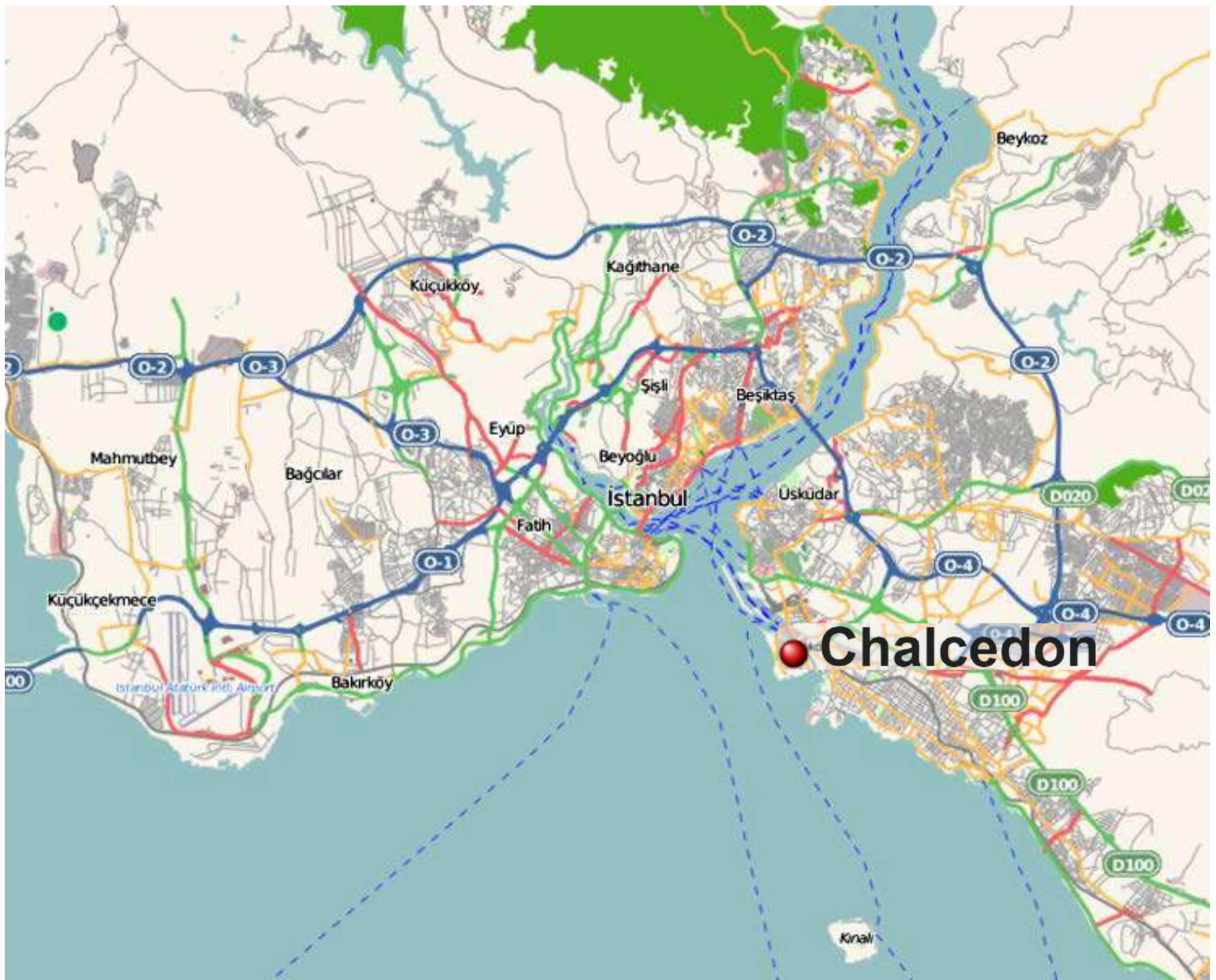
Калкідун – пізніша

назва мелекитів

Згодом слово Халкедон стало символом лояльності Імперії

فَلَقْصِبُونَا from فَلَاقِبُونَا Chalcedon
in Bithynia, eccles. an adherent of the Council
of Chalcedon, a Dyophysite, Melchite; فَلَاقِبِيُونَا
فَلَاقِبِيُونَا the schism of Chalcedon.

فَلَاقِبِيُونَا kalqidân, OS.^o, Chalcedon. فَلَاقِبِيُونَا,
OS.^o, an upholder of the Council of Chalcedon,
a 'Melchite.'

Chalcedon

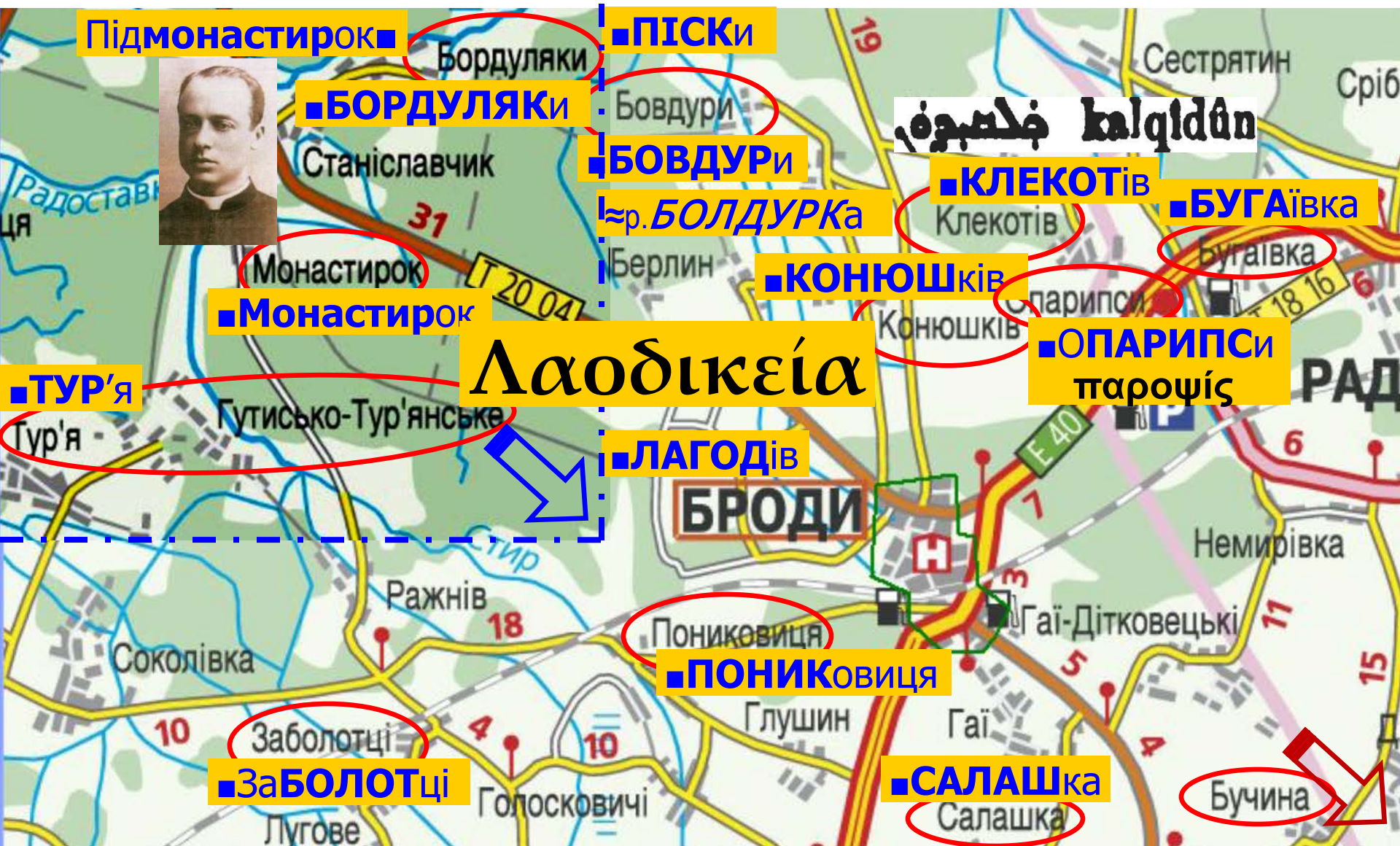
Мелекіти

- Чому ж візантійська реалія *мелекіти* позначається семітським словом – арам. **мелек-** (а це підтверджує і виявлений топонімічний матеріал Наддніпрянщини)? Виникнення христологічних суперечок у першій половині V ст. спричинило розкол між східними християнами в різних краях Близького Сходу.
- Офіційна державна підтримка, надана імперським урядом прихильникам **халкедонського** християнства (451 р.), якраз і стала основою для конкретного використання арамейських термінів, які позначали тих, хто був вірним Імперії не лише з погляду політичної лояльності, а й приймав імперську релігійну політику. По всьому Близькому Сходу християн, що прийняли **підтримуване державою халкедонське християнство**, стали називати *мелекітами* (від арамейського *melek* 'правитель, цар, імператор'), що позначало негреків (передусім – семітів: сирійців, юдеїв, арабів), вірних як до Імперії, так і до офіційно упровадженої нею релігійної політики.

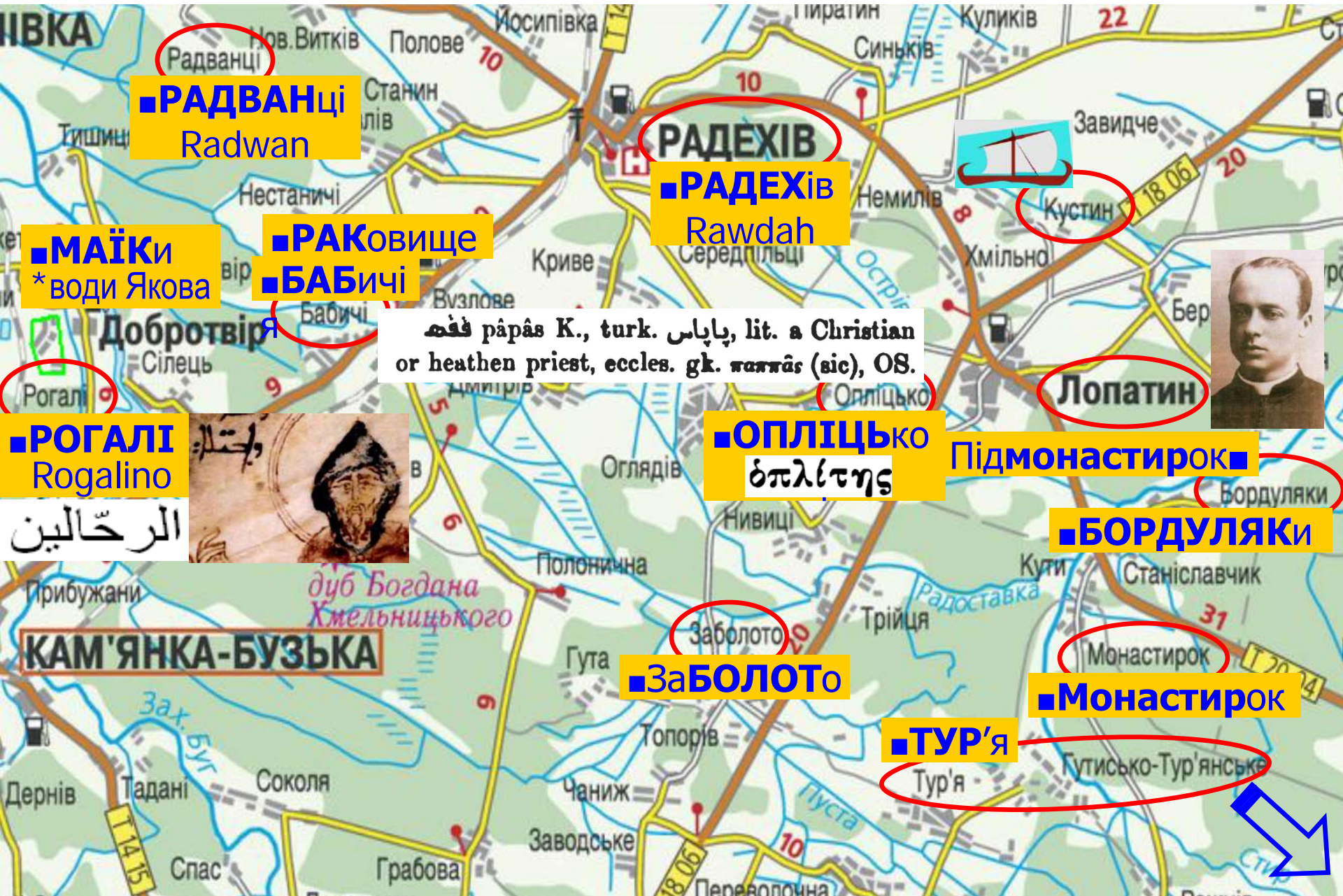
قلقبة Chalcedon Халкедон, 451 р. >

- р. Семь **КОЛКУДАН**ська См: р. КУБР і с. КУБРАКИ;; 50 км р. КУКІЛка у м. Конотоп См;;45 км на пд.**СЕВЕР**инівка і Кири**ЯКІВ**щина См См;; **РЕВ'ЯК**ине, ШАЛИГине, **КОМАР**івка, **КУБРАК**івка у Глухові См;
- **КАЛКАТИН**івка Кр Долинська: П'ЯТИХАТки, Олександрівка, ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ .НАГІРНе .Веселі **БОК**овеньки, Ново**СЕЛІВ**ка, **СКЕЛЮВАТ**ка, **КАЛИНУВАТ**ка, **БОГДАН**івка; **ФЕДОР**о-Шулічине, МАЯК;
- **КЛЕКОТИН**а Вн ШАРгород: пот. **КЛЕКОТИН**ка; р. МУШКатівка, КОПистирин,р. і с.МУРАФа, ЛОЗова .ТЕКЛівка, **ГИБАЛ**івка Губл=Бібл,СУРОГа-тка,**ПЕНЬК**івка .БАБина Долина.**ФЕДОР**івка,**КАЛИН**івка,**ШОСТ.АКІВ**ка .СОСНівка,РАХНи-Лісові;стр.**БУЗ**ьків Яр у с.Довжок,с.ДЕРЕБчин і р.-ка;
- **КЛЕКОТ**ів Лв БРОДи: .**БОВДУР**и .БІЛявці; руч.**БОГА**їха! у с. ЗаБОЛОТці, ЯСенів.ПІСКи, **ПОНИК**овиця, **БОРДУЛ.ЯК**и, р. Болдурка=СУХоволя у нп Броди і **ЛАГОД**ів! .**КОНЮШ**ків, с.і р.**ПОНИК**ва пр.**ЛАГОД**івки,БУЧине, ПереЛІСКи 2, р.Стир, .ВОВКОВАТиця, р.Г'рабарка у с.**ПЕНЯК**и!.ЧЕПЕЛі, **ПАНЬК**ові .МОНАСТИРок,ЯСнище, **КОМАР**івка,Паликорови, ШПАКи .**ПОП**івці .**ГОРБАН**івка!!!, **ПАНЬК**івці .ЯБЛУНівка, ШИШківЦі .СТИБИРівка .ОРІХівчик, р.СЛОНівка sloon у с. Лешнів.

БОРДУЛЯКИ.р.Болдурка, КЛЕКОТІВ,ЛАГОДІВ, (грец.Λαοδικεΐα, араб. اللاذقية Al-Ladhiqiyah, тур. Lazkiye)

РОГАЛІ, МАЇКи, Радванці, Радехів, Бабичі

■ **РАДВАНці**
Radwan

■ **РАДЕХІВ**
Rawdah

■ **МАЇКи**
* води Якова

■ **РАКОВИЩЕ**
■ **БАБИЧІ**

رہاہ rāpās K., turk. پاپاس, lit. a Christian or heathen priest, eccles. gr. παππᾱς (sic), OS.

■ **РОГАЛІ**
Rogalino

■ **ОПЛІЦЬКО**
ὀπλίτης

■ **Підмонастирок**

■ **ЛОПАТИН**

■ **БОРДУЛЯКИ**

■ **КАМ'ЯНКА-БУЗЬКА**

дуб Богдана Хмельницького

■ **ЗАБОЛОТО**

■ **МОНАСТИРОК**

■ **ТУР'Я**

■ **ТУР'Я**

■ ХЛІВИЩЕ

■ РАШКІВ

■ ОШИХЛІБИ

■ ОРШІВЦІ

■ ПАШКІВКА

■ КЕРСТЕНЦІ

■ РЕВНЕ

■ РІДКІВЦІ

■ КЛОКУЧКА

کلچوون کالقلدان

■ РЕВКІВЦІ

■ ЧЕРНІВЦІ

■ ЦУРЕНЬ

■ НОВОСЕЛИЩА

■ СТОРОЖИНЕЦЬ

4. Собор у Лаодікії

512 р.

Кир Север

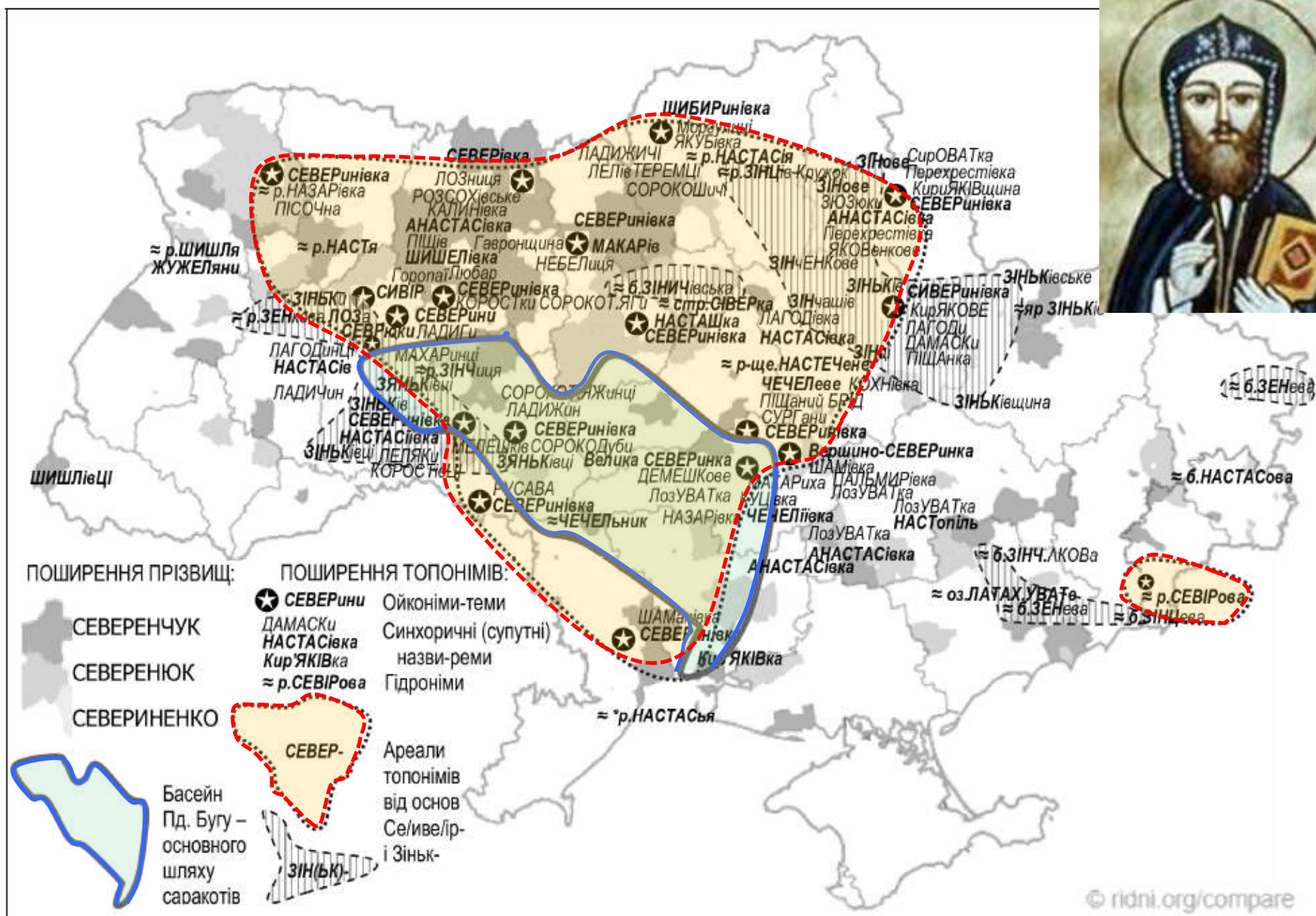
АНТІОХІЙСЬКИЙ

450-457	Імператор Маркіян. МАРКІЯН	<i>Марціянове Од 402, 439, імовірно, основа Мар'ян-</i>
451	Собор в Халкедоні. Прийняття теперішнього Символу віри . Засудження монофіситства. ХАЛКЕДОН	<i>р Семь Колкуданська – одна з назв р. Сейм; Калкатинівка Кр, Клекотина Вн, Голгоча Тр, пот. Коугутівка Тр;</i>
425-491	Імператор <i>Зенон</i> . Правив у 474-495 рр. ЗЕНОН	<i>ЗІНове См, ЗІНЬКів Пл, Хм, ЗІНКівське Хк, ЗІНЬКівщина Хк, б. ЗІНИЧівська Кв, ЗІНЬКи Хм,</i>
512	Собор в Лаодикії. لاديقية Lādīqīyâ, Λαοδικεία, اللادقية al-Lādhiq(iye) 'Лаодикия Сирийская', тур. <i>Lazkiye</i>	<i>Ладиг ж, Лозки ЛАОДІКІЯ ЛозУВАТа</i>
6.11.512 -	сир. <i>ܣܘܘܪܝܘܨ</i> Severus 'Кир Север' (Антіохійський) СЕВЕР	<i>СЕВЕРівка ЖТ, Саверці Хм, Вел. СЕВЕР.ИНКА і Вершино-СЕВЕР.ИНКА Кр, СЕВЕРини Хм, СЕВЕРинівка Вл, См, Кв2, Вн3, Кр, Од, СИБЕРинівка Пл, ШИБИРИНівка Чг;</i>
	<i>ܡܠܟܘܝܘܢ</i> malkoyo Μελχίτοι 'мел(е)кити'.	<i>Мелех- МЕЛЮШКи Пл,</i>
	Пешітта, Евхаристія, катамерос, саліб, слив хрест; каніса церква ПЕШІТТА, КАНІСА	<i>Піща, Піски, Горбан-, Хутомир Вл, Хотимир ІФ, НовоСЕЛІВка, Сливка, ЗАЛІБівка, Солов'є, Книшівка, Конюшівка,</i>
ЛИЛИК	пахл. <i>لؤلؤ</i> з арам. LYLYH 'ніч' [Оранский 1960, 175].	<i>ЛеляКИ Вн, Лелюки Хк. Лельків ІФ.....</i>
513-514	Похід фракійських і наддніпрянських християн на Візантію під проводом намісника Фракії Віталіана для підтримки Халкедонських основ віри.	<i>р. ТАЛЬЯНка бас. Пд. БУГу і с. ТАЛЬЯНки Чк, р. ТАЛЬЯНська Чв ВІТАЛІАН</i>
514	імператор Анастасій I Ἀναστασιος мусив прийняти всі вимоги наддніпрянців (!) і погодитися на проведення Собору. АНАСТАС	<i>Анастасівка См, ЖТ, Дп, Мк, р. Настасів Чг, НАСТАШка Кв, НАСТАСівка Чк, Хм, р. НАСТАСья Дністер?/ Буг?</i>

Лакабін, Губос, Халеб, Триполіс, Цир / Тир, Лаодікія, Антіохія, Καλινίκ=Ρακκα, Ρυσαφα

- Тепер помічено ще одну особливість районних кортежів топонімів цієї групи, яка гранично конкретизує хронологію відображених у них події. Це повторювана просторова близькість до вже вивчених топонімів сирійського вектора цілого нововиявленого "сузір'я" назв від основ **Север(ин)-, Ладиг/ж-, Настас/ш-, Мелех/ш-**. Сама їхня просторова пов'язаність робить вірогідними прототипи названих тут реплік: сир. Severus 'Кир Север' (Антіохійський), Lâdîqîyâ, Λαοδίκεια, اللاذقية al-Lādhiq(iye) 'Лаодікія Сирійська', Ἀναστάσιος 'Анастасій I', μαλκοιο Μελχίτοι 'мел(е)кити'. Адже всі ці поняття пов'язані між собою не просто епохою, а **конкретною історичною подією, собором 512 р.**, який духовно поділив східних християн. Видна з карти увага до конфесійних питань у далекій від Сирії "нашій" Скіфії була б неочікувана, якби не раннє свідчення св. Ієроніма (403 р.) та участь надніпрянців відразу після собору у "повстанні за православ'я" під проводом намісника Фракії Віталіана (513–514 рр.).

ПОШИРЕННЯ ТОПОНІМІВ:

- ★ **СЕВЕРини** Ойконіми-теми
- ДАМАСКи** Синхоричні (супутні)
- НАСТАСівка** назви-реми
- Кур'ЯКІВка** назви-реми
- ≈ **р.СЕВІРова** Гідроніми

СЕВЕР- Анеали

≈ *р.НАСТАСья

≈ оз.ЛАТАХУВАТь
 ≈ б.ЗЕНЕВА
 ≈ б.ЗІНЧ.ЛКОВА

ШИБИРинівка

СЕВЕРівка

★ СЕВЕРинівка
 ≈ р.НАЗАРівка
 ПІСОЧна

ЛОЗниця
 РОЗСОХівське
 КАЛІНівка

ЛАДИЖИЧІ
 ЛЕЛІТЕРЕМЦІ
 СОРОКОШИЧІ

ЗІНове

СирОВАТка
 Перехрестівка
 КириЯКІВщин
 СЕВЕРинівка

СЕВЕРинівка

★ МАКАРів
 НЕБЕЛиця

ЗІНове
 ЗІОЗЮки
 АНАСТАСівка
 Перехрестівка
 ЯКОВенкове

≈ р.НАСТЯ

ПІШів Гавронщина
 ШИШЕЛівка

ЗІНЧЕНКове

≈ б.ЗІНЧИївська

ЗІН'Ків

СІВЕРинівка

ЗІН'Ківське

р.ЗЕНівка

★ СІВІР

★ СЕВЕРинівка

≈ стр.СІВЕРка

ЗІНчасів

★ Кур'ЯКОВЕ

яр ЗІН'Ків

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ СЕВЕРини

★ НАСТАШка

★ СЕВЕРинівка

★ СЕВЕРинівка

- **1.2. Надійність цих гіпотез як шляху до вірогідного –** щобільше, автентичного, справжнього знання – знову апробовано завдяки нещодавно поміченій *повторюваній просторовій близькості до названого масиву топонімів* іншої стабільної групи (pattern) місцевих назв від основ **Север(ин)-, Ладиг/ж-, Настас/ш-, Мелех/ш-**.
- Сам факт існування такого патерна засвідчує прототипи його складників – Север, ар. Ladhîq Лаодікія, Анастасій I, мелехіти: їх пов'язує між собою Лаодікійський Собор, де 6 листопада 512 р. Север став Киром Севером/ Севіром Σεβῆρος Ἀντιοχείας, єпископом Антіохії (саме ім'я "християни", згідно з традицією, уперше вжите в цьому місті у I ст. н. е. задовго до формування монофіситів як окремої гілки християн).

- Справжність виявлених фрагментів контактів видно і з перехресних різномовних свідчень грецької, коптської та арамейської мов. Важливішими серед них є, зокрема:
- **1) прізви. 7 Сорокотя, 5 -енко, 4 -юк < копт. САРАКΩ†** [23, 354b] pl. 'wanderers, vagrants; voyageurs, pélerins, vagabonds; саракоти';
- **2) прізви. 61 ПЕШТА, 8 ПЕЩА (Мк, См, Кв), 8 ПЕЩАк, 28 ПИШТА, 0 ий, 131 ПИЩИТА, 0 ий < сир. ܦܫܝܬܬܐ Pšîttâ** 'Пәшітта, Біблія церкви сирійського обряду';
- **3) ойконіми Хотимир ІФ, Хутомир Вл < копт. КАТАМΕΡΟΣ 'katameros, lectionary in the Coptic Church'** [26] із сгр. κατὰ μέρος букв. 'у свою чергу' [27, с. 679] (тобто цей вираз у сгр. не мав значення, набутого лише згодом у коптській; деталі у кн. [15]) та ін.
- Важливість виявлених коптизмів для системного розуміння теми оцінили й окремо відзначили в передмовах до двох книг автора акад. НАН України Г. Півторак [15] і чл.-кор. НАН України Н. Клименко [16].

Handwritten text in Arabic script, likely a list or index, arranged in two columns. The text is dense and includes various words and phrases, possibly names or titles, written in a cursive style. Some words are written in red ink, indicating emphasis or specific categories. The text is organized into two columns, with the right column being slightly longer than the left.

Decorative page with a large, rectangular, multi-colored floral and geometric pattern in red, green, and gold. The pattern is intricate and covers most of the page. A central rectangular area contains handwritten text in Arabic script, written in black ink. The text is arranged in several lines and appears to be a title or a short passage. The overall appearance is that of a highly decorated manuscript page, possibly a frontispiece or a page from a luxury book.

Слід основи Север-/ Севір- в Україні

(прототип Σεβῆρος Ἀντιοχείας). Основа картосхеми – розподіл прізвищ 503 Северенчук, 181 Северенюк, 351 Севериненко [©ridni.org/compare].

Показано макрокореляцію топооснов Се/иве/ір- і супутніх (синхоричних) – Настас-, Зіньк-, Ладиг, Дамаскта ін. [©K.Tyschenko]. Ці аргументи ономастики відповідають відомостям хронік про участь племен Наддніпрянщини у подіях історії Візантії початку VI ст.

Це зі стількох селищ люди плавали до Лаодикії, бували в Дамаску, знали про Зенона, Анастасія, Севера, Якова, Пешітту, мелекитів, поділяли або відкидали певні догмати христології. Висновок: від Волині до Дінця у V–VI ст. існував соціум, який живило духовне життя Візантії

**5. Анастас.
Похід Віталіана
513 р.**

450-457	Імператор Маркіян. МАРКІЯН	Марціянове Од 402, 439, імовірно, основа Мар'ян-
451	Собор в Халкедоні. Прийняття теперішнього Символу віри . Засудження монофіситства. ХАЛКЕДОН	р Семь Колкуданська – одна з назв р. Сейм; Калкатинівка Кр, Клекотина Вн, Голгоча Тр, пот. Коугутівка Тр;
425-491	Імператор Зенон . Правив у 474-495 рр. ЗЕНОН	ЗІНове См, ЗІНЬКів Пл, Хм , ЗІНКівське Хк, ЗІНЬКівщина Хк, б. ЗІНИЧівська Кв, ЗІНЬКи Хм,
512	Собор в Лаодикії. لادقية Lādīqīyâ, Λαοδικεία, اللادقية al-Lādhiq(iye) 'Лаодикия Сирийская', тур. Lazkiye	ЛадиГж , Лозки ЛАОДІКІЯ , ЛозУВАТа
6.11.512 -	сир. سوير Severus 'Кир Север' (Антіохійський) СЕВЕР	СЕВЕРівка ЖТ, Саверці Хм, Вел. СЕВЕР.ИНКА і Вершино-СЕВЕР.ИНКА Кр, СЕВЕРини Хм, СЕВЕРинівка Вл, См, Кв2, ВнЗ, Кр, Од, СІВЕРинівка Пл, ШИБИРИНівка Чг;
	ملكو مALKOYO Мелхитоі 'мел(е)кити'. МЕЛЕКІТИ	Мелех-МЕЛЮШки Пл,
	Пешітта, Євхаристія, катамерос, саліб, слив хрест; каніса ПЕШІТТА, КАНІСА	Піща , Піски , Горбан , Хутомир Вл, Хотимир ІФ , НовоСЕЛІВка , Сливка , ЗАЛІБівка , Солов'є , Книшівка , Конюшівка ,
ЛИЛИК	пахл. لیلو z арам. LYLYH 'ніч' 175].	ЛеляКИ Вн, Лелюки Хк, Лельків ІФ
513-514	Похід фракійських і християн на Візантію під про Фракії Віталіана дл Халкедонських основ віри.	р. ТАЛЪЯНка бас. Пд. БУГу і с. ТАЛЪЯНки Чк,
514	імператор Анастасій I прийняти всі вимоги над, погодитися на проведення С АНАСТАС	р. ТАЛЪЯНська Чв ВІТАЛІАН Анастасівка См, ЖТ, Дп, Мк, р. Настасів Чг, НАСТАШка Кв, НАСТАСівка Чк, Хм, р. НАСТАСья Дністер?/ Буг?

<p>514-515</p>	<p>Третій собор в Тирі (Şūr).</p> <p style="text-align: center;">ТИР</p>	<p>ЦЮРяни Пл, ТЮРине Хк, ЦУРень Чв, ЦУРків Рв, Під-, ЦИР Вл, ПідЦИР'я Вл, БілоЗЕР- Дц, Дп, Кр, Хс, БілоЗІР- Вн, Тр, Чк, ПолуЗІР- Пл, БілоЗОРИна ІФ, ЗОРИн Кв, Біла ЦЕРква Зк, Кв. БілоЦЕРківка Зк, Хм, Пл, Хс, ці Пл, Чг, БілоСКІРка Тр, СКІРче Вл, СКІРТяне Хк, ЩИР-, ШКУР-, СКУР-; ТУР.баї Пл, ТРУ.БАЙці Пл, ТРУ.БАЙлівка Кв, ТРУ.БІЇвка Вн, ТУР'є Лв, ТУРи Пл, Тр, р. ТУРія = ГАП.ТУРка кѡпѣ! Кр</p>
	<p>На ньому головним оборонцем діофіситства став Єрусалимський патріарх Ілля.</p>	<p>Іллінці Вн, б. КУЦенька Дп,</p>
	<p>Люди Іллі, кораблі Іллі, веслярі Іллі, села Іллі</p> <p style="text-align: center;">ІЛЛЯ</p>	<p>КопИЛЛЯ Вл, КопИЛИ Пл, КопИЛІВ Кв, КопЕЛЯнка ЖТ, КарпИЛІВка, КруТИЛІВ Хм. КрасноЇЛІВ Чв, КовшиЛІВка Кв, КівшОВАТа Кв, КостиЛ-І-Вка Зк, -ьники Лв, Тр, КропИЛЬники Лв, ТУР.ИЛЬче Тр</p>
	<p>Кораблі/ човни ченців</p>	<p>КОПИЧИНЦІ Тр, р. КруТЕНЬК-а 37 назв, -ий 9 назв, КруТИ-НЕК, КоротЕНЬКа, р. ГородЕ-ЊьКа = БУГай! Чг Ічня; б. ДУБОВЕНЬКа, ГречИНЦІ, КопИТИНЦІ, ТУРИЧАНИ Вл;</p>
<p>518-565</p>	<p>Імператори Юстин I (518-527), Юстиніан I (527-565)</p> <p style="text-align: center;">ЮСТИН, ЮСТИНІАН</p>	<p>Василе-Устимівка Пл 'басилевс Юстин', Устинівка, Устимівка, Юстин</p>
<p>МАКАРІЙ</p>		<p>Макаріха Кр, Макарів Кв</p>

Похід Віталіана

- "У 513 році спалахнула релігійна війна між монофіситами й прихильниками **Халкедонського собору**, яка охопила всю імперію. Віталіан, **Magister militum** у Фракії, оголосив себе захисником православ'я та з **БЕЗЛІЧЧЮ ГУНІВ, СЛОВ'ЯН** і болгар зайняв усю Фракію, **СКІФІЮ**, Мезію, дійшов до Константинополя і почав його облогу.
- У 514 р. Анастасію довелося прийняти всі вимоги повсталих: він погодився скликати новий Вселенський Собор — Третій Собор у **Тирі** (514—515) 'Цир'. На ньому повинні були розібрати всі різнодумства в тлумаченні **догматів віри** та повернути престולי скинутим православним єпископам. На тому соборі Єрусалимський патріарх **Ілля I** виступив *головним противником монофіситу*" [[https://uk.wikipedia.org/wiki/Анастасій_I_\(візантійський_імператор\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Анастасій_I_(візантійський_імператор))].

Ἡ ἁγία ἄννα ἡ ἁγία

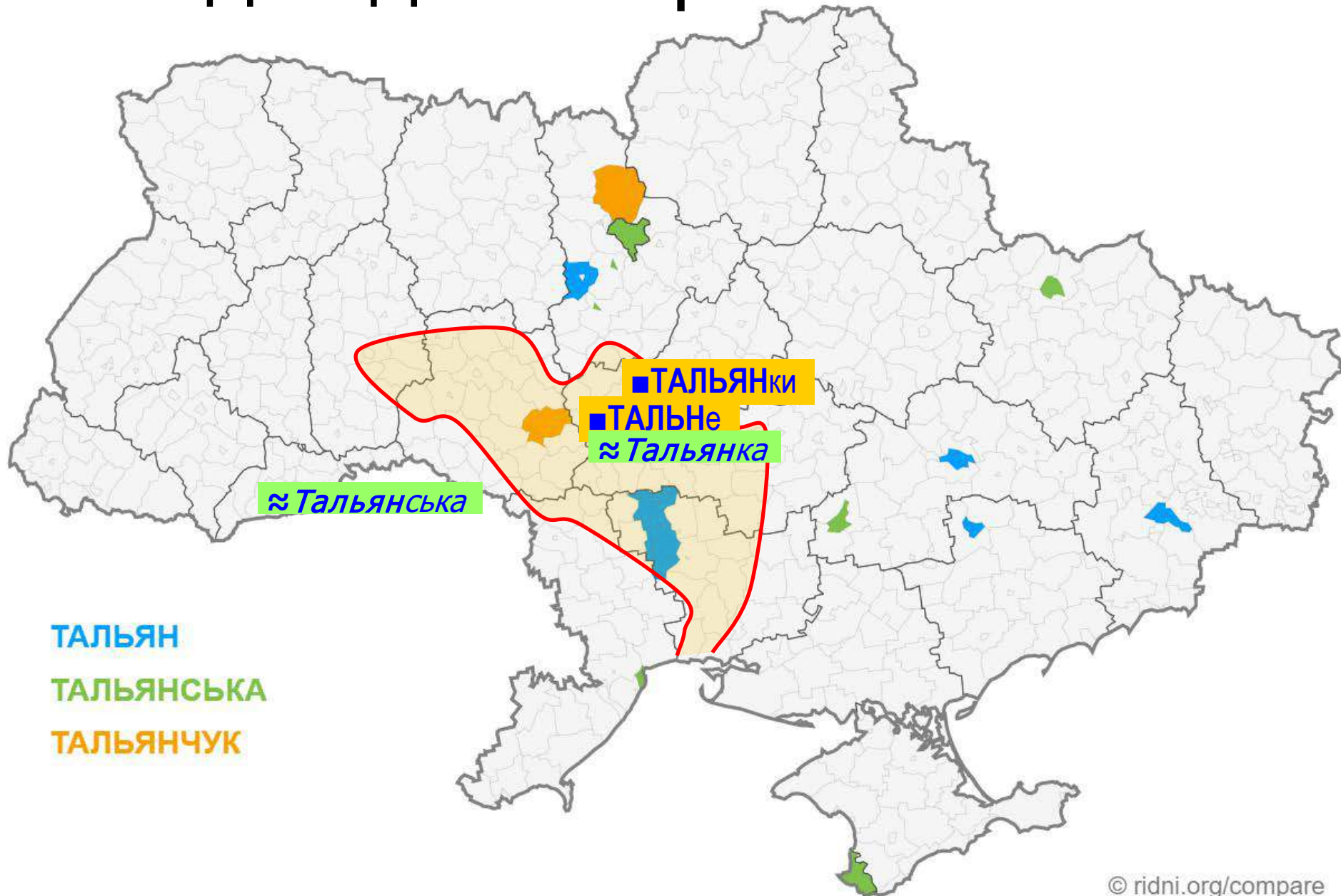
ἡ ἁγία

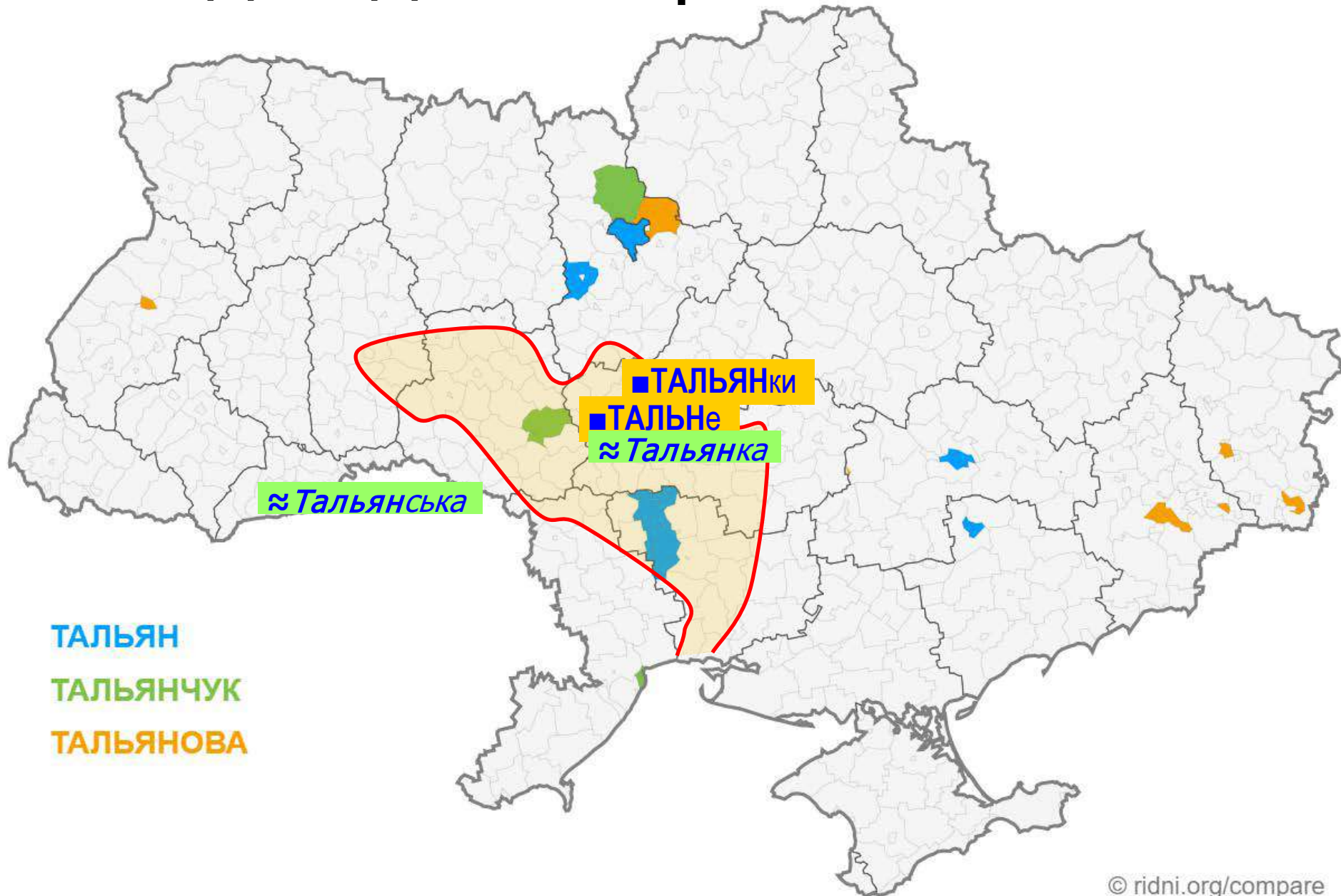
Віталіан?

- **ТАЛЬНе** *Віталіан? Чк рц: у гирлі р. **ТАЛЬЯН**ка бас. Пд. **БУГУ!**; КОЛОДисте! *Х-; ГОРДАШівка, БІЛАШки аспратала-сити?, КоБРИНове, **КОРСУН**ка, ПАПУ.ЖИНЦІ *ч?, **ПІЩ**ана, ЛЕГЕДЗине * < Ледзег- Ладіг-, ЛОТАШеве Латак'я, До**БРЯН**ка; МОШУРів!, ШАУЛиха, **ТАЛЬЯН**ки *Віталіан!
- Багаті деталі у контексті р. **ТАЛЬЯН**ська у с.Долішній ШЕПІТ Чв Вижниця: БАБине, ВАХнівці Vagi, ЛУКівці, **КИБАК**и Кабк!, **КОРИТ**не? пор. сир. qwûrtâ. І вираз нар. "вже під корито"?.
- Тоді пот. **КУРТ.ЯЩИК** Зк qwûrtâ, **КУРТ.ЯСЬК**ий; отже, **Ясько знову 'Яків'**? ЯСИН.УВАТ... А *Яс-ин-и за аналогією до *Север-ин-и
ܩܘܪܬܐ qwûrtâ, OS., f. 6, burying; a funeral.
- с. 268. A Dict. of the Dialects of Vernacular Syriac as spoken in Kurdistan. Тоді, можливо, і Крут- і Крот-?

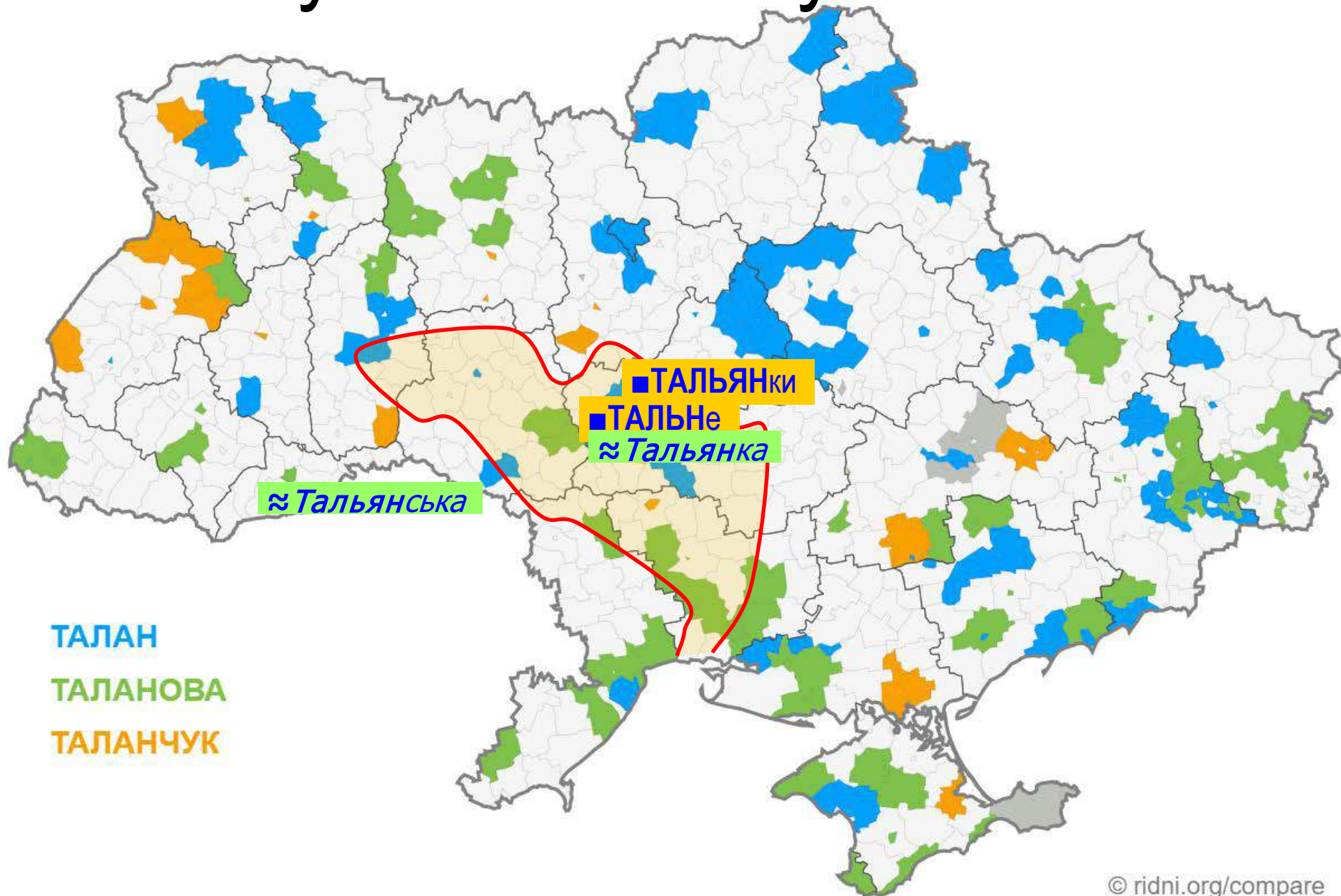
Слід подій 513 р.?!

Слід подій 513 р.

Таланчук < Тальянчук?

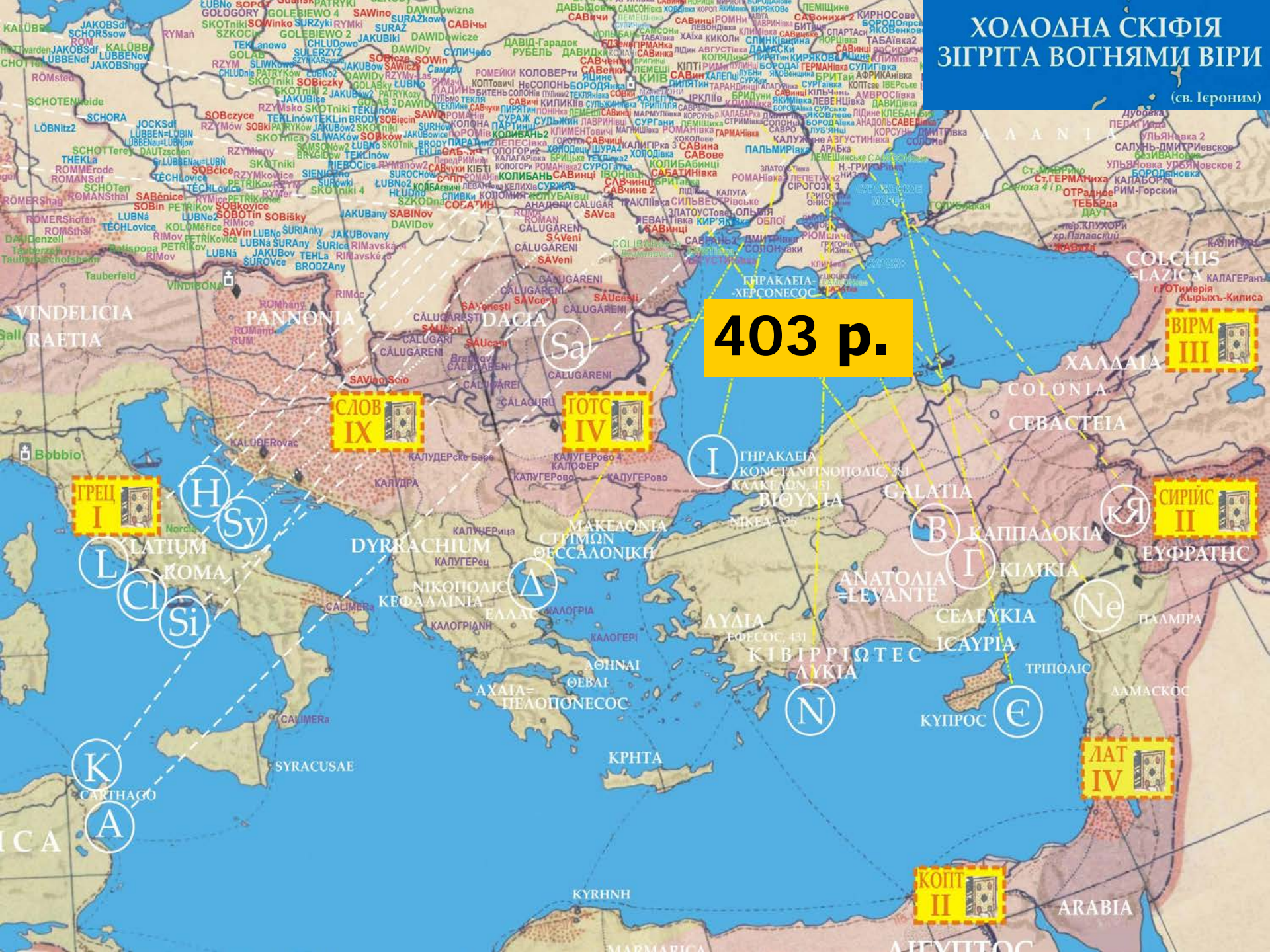

- Як Віталіан міг проголосити себе захисником Халкедонського собору та звідки зібрав таке військо на свою підтримку?
- Слабке, але певне світло кидає на ті часи свідчення Св. Героніма/ Ієроніма, хоч і *за сто років до згаданих подій*. Ідеться про його колоритну фразу в листі 403 р. до християнки Лети (наведену далі).
- З неї видно, що *християнізовані гунни й місцеві наддніпрянці* з зігрітої вірою Скіфії вже у ті ранні століття християнства цілком свідомо могли стати на захист засвоєної віри від «подвійних» стандартів імператора (!..). Саме цей незвичний ступінь небайдужості до віри у тодішній *громадській думці соціуму* (!) над Дніпром ми з подивом прочитуємо у топонімах України у збереженому дотепер сліді тих подій.

ХОЛОДНА СКИФІЯ ЗІГРІТА ВОГНЯМИ ВІРИ

(св. Ієроним)

403 р.

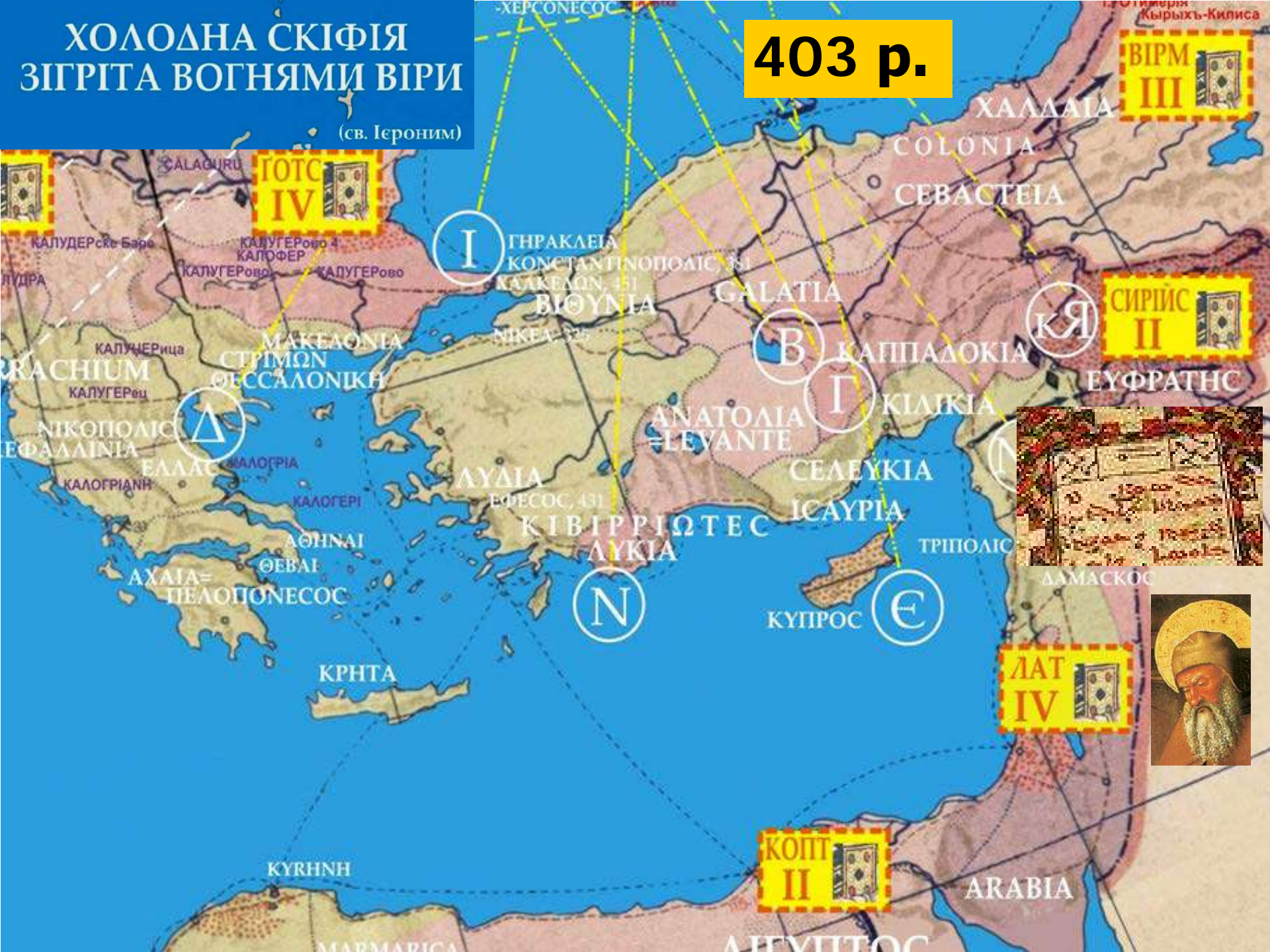

ΧΟΛΟΔΗ ΣΚΙΦΙΑ ΖΙΓΡΙΤΑ ΒΟΓΝΙΑΜΙ ΒΙΡΙ

(св. Ιερονим)

403 p.

ХОЛОДНА СКІФІЯ ЗІГРІТА ВОГНЯМИ ВІРИ

(св. Ієроним)

Тепло віри у холодній Скіфії 403 р.

- Ось ключове свідчення Св. Ієроніма в листі 403 р. до християнки Лети :
- **"Hunni discunt Psalterium, Scýthiae frigōra férvent calóre fídei, Getarum rutilus et flavus exercitus, Ecclesiarum circumfert tentoria"**
- (= "Гуни вчать Псалтир (!), холодна Скіфія зігріта вогнями віри (це у 403 р.!), рум'яне військо ґотів возить з собою в походах церкву-намет")" [Тищенко 2016, 433].

І ще Тύροσ ‘Тир’ і Тύρασ ‘Дністер’

- Третій Собор у Тирі (514—515).
- Тир Tyr (гр. **Τύροσ**, фінік. 𐤏𐤃, ар. صور, асир. I вавил. Sur-ru, гебр. 𐤏𐤃 або 𐤏𐤃, єгип. **Dara** або **Tar**, – і Taru у листах з Тель ель-Амарни, раннє лат. Sarra) про острів, сем. **Sour**, що означає ‘скеля’ /пор. СкалоПІЛЬ, СкеЛЕВАТка/.
- Перелічені знахідки в рази збільшили знання про наші давні сирійські зв'язки, які, виходить, тривали століттями.

Great Sea

Harbor of Sidon

Present coastline

TYRE

Causeway built
by Alexander

OLD
TYRE
(ruins)

City
Wall

Harbor of Egypt

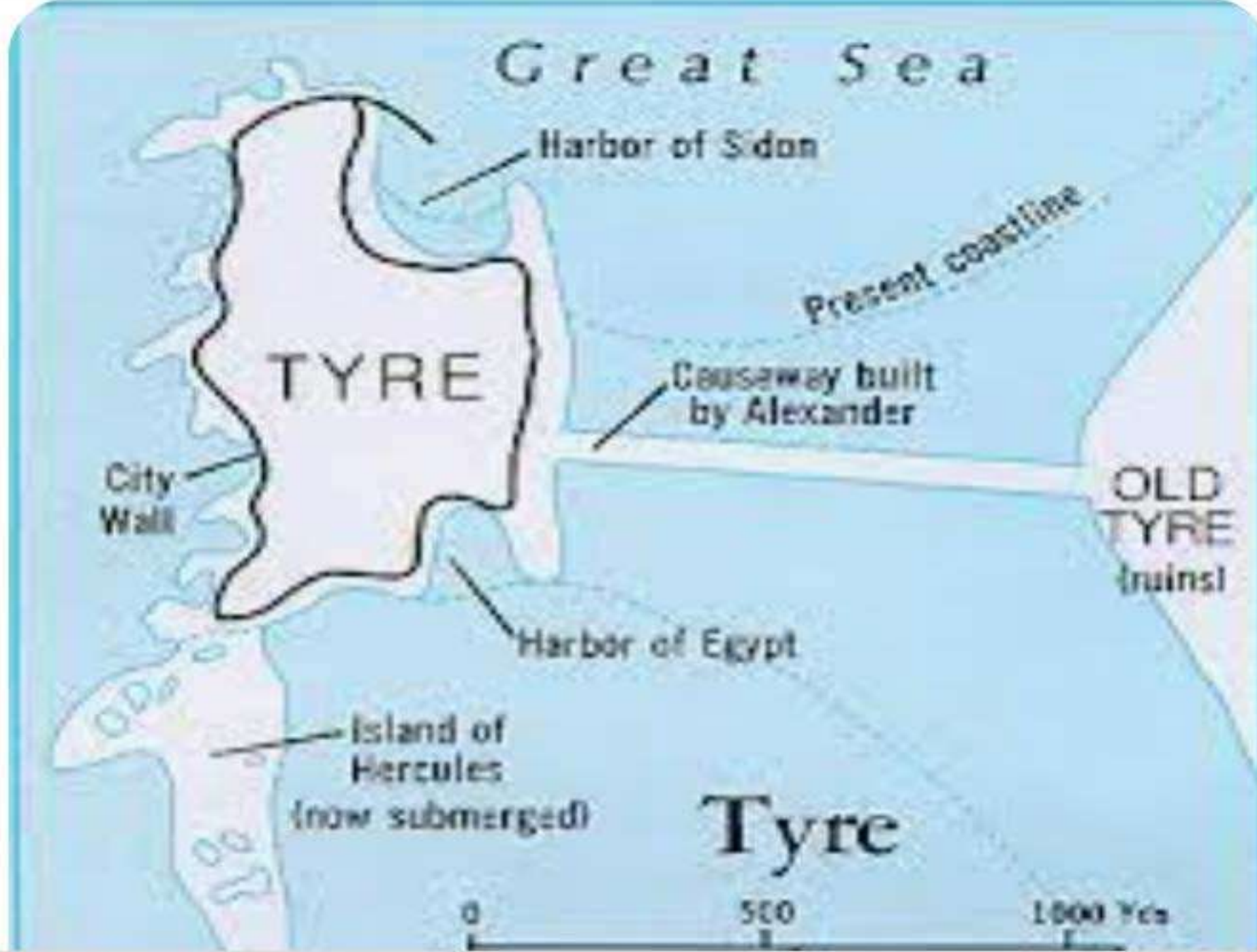
Island of
Hercules
(now submerged)

Tyre

0

500

1000 Yrs

**Site of ancient
island-city**

To Sidon
20 mi.

Path of Alexander's mole

Hippodrome

TYRE/SUR

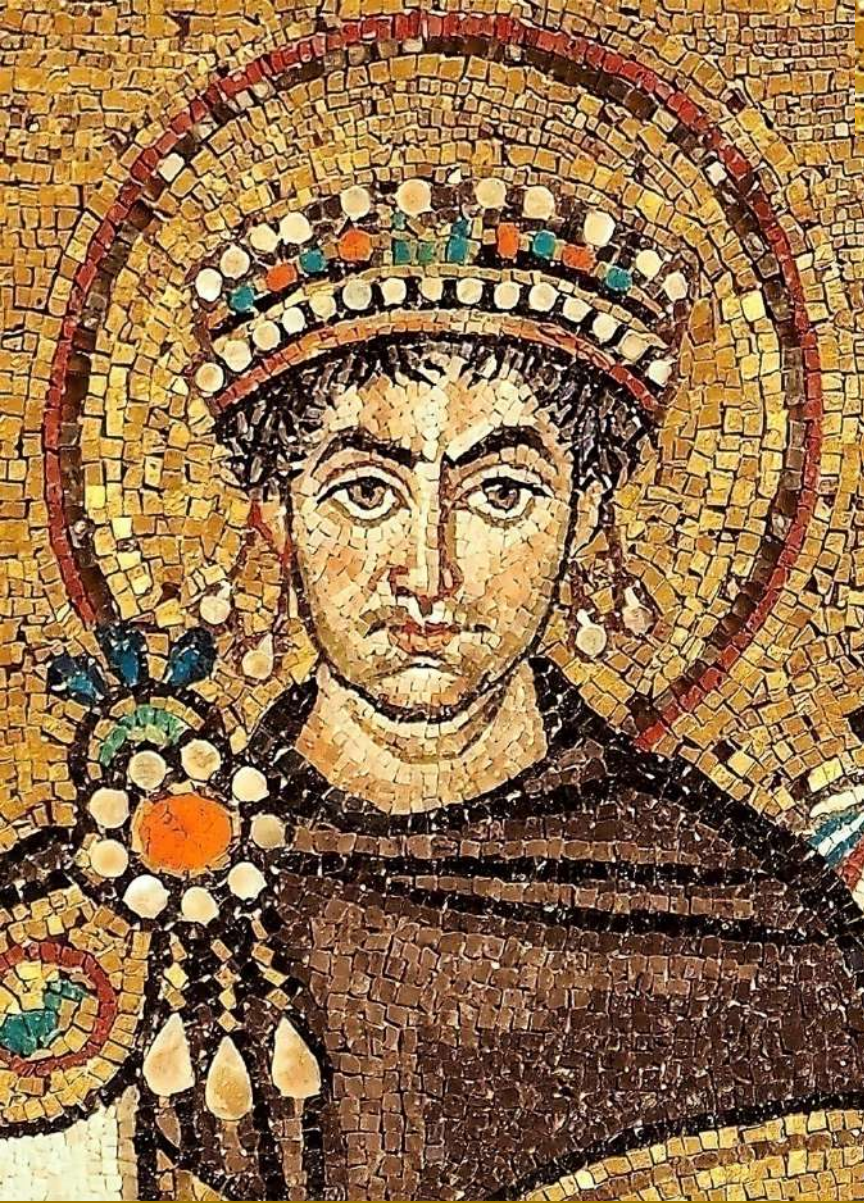

Сучасний Сур = іст. Тир

6. Юстиніан. Роль імператриці Феодори

Наслідки Халкедонського собору

- Найважливішим рішенням Халкедонського собору , що відбувся за півстоліття до народження Якова (451 рік), було засудження євтихіанства як єретичного вчення.
- Однак через внутрішньополітичну ситуацію на землях, охоплених єрессю, Халкедонський собор «став прапором суперечним... монофіситство знайшло собі опору в національній ворожнечі, якої не могли подолати ні грецька культура, ні римське панування» (М.Поснов) [16] .
- І через 76 років, до часів царювання імператора Юстиніана I (527 рік) ця нестійкість не була подолана, що знайшло прояв у **взаємно узгодженому, на думку Прокопія [17], «розподілі ролей» між імператором та його дружиною, Феодорою.**
- Юстиніан продовжував (до 531 року) гоніння на монофіситів (тюремні ув'язнення, поневіряння, заслання), тоді як Феодора висловлювала їм співчуття й «таємну» підтримку.

Звукове розмаїття континуантів

- Про автентичність і давність континуантів у топонімії свідчить їхнє звукове розмаїття і системність: Ходори Жт; Ходорів Кв, Лв; Ходорівка Жт, Ходорів**ЦІ** Хм; Ходорків Жт, Ходорків**ЦІ** Лв; Ходурки Жт;
- Педори**ЧІ** Пл;
- Тудорів Тр; ТудорКОВИ**ЧІ** Лв; ПоТУТОРи Тр, ПоТУТОРів Тр;
- Дударі Кв; Дударків Кв; Дедеркали ? Тр2;
- Федірки Кр, Лв, См, Хм; Федір**ЦІ** ! Хк; Федоренки Пл; Федорівка Вн2, Вл, Лг 3, Дц 9, Жт3, Зп 4, Кв5, Кр 6, Мк 4, Од6, Пл4, Рв2, Тр, Хк12, Хс5, Хм; Федорівське Дп2, Федорів**ЦІ** ! Лв, Федоро-Михайлівка Мк, Федоро-Шулічине Кр.
- Цим звуковим змінам відповідають тисячі прізвищ: **Педірко** П.О. Лв, Pedirko M., Pedirko V.A.
- **Тодорова** (1760), Тодоров (1460), Тодоренко (543), Тодорашко (420), Тодорюк (358), Тодорович (355), Тодорчук (351), Тодорук (320), Тодораш (77), Тодор (64); **Тодуров** (95), Тодурова (88), Тодуряк (17), Тодуркін (11), Тодуркіна (11); **Тудоран** (212), Тудор (40), Тудорой (23), Тудорашку (13), Тудоров (10), Тудорян (8), Тудорова (7), Тудоряну (7), Тудораке (5), Тудорюк (5);
- **Додор** (62), Додоренко (12), Додорошко (4), Додорук (4), Додорович (3), Додоран (1), Додорин (1), Додорова (1), Додорян (1); **Додурич** (53), Додуренко (4), Додурин (4), Додура (1), Додурін (1); **Дудорова** (103), Дудоров (67), Дудорева (6), Дудорев (5), Дудоріна (5), Дудоркіна (5), Дудора (4), Дудорев (3), Дудоренко (1);
- **Ходорчук** (264), Ходор (146), Ходорова (105), Ходорченко (104), Ходоренко (95), Ходоров (71), Ходорович (38), Ходорко (31); **Ходурський** (6), Ходурська (5), Ходурі (2); **Худорба** (42), Худоренко (3);
- **Хведорук** (13), Хведорко (5), Хведорець (4), Хведоренко (1);
- **Федоренко** (24802), Федорова (15221), Федоров (11311), Федорчук (9781), Федорченко (7302), Федорук (4835), Федорович (3543), Федоришин (2718), Федорчак (1154), Федорак (1113); **Федорко** (1112), Федоркова (187), Федорка (146), Федорков (132), Федоркевич (64), Федоркович (28), Федоркан (19), Федоркіна (3), Федоркін (2), Федорків (474); **Федірко** (1506), Федірчик (186), Федірцан (96), Федірець (49), Федірка (45), Федірків (28), Федірчук (18), Федіркова (9), Федірський (8), Федір (7).

7. Кир Яків. Мелекити

Початки
ЯКОВИТСЬКОЇ
ЦЕРКВИ

MAR MUSA. The central image in the apse is of Virgin Mary, Blachernitissa (named after the famous icon in the Blachernae Monastery in Constantinople) with the infant Jesus seated on her lap. The figures (left to right): St. Basilus, Saint Athanasius, Saint John Chrysostom, Mary and Christ, Saint Ignatius, and Saint Jacob (Jacob of Nisibis or Jacob Baradaeus). Out of this image on the left is Saint Cyril of Jeruslam. The identifications based upon McCullough cited in Dodd (2001:145-155) and the on-site reading by Edward Nano

Яків Барадеї?
бл. 500-578

Св. Ігнатій

О.Горбач

Українська морська й судноплавна термінологія

*Візитка з журналу «Вісті Братства кол. Вояків 1 УД УНА»
чч. 3-6 (77-80) та 11-12 (85-86), 1957 р.*

З другої сторони бойові й торговельні стики з греками заставили наших предків навчитися від візантійців розвиненішої техніки суднобудування й плавання, як про це свідчать терміни, головню з княжої доби: корабель (гр. *karavion*, „т. с.“; первісно „мор. рак“ — від гребних весел!), парус „вітрило“ (гр. *faros* „т. с.“, первісно „шмат матерії, плащ“), канава „рів, канал“ (гр. *kanava* „підвал, льох“, що з лат. *canava* „т. с.“), канат „мотуз“ (гр. *kannata* „т. с.“) ст.-укр. катарть „щогла“ (гр. *katartion* „т. с.; оснащення“), каторга „галера; важка праця (гребців)“ із гр. *Katerghon* „галера“, олядь „рід судна“ (гр. *(h)aliadion* „човен“), кубара „довге судно“ (гр. *kumbaga* „галера“), галія „рід судна“ (гр. *ghalea* „т. с.“), налон „оплата за проїзд кораблем“ (гр. *pavlon* „т. с.“).

Рис. 1. Масштаби прозелітичної діяльності сирійської церкви Кира Якова Барадеї у Наддніпрянщині VI ст.:прізвища 3316 Бородай, 1408 Бородій, 1413 Бороденко та однокореневі топоніми – з ар. al-Barāday; для прізвищ 6529 Майборода, 2 Майбород (Хк, Маріуполь), 45 Майбородюк, 2 Мойборода – пор. сир. теуа 'води' (мн.); NB: МаяКІВка Пл 1429. МаяЧинка Хс 796.МаяЧка Зп 73; Пл 1380; Хс 646; б. МаяЧКинська Зп

Бородані Кв 129.
 Бороданове См 951.
 Бородине См 1165.
 Бородянка Кв 206.

БОРОДАЙ
 БОРОДІЙ
 БОРОДЕНКО

Тимофій Бордуляк

- Тимоте́й (Тимофі́й) Гна́тович Бордуля́к
- (2 лютого 1863, Бордуляки, нині Золочівського району Львівської області —
- 16 жовтня 1936, Великий Ходачків, нині Тернопільського району) —
- український письменник, священник УГКЦ, просвітянський та громадський діяч.

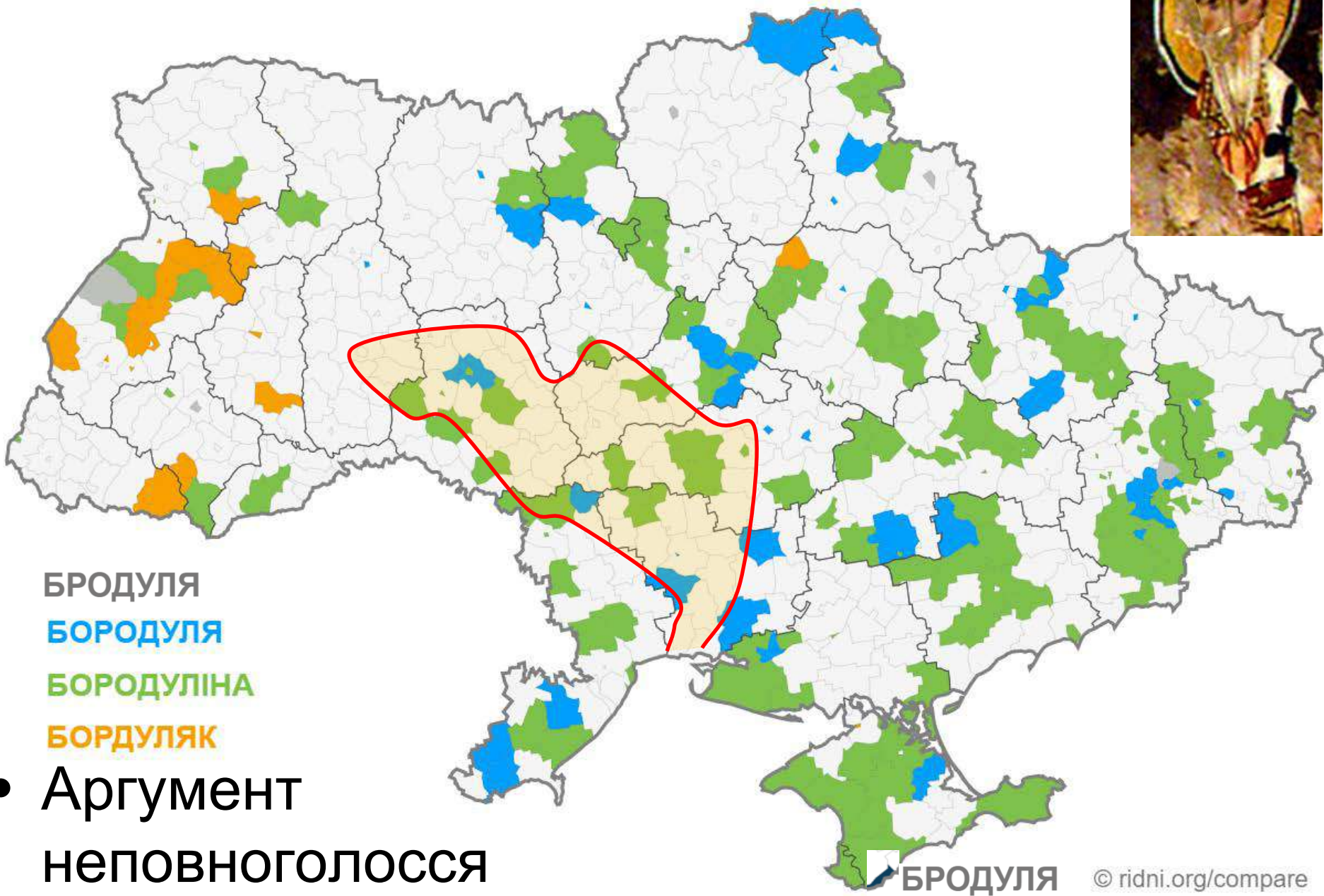

Св. Ігнатій –

- [Ігнатій Богоносець - Вікіпедія](https://uk.wikipedia.org/wiki/Ігнатій_Богоносець)
[https://uk.wikipedia.org › wiki](https://uk.wikipedia.org/wiki/Ігнатій_Богоносець)
- Ігнатій Богоносець (гр. *Ιγνάτιος ο Θεοφόρος*, Ігнатій Антіохійський, 35, Сирія –107, Рим) – один з перших отців Церкви, єпископ Антіохії, учень апостола Івана Богослова, святий, мученик.)...
- Ігнатій Богоносець у листі до вірних міста Смірна у Малій Азії вперше вжив вислів «Вселенська Церква».

Бородуля/ Бордуляк

БРОДУЛЯ

БОРОДУЛЯ

БОРОДУЛІНА

БОРДУЛЯК

- Аргумент

неповноголосся

БРОДУЛЯ

© ridni.org/compare

Повноголосся

Є підстави вважати, що і повноголосся, і метатеза плавних як фонетичні риси вже існували у **VIII – на початку IX ст.**, адже ім'я імператора франків Карла Великого **Carl-** лат. офіц. **Carolus** стало загальною назвою, яку слов'яни засвоїли саме в цей час у формах слц. ст. **král**, пол. ст. **król**, киеворус. **король**.

- Папа Римський Лев III коронував Карла на імператора в Римі **25 грудня 800 року**. Карл Великий ширив християнство, провадив адміністративні й військові реформи, сприяв торгівлі, зародженню європейської науки, мистецтва й письменства, збираючи до своєї столиці, міста Аахен, науковців із цілої Європи. Період правління Карла Великого серед істориків культури отримав назву Каролінзького Відродження. Карлів авторитет сягав далеко за межі його держави.

Основа Бо/урдул- дометатезна (давніша від поділу слов'янських мов на групи)

бордул	бурдул	бурдел	бурдол	бардул	бордол	бердул
Бордуляк (149)	Бурдуленко (43)	Бурдельна (188)	Бурдоль (7)	Бардулев (2)	Бордоленко (4)	Бердула (11)
Бордуланюк (37)	Бурдуланюк (32)	Бурдельний (143)	Бурдоленко (2)	Бардульов (2)	Бордолюк (1)	
Бордуленко (35)	Бурдулюк (15)	Бурделя (95)	Бурдолей (1)	Бардульова (2)		
Бордулан (22)	Бурдулан (3)	Бурдело (75)	Бурдоленко (1)	Бардулева (1)		
Бордуля (4)	Бурдулеску (2)	Бурдель (72)	Бурдоло (1)			
Бордульов (9)	Бурдуладзе (1)	Бурделяк (46)				
Бордульова (9)	Бурдуляк (1)	Бурделюк (10)				
Бордулінська (6)	Бурдулі (13)	Бурдела (5)				
Бордулінський (5)	Бурдуленко (3)	Бурделенко (4)				
Бордулева (1)	Бурдули (2)	Бурделова (3)				

Післяметатезний стан

бродол	бродул	бородя	бородак	бородул
Бродоліна (2)	Бродулова (5)	Бородяк (12)	Бородако (17)	Бородуля (223)
Бродолін (1)	Бродулов (1)	Бородянюк (9)	Бородак (14)	Бородуленко (12)
	Бродуліна (1)	Бородянець (77)	Бородакевич (10)	Бородулько (8)
	Бородуля (1)	Бородянська (46)	Бородакий (5)	Бородулін (4)
		Бородянський (23)	Бородаков (4)	Бородуліна (475)
		Бородянін (1)	Бородакова (4)	Бородулін (360)
		Бородянськаа (1)	Бородаке (1)	Бородулькін (19)
		Бородянськая (1)	Бородакій (15)	Бородулькіна (18)
			Бородаки (4)	Бородуліна (9)
				Бородулькин (3)

ВСТАВНЕ -Л- / -L- ЕРЕНТЕТИСМ

- А. Мейє вважав тенденцію запровадження пом'якшеного L загальнослов'янською; однак результати цього запровадження відмінні залежно від положення самого L і від мови, див. рис. 1 [ГУМ, 35-36; Мейє, 79]. 42 еп. с. 164 ...

На цій підставі припускають, що вторинний палаталізований елемент у протосхіднослов'янських і в частині протопівденнослов'янських діалектів розвинувся в такій позиції, як і після губного на початку кореня, в епентетичний [l'], а в протозахіднослов'янських — занепав. Однак це припущення залишає без пояснення ті причини, що викликали в одних діалектах розвиток вторинного палатального елемента після губних у самотійну фонему [l'], а в інших — його занепад. До того відомо, що в найдавніших старослов'янських пам'ятках [l'] епентетикум послідовно вживався: *земля, любля*. Тому вірогіднішим є припущення, що вторинний палатальний елемент у всіх слов'янських діалектах після губних розвинувся в [l'], а вже пізніше в західнослов'янських мовах, а також у болгарській і македонській втратився під впливом аналогічного вирівнювання морфемного складу слів. Залишки

ВСТАВНЕ -Л- / -L- ЕРЕНТЕТИСІУМ

краков'як
здоров'як
коров'як
мертв'як
чув'як

Сполучення губних з [j] **NB: лише після губних**

Звук [j], асимілюючи попередній губний, зумовив його палаталізацію, а потім і сам асимілювався ним. У зв'язку з тим що губні піддавалися палаталізації менше, ніж інші приголосні, то разом з утратою [j] внаслідок його асиміляції після них став виникати вторинний палатальний елемент, подібний до [l]. У позиції початку кореня він розвинувся далі в звичайний приголосний [l'] (l' — епентетичний, вставний, від гр. *ἐλευθεῖος*, вставка), відомий тепер усім слов'янським мовам: укр. *плювати*, *блюдо*, рос. *плевать*, *блюдо*, білор. *пляваць*, *блюда*, болг. *плювам*, *блюдо*, с.-х. *пльувати*, польськ. *plwać*, чеськ. *plivati*, слов. *pl'ut'*, в.-луж. *pliwac*, *blido*. Однак у такій позиції губний з наступним [j] траплявся в обмеженій кількості слів.

Сполучення губного з [j] було звичайним на межі морфеми, а саме в такій позиції, коли губний належав до кореня, а [j] виступав як суфікс. Рефлекси [j] у цій позиції в різних слов'янських мовах неоднакові. У східнослов'янських, а також сербохорватській мовах йому відповідає епентетичний [l]: укр. *земля* (←**zetja*), *гребля*, *купля*, *ловля*, *люблю*, *ловлю*; рос. *земля*, *купля*, *люблю*, *ловлю*; білор. *зямля*, *люблю*, *лавлю*; с.-х. *зёмља*, *кўпльив*. В інших слов'янських мовах у такій позиції [l'] епентетичний відсутній: польськ. *ziemia*, *łowię*, чеськ. *zeme*, *koupě*, слов. *zet*, *kúra*, в.-луж. і н.-луж. *zetja*.

МайБРОДа – лише на заході України

مِيءَ miyā U. K., or مِيءَ méyā Al. as OS.,
(in TA. مِيءَ), pl. only, *water*. 'مِيءَ مِيءَ watery;

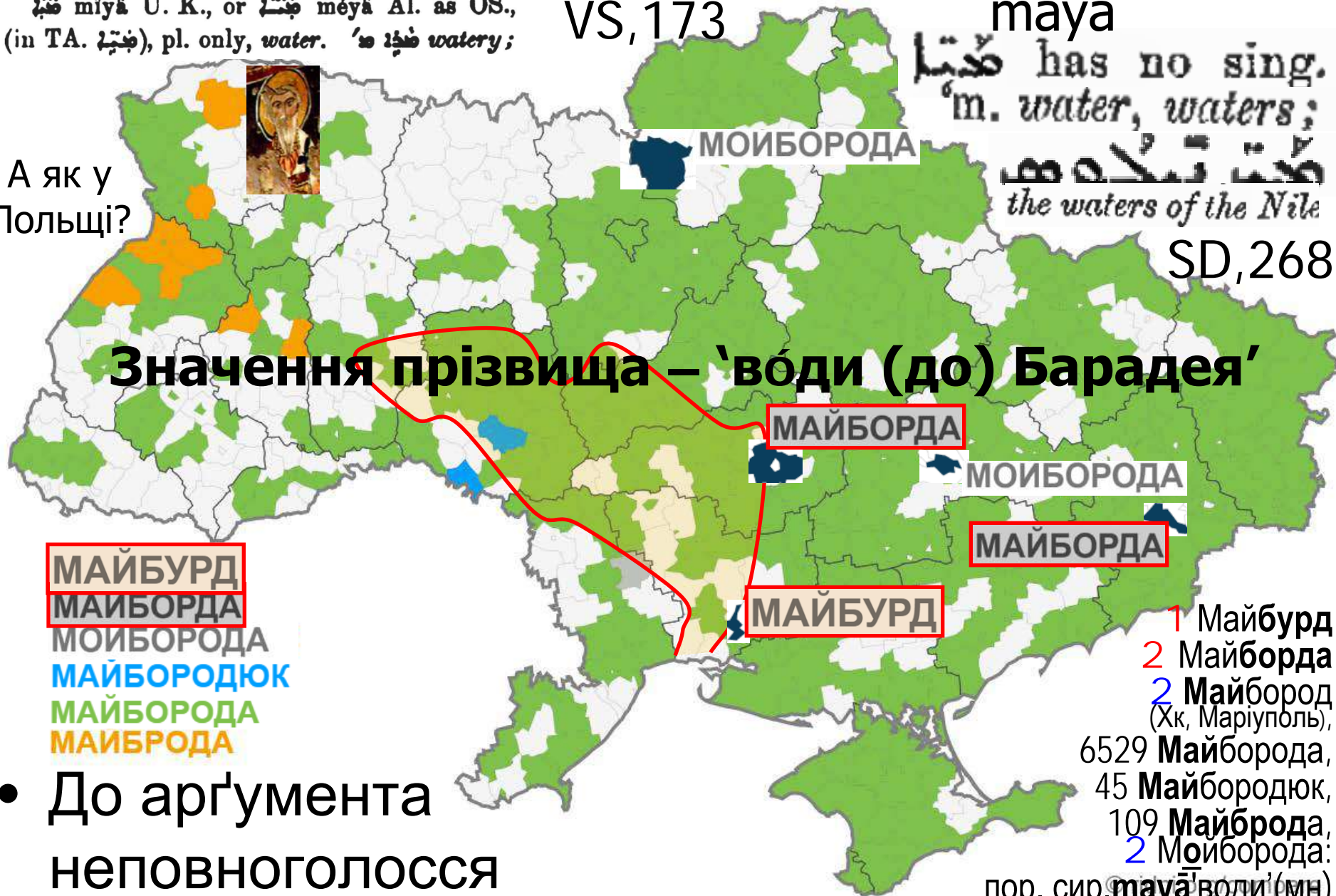
VS, 173

mayā

مِيءَ has no sing.
'm. *water, waters*;
مِيءَ مِيءَ
the waters of the Nile

SD, 268

А як у
Польщі?

Значення прізвища – 'води (до) Барадея'

МАЙБУРДА
МАЙБОРОДА

МОИБОРОДА
МАЙБОРОДЮК
МАЙБОРОДА
МАИБРОДА

МАЙБУРДА

МОИБОРОДА

МАЙБОРОДА

МАЙБУРДА

- 1 Майбурд
- 2 Майборда
- 2 Майбород
(Хк, Маріуполь),
- 6529 Майборода,
- 45 Майбородюк,
- 109 Майброда,
- 2 Моїборода:

пор. сир. mayā 'води' (мн)

• До аргумента
неповноголосся

МайБРОДи у Польщі

Występowanie
w bazie PESEL

MajBRODa: 51
(kobiet: 31,
mężczyzn: 20)

ZO

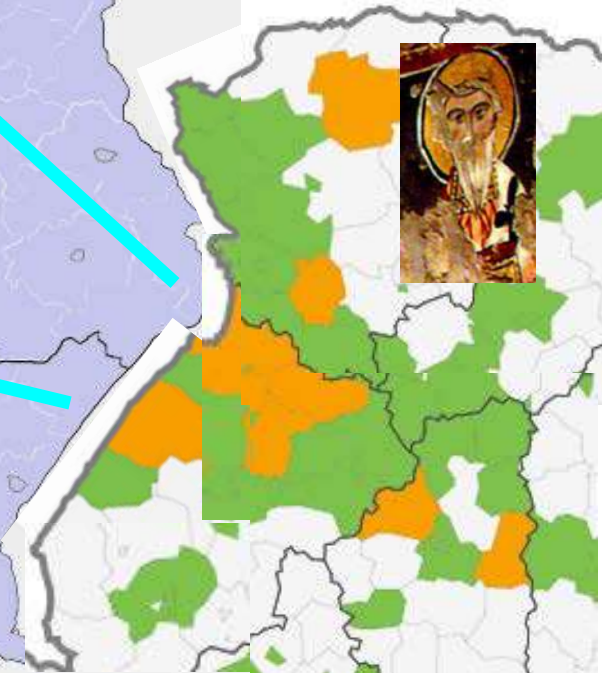

2 MajBORODa

5 MajBORODa

m. Jaworzno, woj. śląskie3 (kobiet: 1, mężczyzn: 2)

Сир. *mayā* 'води'; сир. *ܡܝܝܢܐ*, **Burd'oyo** і гр. Ζάνζαλος 'Кир Яків'

?500-578

Доріччя БУГУ

ДЗЕНДЗЕЛЮК

МАЙБРОДА

БОРДУЛЯ

БОРДУЛЯК

БОРДУЛАНЮК

МАЙБОРДА

МАЙБУРД

Прадавні
дометатезні
основи
Борд-,Бурд-

**Периферійні архаїзми
стосовно доріччя Бугу**

ого національного університету імені Тараса Шевченка

Абсолютне поширення прізвища

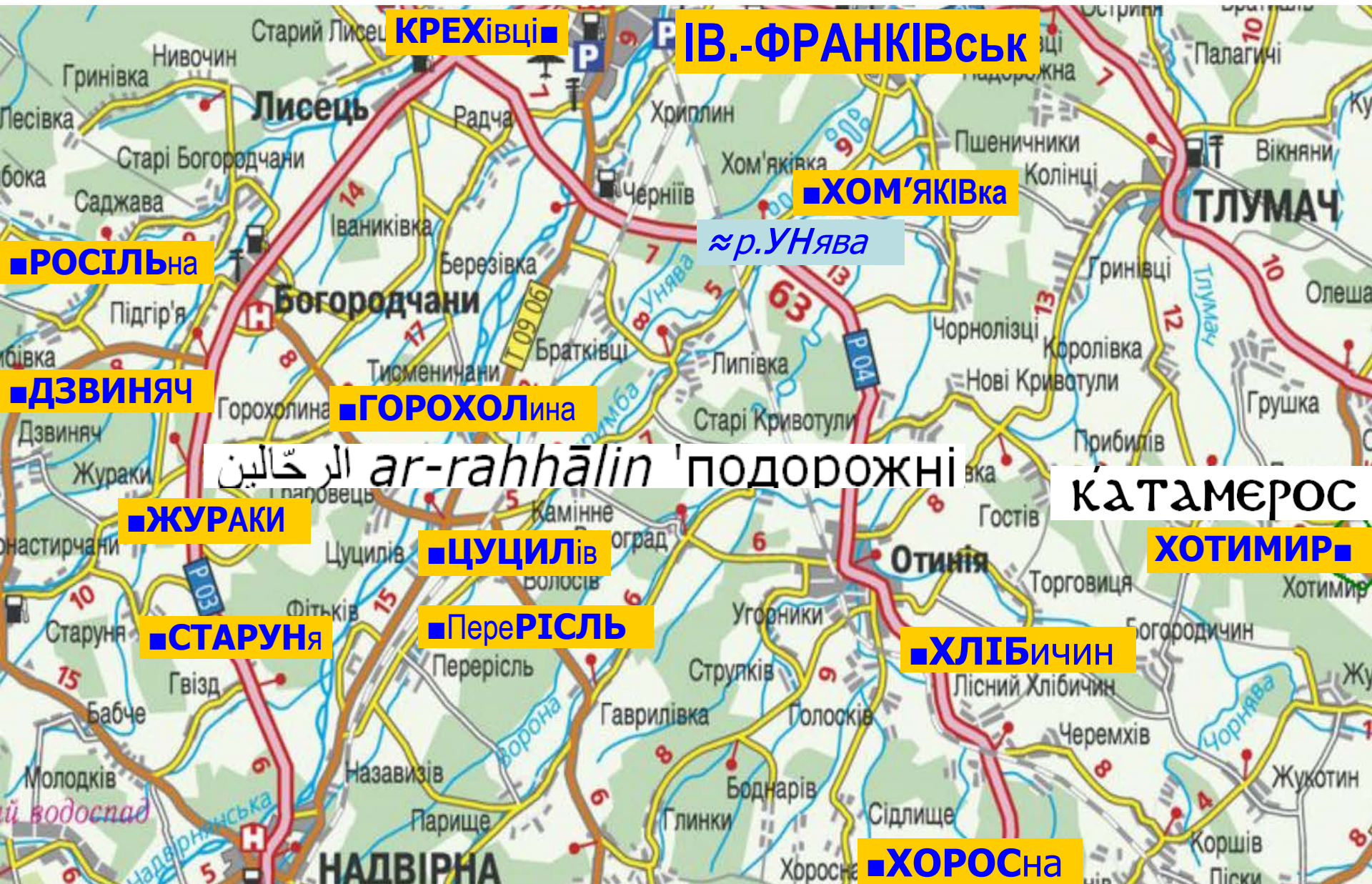
Цуцо/ул- < Ζάνζαλ.ος 'св. Яків'

Цуцил- < Ζάνζαλ.ος 'св. Яків'

Околиці Цуцилова

КРЕХІВЦІ

ІВ.-ФРАНКІВСЬК

ХОМ'ЯКІВКА

≈ р.УНява

РОСІЛЬНА

ДЗВІНЯЧ

ГОРОХОЛИНА

ar-rahhālin 'подорожні'

КАТАМЕРОС

ЖУРАКИ

ЦУЦИЛІВ

ХОТИМИР

СТАРУНЯ

ПЕРЕРІСЛЬ

ХЛІБИЧИН

ХОРОСНА

НАДВІРНА

ТЛУМАЧ

ОТИНІЯ

Лисець

Богородчани

Молодків

Парище

Надвірнянська

Старий Лисець

Нивочин

Гринівка

Лесівка

Бока

Старі Богородчани

Саджава

Підгір'я

Білівка

Дзвиняч

Жураки

Монастирчани

Старуна

Гвізд

Бабче

Молодків

Парище

Надвірнянська

Надвірнянська

Надвірнянська

Надвірнянська

Надвірнянська

Радча

Іваниківка

Березівка

Тисменичани

Цуцилів

Фітьків

Назавизів

Парище

Хриплин

Чернів

Липівка

Старі Кривотули

Волосів

Угорники

Струпків

Глинки

Хом'яківка

Липівка

Старі Кривотули

Камінне

Угорники

Струпків

Хоросна

Пшеничники

Чорнолізці

Королівка

Нові Кривотули

Гостів

Лісний Хлібичин

Сідлище

Хоросна

Колінці

Гринівці

Королівка

Нові Кривотули

Торговиця

Лісний Хлібичин

Черемхів

Хоросна

Палагичі

Вікняни

Гринівці

Королівка

Нові Кривотули

Торговиця

Лісний Хлібичин

Черемхів

Хоросна

Ку

Олеша

Грушка

Хотимир

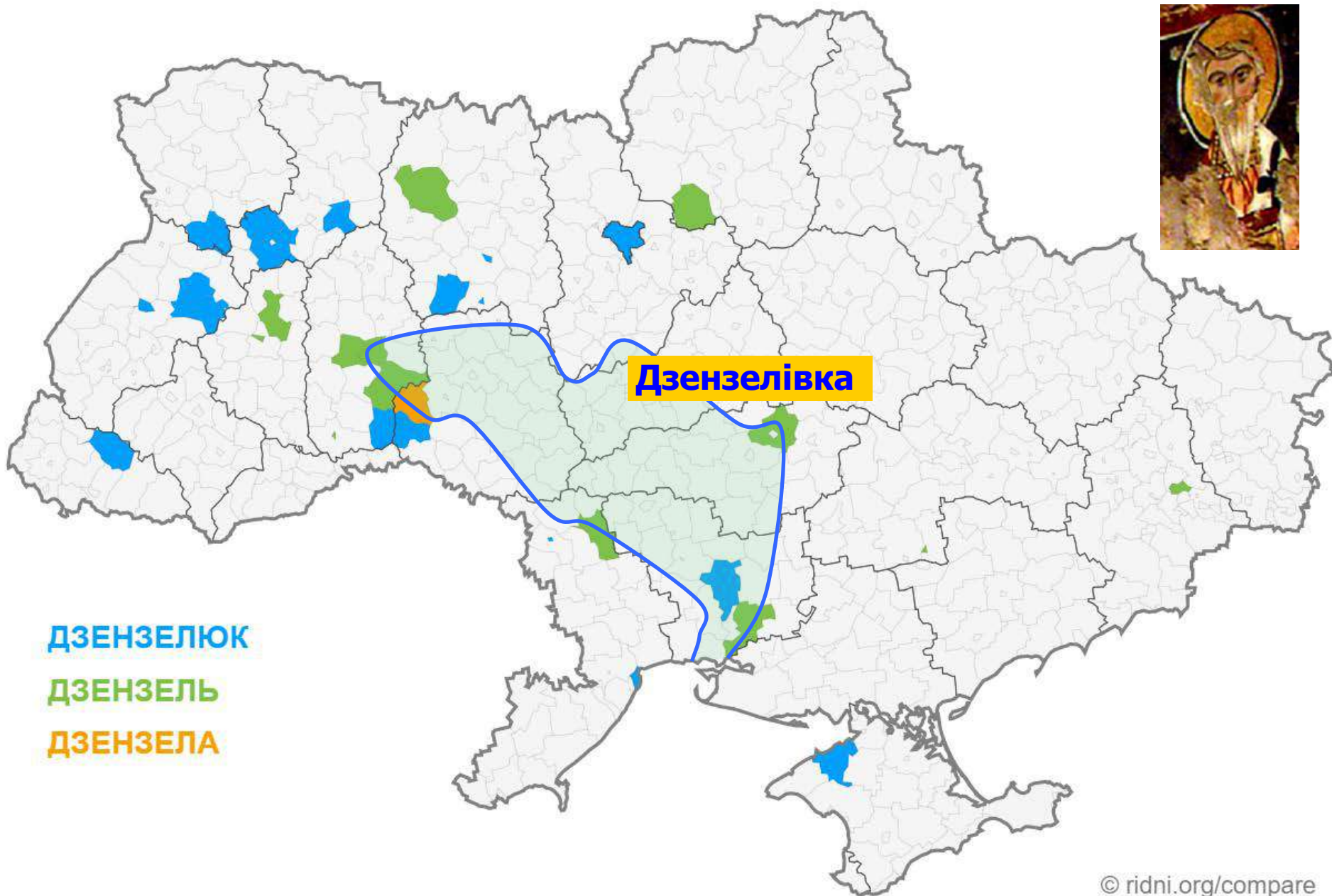
Хотимир

Жу

Жукотин

Хоросна

Дзензел- < Ζάνζαλ.ος 'св. Яків'

ДЗЕНЗЕЛЮК

ДЗЕНЗЕЛЬ

ДЗЕНЗЕЛА

Дзездзел- < Ζάνζαλ.ος 'св. Яків'

ач

КРИВООЗЕРСЬКИЙ РАЙОН

(центр — смт Криве Озеро)

Великомечетняйська сільська Рада

- 717 с Велика Мечетня
- 718 с-ще Іванівка
- 719 с с-ще Йосипівка
- 720 с-ще Купріянівка
- 721 с Тернувате
- 722 с Токарівка

Куряче-Лозівська сільська Рада

- 723 с Курячі Лози
- 724 с Красеньке
- 725 с Очеретня

Луканівська сільська Рада

- 726 с Луканівка
- 727 с Берізки
- 728 с Дитяче

729 с Манжурове

Мазурівська сільська Рада

- 730 с Мазурове
- 731 с Михалкове

Маломечетнянська сільська Рада

- 732 с Мала Мечетня
- 733 с Голоскове

Секретарська сільська Рада

734 с Секретарка

Тридубівська сільська Рада

- 735 с Тридуби
- 736 с Сорочинка

Проф. Й.Дзендзелівський

- 709 с Багачівка
- 710 с-ще Климівка
- 711 с Леніне
- 712 с Мала Багачівка
- 713 с Миколаївка
- 714 с-ще Сергіївка
- 715 с-ще Червона Поляна

Бурилівська сільська Рада

716 с Бурилове

8. Саракоти Якова

Саракот-1

- Сирійський мандрівний чернець.
- Саме слово коптське.

саракω† (B)
الرحَّالين *ar-rahhālin*

слово має словотвірну структуру **СА-РА-КОТЕ** 'мандрівник': СА- 'людина', РА- 'префікс ім'я дії', **КОТЕ** / у комп. **КΩТЕ** 'блукати, гуляти' [Vucichl, 196].

КОСТЯНТИН
ТИЩЕНКО

ДОЛІТОПИСНА
МОВНА ІСТОРІЯ
УКРАЇНЦІВ

саракω† (В)

الرحالين *ar-rahhālin*

Сарака

СОРОКОТЯЖа (Київ, Трипілля), Грицко СОРОКОТЯЖа (Мирг., Лохвиця), Семен СОРОКОТЯЖа (Полт., Лукомс.), Остап СОРОКОТЯЖа (Полт., Лукомс.), Никифор СОРОКОТЯЖенко **саракω†** (Умань, Іванс.), Дмитро СОРОКОТЯЖенко (Умань, Кисл.), Кондрат СОРОКОТЯЖенко (Чигир., Орлівс.).

Таким чином з'ясувалося, по-перше, що основа Сорокот- таки справді походить з копт. **саракω†** 'мандрівники, блукачі, прочани'. По-друге, що вона є ексклюзивною українсько-коптською ізоглосою. По-третє, що ареал її поширення в антропонімах XVII ст. підтвердив дані топонімії (Кв, Чк, Вн), а саме: **Кв** 2, **Чк** (Крс, Ум2, Чгр), **Вн** (Бр), але і включив Пл (Мрг, Луком. 2). По-четверте, що факт існування прізвища *Сорокот-я* Кв Межирич засвідчує правильність виділення основи Сорокот-.

Виявляється, схоже слово відоме нам зі шкільних років, та либонь тепер ми здатні поцінувати факт його утримання у мові І. Франка:

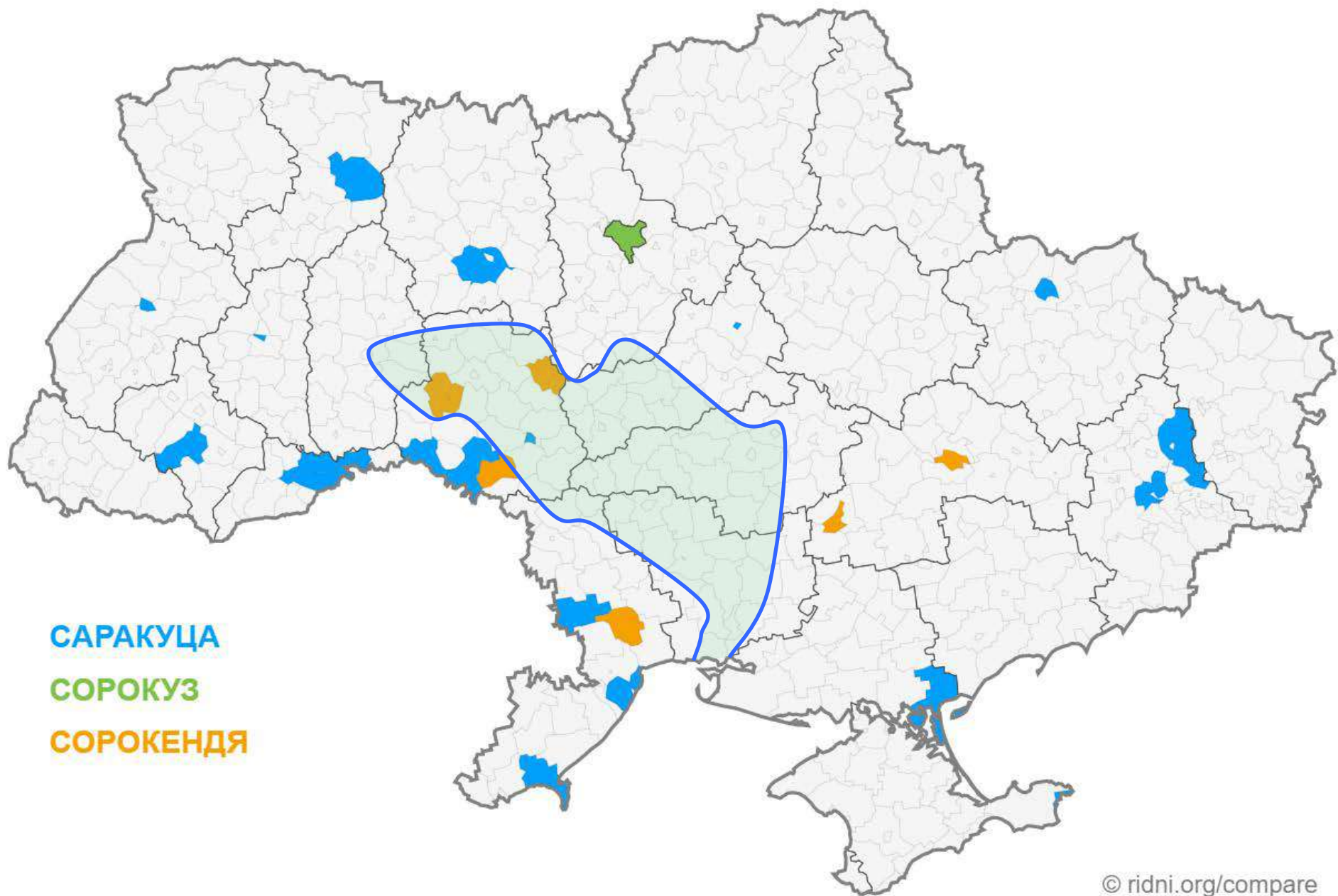
"Ти, брате, любиш Русь, // Я ж не люблю, **сарака**,
Ти, брате, патріот, // А я собі собака" [Франко].

Укр. *сарака* 'armer Schlucker' [Недільський, 852], тобто 'бідолаха, нещасний': "*Та кувала зозулиця на зеленій руті, та займили на Сімбірці **САРАКИ** рекрути*" (Головацький) [Грінченко, IV, 102]. Як кажуть юристи, "у світлі нововідкритих обставин" це виразний і безсумнівний родич копт. **сарак-ω†** (354b) pl. wanderers, vagrants; voyageurs, pélerins, vagabonds. Тому вони й бідолахи, що блукають. 7/7 Сорокотя, 976/615! (as of 2019) яга, 26/19 яг, -/13 яй, 8/4 юк, 45/36 ягіна, 41/32 ін, 8/5 Сорокотенко, 1 Сорокотяч, -/4 женко, 19 **Сорокендя** (< ар. **سراكدي** [серākūdā]). Це видатний відповідник до вказаної в анонімній дисертації "These 3" (pdf, с. 138) арабської форми з виданого У. Дзанетті Житія Іоана Щитського VII ст.: **سراكدي** [серākūdā] 'саракот'.

Див. картосхему жо ст. про топонім *СОРОКОТЯГИ*.

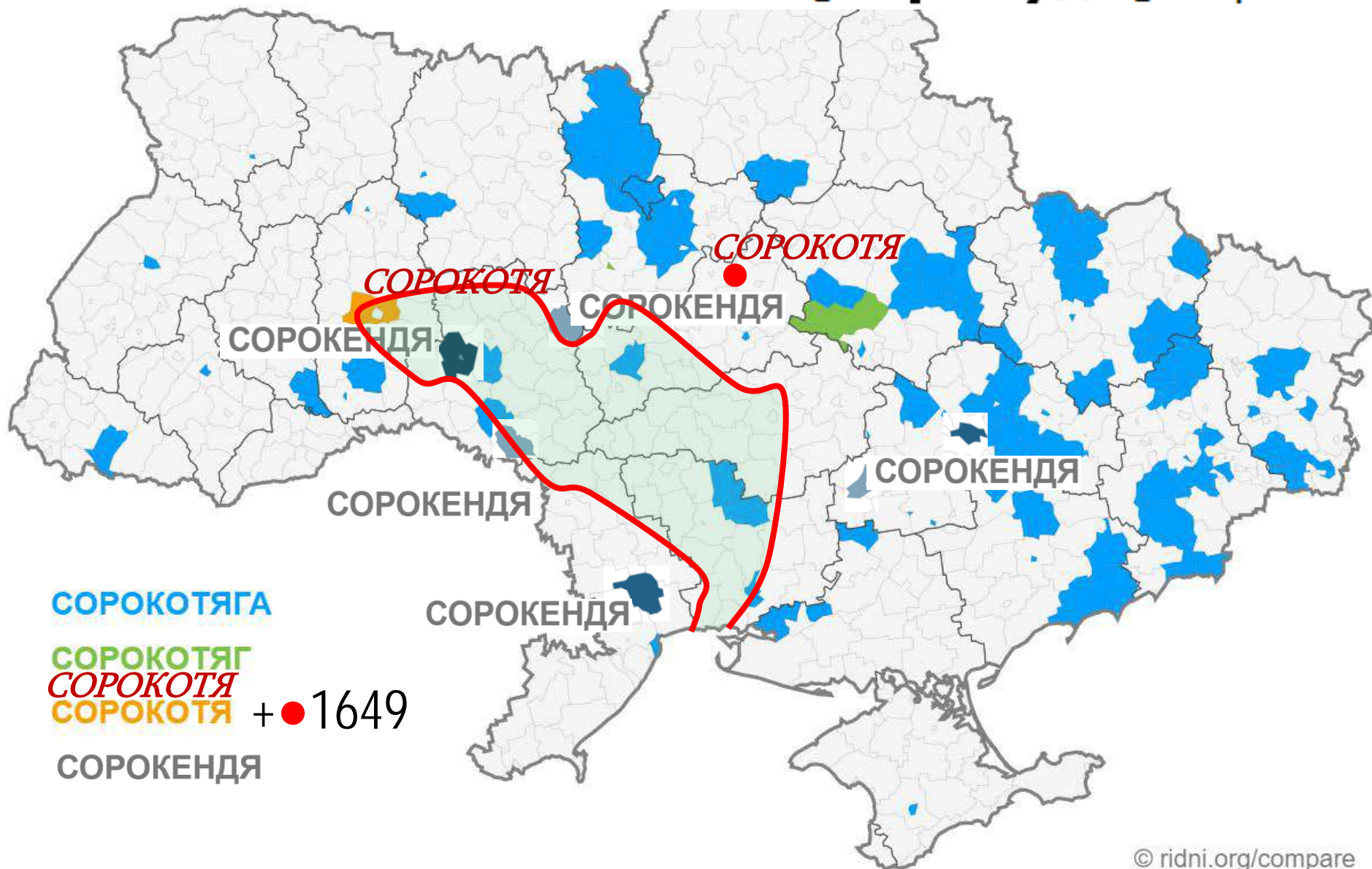
СУРай < гр. **Συρία** Сурія 'Сирія'. Пор. с. *Сираї* Чг. 1 **Сурій**==, 45 **Сурей**==, 773 Сурай+ (Шостка 81, Чапліївка 45), 11 Сурайкін, 16 Сурайкіна, 112 Сураєв, 155 Сураєва, 20 Сурайченко (Кв.5, Вишневе 4, Макарів 4), 71 Суран, 5 Суранич, 5 Сурант!, 161 Суранович; // **1158** Свржик. 15 Свржек. 962 Свржко. 40 Свржиця. 1606 Сврженко. 7 Сврженков. 5 Свржен. 2

Сорокендя ≥ ар. سراكدي [sērākūḏā] 'саракот'

Сорокотяга, Сорокендя

ар. سراكدى [сёрākûdā] 'саракот'

Саракот-2

54. Копт. **саракоѳ**: (354b); pl. Wanderers, vagrants; блукачі ➤ Дацко СОРОКОТя, Андрушко СОРОКОТЯЖа, Кондрат СОРОКОТЯЖенко (пор. нп Сорокотичі⁺ = Сорокошичі Чг, Сорокотя-га Чк, -ги Кв, -жинці Вн; також апелював **сарака**).

У топонімії Європи існує три випадки збережених назв з цією основою (всі три в Україні), але їхнє членування на морфеми залишалося непевним. Аргументом для нього була лише аналогія структури інших моделей з формантом гр. **Ἰαχός** 'грек' [Chantraine, 475]; (пор. Дуб'яги 'кораблі греків', Берест.яги, Бересн.яги < *верес- (копт. **ВЕРУО** 'грішник'), Бідр.яги, Липн.яги, Стовп'яги, Нет.яжине, Розт.яжин):

• **СОРОКОТ.ЯГИ** (чи, може, *Сороко.тяги?) **саракоѳ** (354b) блукачі + Яків Кв БЦ: став **СУШИН**ський у с. ІВАНівка, БИКова ГРЕБля, **СУХ**оліси, ТАРАСівка, ТРУШки, **ЩЕРБАКИ**, ХРАПачі, СКРЕБиші, **ЧЕПИЛІ**ївка, **ЧУПИРА**, ШКАРівка, ЯБЛУНівка, АНТОНівка, БАКАЛи, МАТЮШі, ВЕРБова, ОЗЕРна, **ГАЙ**ок, КРАСне, **ЧЕРКАС!**; • **СОРОКОТ.ЯГА САРАКОѳ** Чк ЖАШків: **ТЕТЕР**івка, ТИХий Хутір, Червоний КУТ, Нова ГРЕБля, ШУЛ.ЯКИ!, СКИБин, СОКОЛівка, ОХМАТів, ОЛЕКСАНДРівка, НаГІРна, Конельська ПОПІВка; • **СОРОКОТ.ЯЖИНці саракоѳ** Вн НеМИРів: ^**КРИК**івці греки; КУД.ЛАЇ народ ґотів, ДУБовець, ЯСТРУБиха, МУХівці, КОЗАківка, ГУНЬки, ЮРківці, СЕМЕНки, СОРОКОдУБи, БЕРЕЗівка, ОЗЕРо, МОНАСТИРок, ВОРОБІївка, ВИШКвіці, БОБЛів.

Сам факт існування прізвища Сорокот-я (Київ, Межирич) став важливим свідченням правильності виділення основи Сорокот-.

саракω† (В)

الرحَّالين *ar-rahhālin*

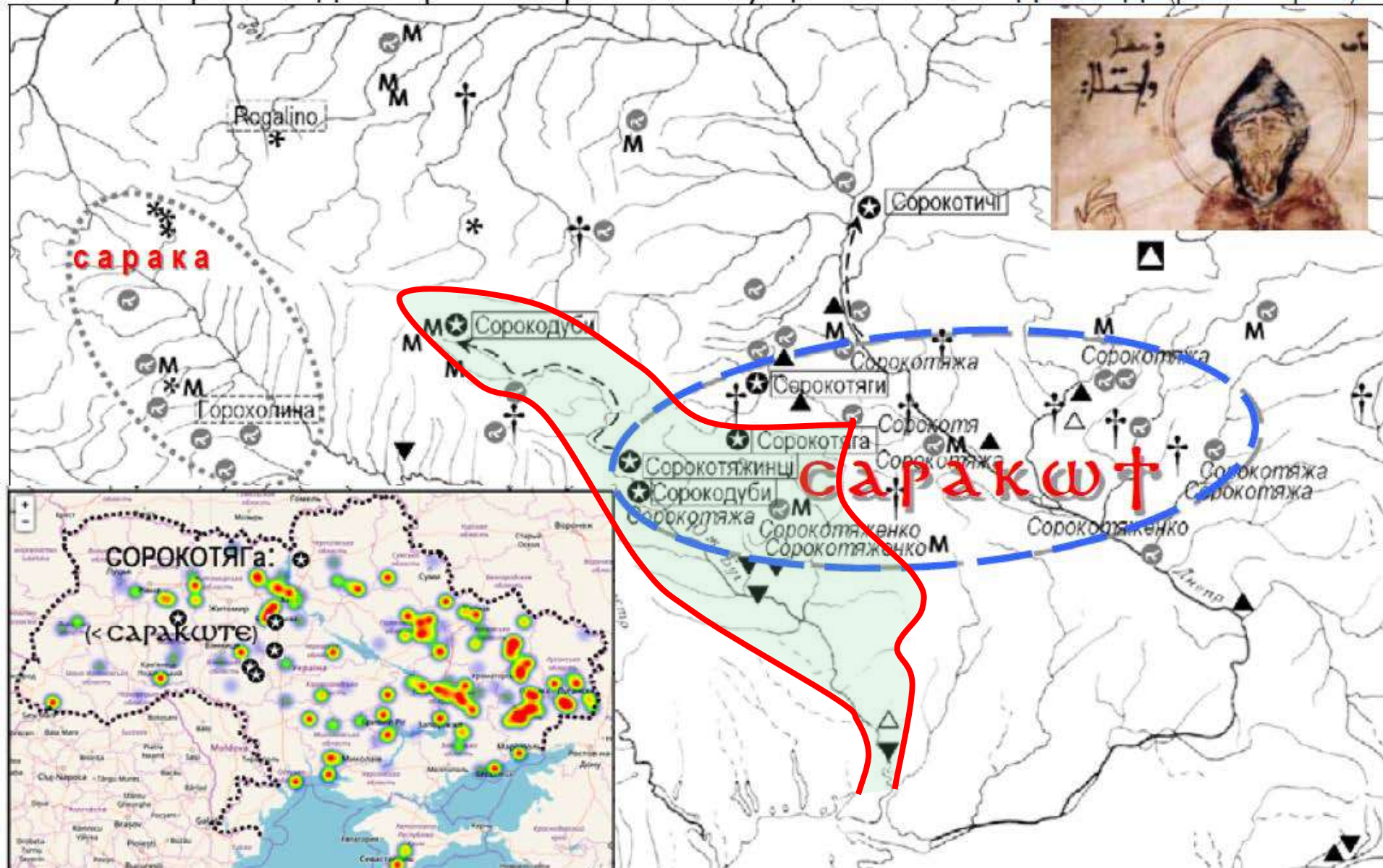
Саракот-3

Виявляється, ми знаємо це слово зі шкільних років, та хіба що тепер здатні поцінувати факт його утримання у мові І. Франка: "Ти, брате, любиш Русь, // Я ж не люблю, сарака! // Ти, брате, патріот, // А я собі собака" [Франко, 163].

Укр. *сарака* 'бідак, харпак' [Франко, 163; Грінченко, IV, 102]: "Та кувала зозулиця на зеленій руті, та займили на Сімбірки сараки рекрути" (Головацький); пор. копт. **САРАКΩ†** (354b) pl. Wanderers, vagrants. ЕСУМ наближає це слово до *сироти* і нібито болгарського прототипу – із зрозумілих причин неохопленості коптського матеріалу [ЕСУМ, V, 180]. "У світлі нововідкритих обставин" це виразний і безсумнівний родич копт. **САРАКΩ†** (354b) pl. wanderers, vagrants; voyageurs, pélerins, vagabonds. Тим-то вони й бідолахи, що блукають.

САРАКΩ† – безсумнівна реалія коптського життя. Цим словом позначали мандрівних ченців – на відміну від анахоретів і ченців монастирських. За даними етимологічного словника В. Виціхля, це слово належить до питомої коптської лексики: **САРАКΩТЕ** (S), **САРАКΩ†** (В) m. 'подорожній, мандрівник, прочанин, бурлака'; арабський відповідник الرحَّالين *ar-rahhālin* 'подорожні, кочовики, блукачі' (пор. репліки у назві сіл *Горохолина, Горохолин Ліс* ІФ). Існує маніхейський текст **ΨАЛМОІ САРАКΩТΩН** 'Псалми прочан'. Коптське слово має словотвірну структуру **СА-РА-КОТЕ** 'мандрівник': **СА-** 'людина', **РА-** 'префікс ім'я дії', **КОТЕ** / у комп. **КΩТЕ** 'блукаати, гуляти' [Vycichl, 196]. Як підсумовує М. Бланшар, "слово **САРАКΩТЕ** з деякими відмінностями у написанні зафіксоване у во-

Надійно засвідчені назви від основи Сорокот-

■ СОРОКОШичі

■ СОРОКОДуби

■ СОРОКОТЯги

■ СОРОКОТЯга

■ СОРОКОТЯжинці

■ Дзензелівка

■ СОРОКОДуби

Дзендзелівський

■ КИР'ЯКІВка

Ойконіми:
Сорокот-ЯГи,
Сорокот-ЯЖинці,
Сороко(т)-ДУБи.

**Прізвища
козаків 1649 р.:**
Сорокотя,
Сорокотяжа 6,
Сорокотяженко 3

■ ХЛІВИЩЕ

■ ОШИХЛІБИ

■ ОРШІВЦІ

■ ПАШКІВКА

■ КЕРСТЕНЦІ

■ РЕВНЕ

■ РІДКІВЦІ

■ КЛОКУЧКА

کلچاقلان

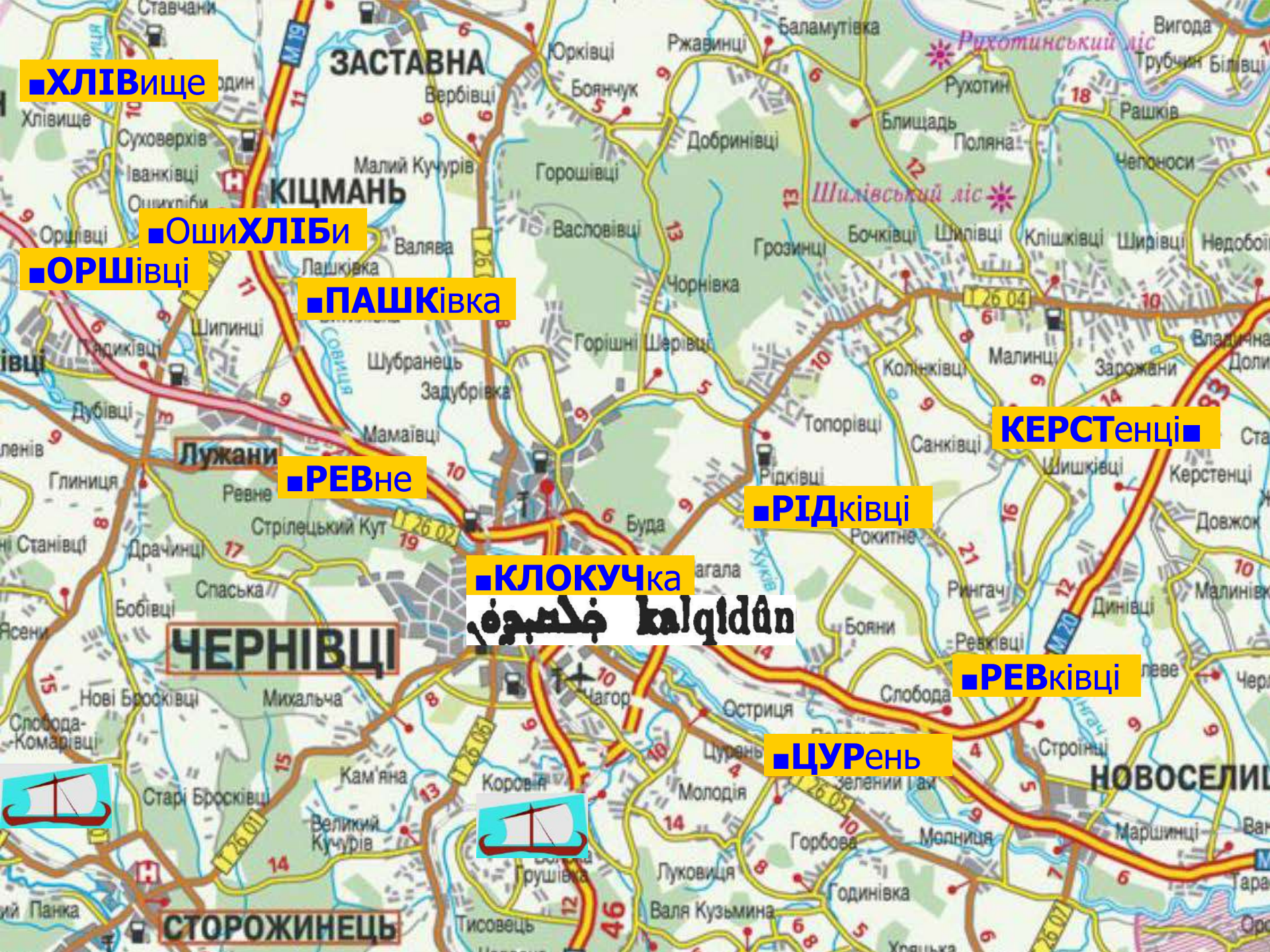
■ РЕВКІВЦІ

■ ЦУРЕНЬ

ЧЕРНІВЦІ

НОВОСЕЛИЦЯ

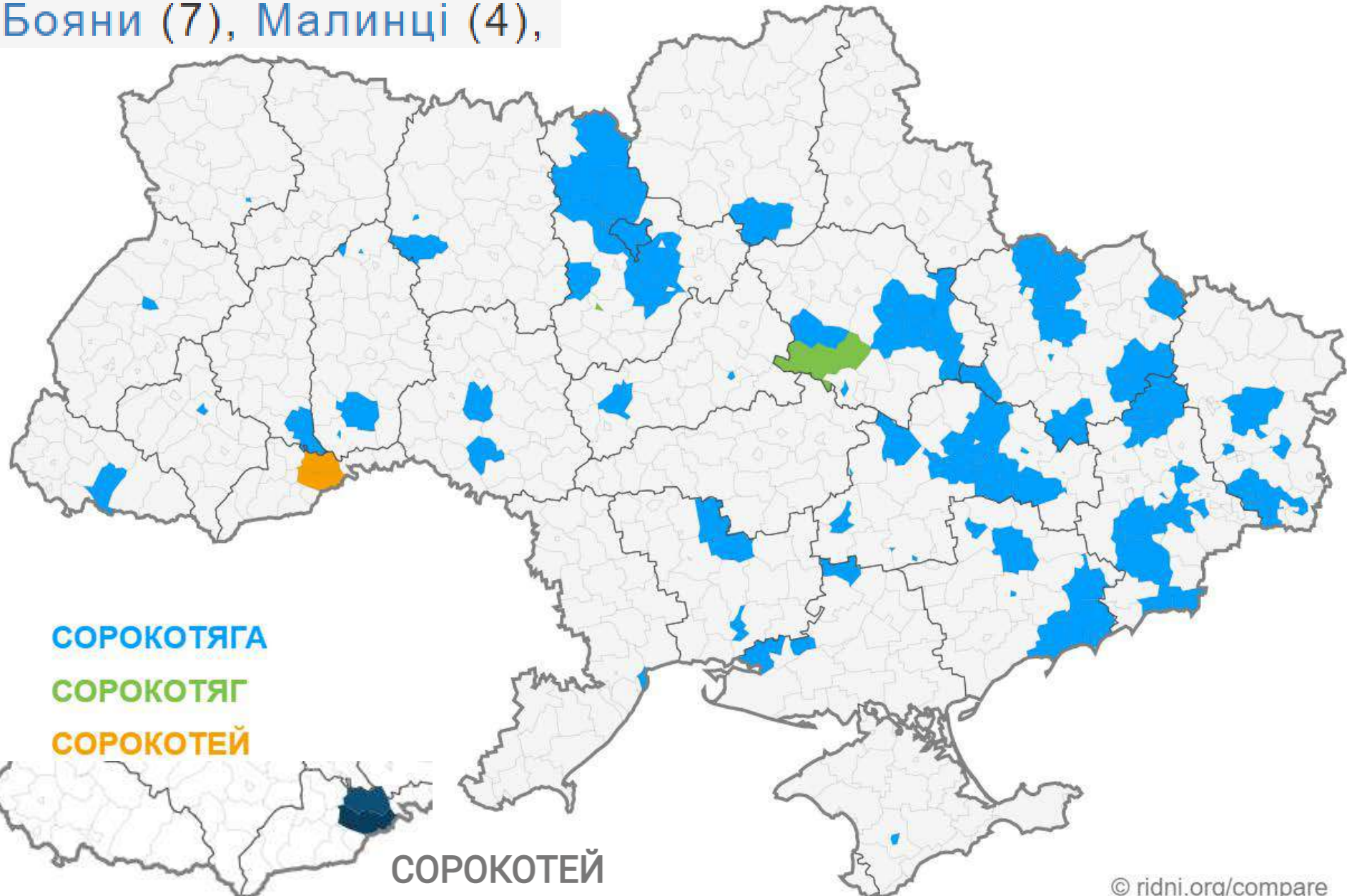
СТОРОЖИНЕЦЬ

Поселення компактного

Сорокотей

Бояни (7), Малинці (4),

- СОРОКОТЯГА
- СОРОКОТЯГ
- СОРОКОТЕЙ

СОРОКОТЕЙ

СОРОКОТяга

■ ХЛІВище

■ ОШИХЛІБи

■ ОРШівці

■ ПАШКівка

СОРОКОТеЙ 4

■ ЛУЖани

■ РЕВне

■ РІДківці

■ КЕРСТенці

■ КЛОКУЧка

СОРОКОТеЙ 7

خەلقدان kalqıdan

■ РЕВківці

■ ЧЕРНІВЦІ

■ ЦУРень

■ НОВОСЕЛІ

■ СТОРОЖИНЕЦЬ

Висновки частини першої (1а):

1. Лексичні запозичення з мов Близького Сходу. Показано зведення значних пластів української лексики близькосхідного походження – скіфського, парфянського, перського, арабського.
 2. То ж і сирійський слід V-VI ст. у словнику – не є чимось винятковим (*ганити, ганьбити, ганьба, лилик-нічка, леляк, спижарня*).
 3. Є сирійський слід у топонімії та прізвищах (*Демешківці ІФ, Шами Чг, Воропаї См; Дармоштук, Демешко, Шама, Воропай* та ін.).

 4. Халкедонський собор 451 р. – ця реалія відображена у топонімії України (р. *Семь Колкуданська См, Калкатинівка Кр, Клекотів Льв Броди, Клокучка Чв* та ін; прізви *27 Колкута*...).
 5. Собор у Лаодікії 512 р. – топорепліки цієї реалії: численні *Ладиги, Ладижин, Ладиженці* з метатезою – *Лагоди, -івка*.
- Кир Север Антіохійський** – імовірні топорепліки *Северинівки, Северинці, Schwerin, Severin*.

Висновки частини першої (16):

6. Імп. Анастас(ій), 430-518 – топорепліки *Настасья ріка* 'Дністер' [СГУ], р. *НастасОВА* Лг, *Настасів* Тр, -ка Дп, Пл, Хк2, *Насташ-ине* ІФ, ка Кв...

Похід Віталіана 513 р. – топорепліки р. і с. *Тальянка* Чк, *Тальне* Чк, дорога *Тальянська* Чв

7. Імп. Юстиніан, 430-518 – топорепліки *Устинкова Гребля* Кв, *Устенське* Рв2, *Устинівка* б, *Устянівка* Хм, *Юстинівка* Тр, *Гута-Юстинівка* Жт.

Роль імператриці Феодори – топорепліки *Ходорів*, *ХодорКІВці*, *Ходурки*, *ДударКІВ*, *Педоричі* Пл, *ФедірЦі*; однокореневі прізви.

8. Кир Яків (500-578) – топореп. *Якубівка*, *Кир'Яківка* Мк, *КириЯківка* См, *Дзензелівка* Чк, *Цуцилів* Ль, *Цуцулин* ІФ, р. *Цецилія* Чк, нп *Цицелівка+З*, прізви. *Дзендзелівський*

Саракоти Якова – топореп. *Сорокотяги*, -яжинці, -дуби, прізви. *Сорокотя*.

Мелекити – топореп. *Мелехи*, *Мелешки*, *МолошКОВичі*, прізви. *Мелешко*.

9. Калкідун – пізніша назва мелекитів.

"Якщо кожна з окремих паралелей не дає підстав до якихось далекосяжних висновків, то їхня комбінація" такі висновки якраз і уможлиблює.

В.Абаєв, [СЕМ, 92].

"Кожному з розглянутих випадків ...можна щось закинути, але їхнє сполучення створює достатньо надійний критерій для відновлення давньої ...взаємодії"

В. Мартинов.

Хіба нове отримують не всі,
а лише готові до нього?!Так:

“ЯК ТИ НЕ ПРАГНЕШ /не готуєш себе/
ЗУСТРІТИ НЕСПОДІВАНЕ,
ТО Й НЕ ЗУСТРІНЕШ ЙОГО:
УНИКАЄ ВОНО ДОСЛІДУ
І ДОРОГИ ДО НЬОГО
НЕМАЄ”

ГЕРАКЛІТ З ЕФЕСУ

Література

- **ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: В 7 т. – К., 1982-2011...**
- **ІГУМ – Історична граматики української мови. – К., 1984.**
- **СГУ – Словник гідронімів України. – К., 1979.**
- **Тищенко К.М. Долітописна історія українців. – К.–Дрогобич, 2016.**
- **Тищенко К.М. 42 епохи українських мовних контактів. – К.–Броди, 2020.**
- **Тищенко К.М. Пам'ять про візантійських яковитів і мелекитів: 1500 років у топонімії України // Вісник Київс. нац. ун-ту ім. Т.Шевченка. Історія.2021.№2(150). С. 68-76.**
- **Тищенко К.М. Сирійський пласт топонімії України візантійського часу // Вісник Київс. нац. ун-ту ім. Т.Шевченка. Східні мови та літератури.2020.№1(26).С.37–44.**
- **Тищенко К.М. Сирійський пласт топонімії України часів Халіфату // Вісник Київс. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Східні мови та літератури. 2021. №1(27).С. 37–44.**
- **Тищенко К.М. Дорога Бузька до Кубраківки // Сіверщина в історії України. Глухів, прийнято до друку 2022.**
- **Тищенко К.М. Візантійські греки й вірмени на Ромні та Сеймі (топонімічні контексти) // Путивльський краєзнавчий збірник, 2021. 122–160.**
- **Утєвська О. Генофонд українців за різними системами генетичних маркерів: походження і місце на європейському генетичному просторі.Київ, 2017.**
- **Фасмер М. М. Этимологический словарь русского языка: В 4-х т. М., 1964–1973.**
- **ЭССЯ – Этимологический словарь славянских языков. Выпю 1-27...**
- **Agostini P. Concordanze lessicali arabo-magiare / Arabo-Hungarian Lexical Matches //RSU,1996,№ 11.– P.55–127.**
- **Chabot J.-B. Synodicon Orientale ou Recueil de Synodes Nestoriens.P.,1902. 695 p.**
- **Encarta – Microsoft Atlas Encarta Premium.**
- **https://stringfixer.com/fr/Dioceses_of_the_Syriac_Orthodox_Church**
- **ridni.org/karta**
- **SG – Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów.W-wa,1880-1914/**

проф. Галів М.Д.
(ДДПУ)

ДРОГОБИЧ НА ВІЗАНТІЙСЬКІЙ “ДОРОЗІ БУЗЬКІЙ” (післяслово, 1)

16 березня 2023 р. у читальному залі бібліотеки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка відбулася відкрита лекція професора Київського національного університету імені Тараса Шевченка і Львівського національного університету імені Івана Франка, доктора філологічних наук, професора Костянтина Тищенка «Яковитський контекст назви Дрогобич». Організаторами заходу, крім бібліотеки, виступили кафедра історії України та правознавства нашого університету і Центр східноєвропейських наукових студій (м. Львів).

Лекція викликала чималий інтерес серед науковців і студентів університету, а також громадськості Дрогобича.

Зустріч модерував директор бібліотеки, кандидат філологічних наук Ігор Розлуцький.

Професор Костянтин Тищенко десятки років вивчає історичні витoki української мови – це знають читачі його статей і книжок. Освоївши сучасну методологію, низку мов Європи й Сходу, вчений оперує величезним індуктивно напрацьованим обсягом мовних та історичних фактів, з яких, зокрема, відтворено й етапи проникнення на терени сучасної України іранських і сирійських мовних впливів.

Власне зміст запропонованої лекції можна умовно поділити на дві частини:

- 1) **загальнометодологічну**, яка окреслила мовно-історичну картину українських земель скіфо-сарматського і гуно-аварського часу та підготувала аудиторію до сприйняття наукового обґрунтування перебігу мовних контактів у передслов'янській і ранньослов'янській періоди (рання залізна доба);
- 2) **лексико-топонімічну**, де показано сирійські/арамейські корені окремих українських слів (*ганьба, ганити, лилик, спижарня*), топонімів (пот. *Куртящик*, нп *Цуцилів, Цуцулин, Дзензелівка*), прізвищ *Дзендзелівський, Бордуляк* (*Дзандзала* – це інше ім'я Якова Барадеї), візантійські синхронічні реалії (*Дорогобуж, Дрогобич, Кубряки, Кубарівська поточина* у с. *Верх.Стінава біля Стрия, Корост* та ін.).

У першій частині лекції ...було дано огляд впливу іранських мов на формування мовного світу прадавніх мешканців українських земель. Поява такого впливу була цілком закономірною з огляду на домінування іраномовних племен у степовій та лісостеповій смугі Наддніпрянщини і Наддністрянщини упродовж 12 століть. До слова, не менш тривалим був і вплив тюркських народів, часова тяглість якого – півтора тисячоліття. Тож закономірним було запозичення автохтонним населенням значної кількості іранських лінгвістичних одиниць. Професор згадав і про зворотний мовний вплив: місцеві племена також не раз позичали племенам-сусідам частку своєї мови, хоч тут, з огляду на стан досліджень, прикладів ще порівняно небагато.

...Учений розповів про помічені сирійські мовні впливи, які здійснювалися через подвижників сирійської християнської церкви (яковитів, послідовників єпископів Северуса Антіохійського та Якова Барадеуса), котра, як відомо, не прийняла рішень Халкедонського собору 451 р., але згодом набула підтримки з боку імператриці Феодори, дружини візантійського імператора Юстиніана. За сприяння візантійців, які мали власні політичні цілі, а також у традиціях своєї місіонерської діяльності, яковити у 5 ст. н. е. несли християнське вчення гунам, а у 6–8 ст. – аварам.

Християнське проповідництво серед гунів і аварів – маловідома сторінка історії з огляду на брак прямих писемних джерел і нечисленність археологічних матеріалів. Однак вона має певні підтвердження в ономастиці, а також і аналогії, бо ж християнство поширювалося, наприклад, і серед готів (які, за візантійськими джерелами, навіть возили з собою в походи “церкву-намет”), причому це ще з часу перебування їх на українських землях. Вчення Христа проникло також у середовище арабських/ аравійських племен доісламської доби. Яковитські проповідники контактували не лише з кочовиками гунами та аварами, але й з місцевими слов'янськими племенами.

/Кінець частини 1/